

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

брой 3, 2023 г.

Issue 3, 2023

СПИСАНИЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И БИЗНЕС

INTELLECTUAL PROPERTY AND BUSINESS MAGAZINE

СОФИЯ, 2023 Г.

SOFIA, 2023

Списание „Интелектуална собственост и бизнес“ е професионално и научно издание на Института по интелектуална собственост и технологичен трансфер на УНСС.

Списание е с отворен достъп. Издава се в 2 броя годишно на хартия и публикува информация за актуални регламенти в областта на интелектуалната собственост, резултати от научни изследвания, посветени на съвременни проблеми в областта на интелектуалната собственост и материали, свързани с бизнеса с интелектуална собственост.

Материалите и статиите в списанието са на български и английски езици и се оценяват за публикация от редакционна колегия и избрани рецензенти при анонимно рецензиране.

Авторите на научни статии, становища и интервюта декларират оригиналност и достоверност на представените позиции и изразяват личното им мнение по дискутираните въпроси.

The magazine "Intellectual Property and Business" is a professional and scientific published edition of the Institute for Intellectual Property and Technology Transfer of UNWE.

The magazine is open access. It is published twice a year on paper and publishes information on current regulations in the field of intellectual property, research results on current issues in the field of intellectual property and materials related to the intellectual property business.

The materials and articles in the magazine are in Bulgarian and English and are evaluated for publication by an editorial board and selected reviewers under blind review.

The authors of scientific articles, opinions and interviews declare the originality and authenticity of the presented positions and express their personal opinion on the issues discussed.

Отговорен редактор: Антоанета Дръндова/ Antoaneta Drandova

Печат: ИК „ЗИП“ ЕООД / „Publishing house ZIP“ Ltd.

Адрес:

София 1700

Студентски град „Христо Ботев“

УНСС, Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер

Тел.: (+3592) 81 95 397

Email: centerip@unwe.bg

ИНДЕКСИРАНЕ В: EBSCO, GOOGLE SCOLAR

ISSN: 2815 - 3464

Редакционна колегия

Национален състав:

проф. д-р Мария МАРКОВА – председател на редакционна колегия, УНСС,

ръководител на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ и заместник-директор по научноизследователската дейност на Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер на УНСС

проф.д.н. Живко ДРАГАНОВ – УНСС, ръководител на катедра "Международно право и право на ЕС" на Юридически факултет

доц. д-р Димитър БЛАГОЕВ – УНСС, декан на Бизнес факултет

доц. д-р Николай КРУШКОВ – УНСС, катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“

Международен състав:

Prof. Laurent MANDERIEUX, Chair, European IP Teachers' Network (EIPN), Bocconi University, ITALY

Petra HAUPTFELD-GÖLLNER, University of Applied Sciences Burgenland, AUSTRIA

Dr. Carlos R. MORALES, Tarrant County College –TCC Connect Campus, USA

Dr. Ioannis KIKKIS, WIPO Expert

Editorial Board:**National Council**

Prof. Dr. Maria MARKOVA – Chairman of the Editorial Board (UNWE)

Head of the Department of Intellectual Property and Technology Transfer and Deputy Director for Research of the Institute of Intellectual Property and Technology Transfer of UNWE

Prof. D.Sc. Jivko DRAGANOV – Head of the Department of International law and law of EU, Faculty of Law (UNWE)

Assoc. Prof. Dr. Dimitar BLAGOEV – Dean of the Business Faculty, (UNWE)

Assoc. Prof. Dr. Nikolay KRUSHKOV – Department of Intellectual Property and Technology Transfer, (UNWE)

International Council

Prof. Laurent MANDERIEUX, Chair, European IP Teachers' Network (EIP TN), Bocconi University, ITALY

Petra HAUPTFELD-GÖLLNER, University of Applied Sciences Burgenland, AUSTRIA

Dr. Carlos R. MORALES, Tarrant County College –TCC Connect Campus, USA

Dr. Ioannis KIKKIS, WIPO Expert

Към уважаемите читатели и автори на сп. "Интелектуална собственост и бизнес" при УНСС

Списание "Интелектуална собственост и бизнес" приема само оригинални авторски разработки, които не са публикувани вече или не са подадени едновременно за публикуване на друго място.

Редакцията извършва електронна проверка за уникалност на представените за публикуване разработки.

Списание "Интелектуална собственост и бизнес" прави публично достояние част от най-добрите теоретични, методически и приложни изследвания на преподавателите и докторантите от Университета за национално и световно стопанство, както и на автори от други български и чуждестранни университети и научни организации. На страниците на списанието можете да намерите статии, които осветляват и предлагат решения на важни проблеми в областта на интелектуалната собственост; обогатяват дискусиите по най-новите теории, подходи и методи и предлагат алтернативни решения и други.

Правилата за публикационна етика на списание „Интелектуална собственост и бизнес“ отразяват принципите, заложи в „Кодекса за поведение, насоки и добри практики на Редакторите на издания“ (COPE) и във вътрешнонормативните документи на УНСС. Правилата регламентират цялостата работа по подбор, научна и професионална редакция на предложените и включени статии и материали в списание „Интелектуална собственост и бизнес“. Тези правила посочват също така стандартите за очакваното етично поведение на всички участници в процеса на публикуване: автори, редактори и рецензенти.

To the respected readers and authors of the magazine "Intellectual Property and Business" at UNSS

The journal "Intellectual Property and Business" accepts only original author's work that has not already been published or has not been simultaneously submitted for publication elsewhere.

The editors carry out an electronic check for the uniqueness of the developments submitted for publication.

The magazine "Intellectual Property and Business" makes public some of the best theoretical, methodological and applied research of the teachers and phd students from the University of National and World Economy, as well as by authors from other Bulgarian and foreign universities and scientific organizations. In the pages of the magazine you can find articles: examine and offer solutions to important problems in the field of intellectual property; enrich discussions on the latest theories, approaches and methods and offer alternative solutions, etc.

The publication ethics rules of the magazine "Intellectual Property and Business" reflect the principles laid down in the "Code of Conduct, Guidelines and Good Practices of Publication Editors" (COPE) and in the internal normative documents of the UNWE. The rules regulate the overall work on selection, scientific and professional editing of the proposed and included articles and materials in the journal "Intellectual Property and Business". These rules also state the standards for expected ethical behavior of all participants in the publication process: authors, editors and reviewers.

СЪДЪРЖАНИЕ

Преглед на актуалната регламентация и информация в областта на интелектуалната собственост, съставител: Антоанета Дръндова.....	8
Дигитален бизнес и интелектуална собственост, доктор Полина Стоянова.....	23
Роля на държавата за развитие на малките и средните предприятия, доктор Бойко Таков	43
Трансформация на регулацията на авторското право и сродните му права в Европейския съюз, докторант Камен Тодоров.....	61

Интервюта

Петя Точарова, изпълнителен директор на Българска асоциация на музикалните продуценти (БАМП).....	92
инж. д-р Марио Христов, председател на Съюза на изобретателите в България	98
Георги Димитров, „Амюзнет Интерактив“ ЕООД	104

CONTENTS

Review of the Current Regulations and Information in the field of Intellectual Property, Compiler: Antoaneta Drandova.....	16
Digital Business and Intellectual Property, PhD Polina Stoyanova	34
The Role of the State in the Development of Small and Medium-Sized Enterprises, PhD Boyko Takov	52
Transformation of copyright and related rights regulation in the European Union, PhD student Kamen Todorov	78

Interviews

Petya Tocharova, Executive Director, Bulgarian Association of Music Producers (BAMP).....	95
Mario Hristov, Chairman of the Union of Inventors of Bulgaria	101
Georgi Dimitrov, “Amuset Interactive” Ltd.	107

ПРЕГЛЕД НА АКТУАЛНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ И ИНФОРМАЦИЯ В ОБЛАСТТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

АВТОРСКО ПРАВО И СРОДНИ ПРАВА

Европейската комисия реши да предяви иск пред Съда на Европейския съюз срещу 11 държави членки за това, че не са подали до Комисията уведомление за приемане на мерки за транспонирането на две директиви в областта на авторското право

Комисията реши да предяви иск пред Съда на ЕС срещу България, Дания, Финландия, Латвия, Полша и Португалия за това, че не са подали уведомление за приемане на мерки за пълното транспониране на законодателството в областта на авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар (Директива (ЕС) 2019/790).

На второ място, във връзка с друга, по-специфична директива на ЕС относно правата на интелектуална собственост и свързаните права, приложими за определени онлайн предавания (Директива (ЕС) 2019/789), Комисията предявява иск пред Съда на ЕС срещу България, Финландия, Латвия, Полша и Португалия за това, че не са подали до Комисията уведомление за пълното транспониране на правилата на ЕС.

Тези две директиви имат за цел да модернизират правилата за авторското право, за да могат потребителите и творците да се възползват максимално от цифровия свят. Те защитават носителите на права от различни сектори, като стимулират по-широкото създаване и разпространение на висококачествено съдържание. Те осигуряват по-голям избор на съдържание за потребителите чрез намаляване на трансакционните разходи и улесняване на разпространението на радио- и телевизионни програми в целия ЕС.

Новата Директива на ЕС за авторското право

През септември 2016 г. Комисията предложи актуализиране на правилата на ЕС относно авторското право, така че те да се приспособят към новия начин на създаване, разпространение и достъп до творческо съдържание онлайн. Все по-голям брой потребители на интернет имат достъп до музикално или аудио-визуално съдържание онлайн, а творците вече получават доходи предимно от цифрово съдържание.

Новите правила се отнасят до отношенията между носителите на авторски права и онлайн платформите и възнаграждението на отделните творци. Новите правила за авторското право гарантират по-справедливо възнаграждение за творците и носителите на права, издателите на публикации в пресата и журналистите, по-специално когато техните произведения се използват онлайн. С тези правила се въвежда по-голяма правна сигурност и се създават повече възможности за възнаграждение в отношенията на тези лица с онлайн платформите, като се въвежда равновесие в позициите при договаряне.

Новите правила включват и нови гаранции за пълна защита на свободата на изразяване на потребителите онлайн, за да им се даде възможност законно да споделят своето съдържание. И накрая, новите правила създават допълнителни възможности, по-специално чрез нови изключения от авторското право и опростени лицензионни механизми за използване на защитени с авторско право материали онлайн и отвъд националните граници за целите на образованието, научните изследвания и опазването на културното наследство.

Новата Директива относно радио- и телевизионните програми

През септември 2016 г. Комисията също така направи предложение за актуализиране на правилата на ЕС, с които се улеснява получаването на разрешение за използване на обекти на авторско право (т.е. получаване на разрешения от носителите на права), за онлайн предаване или препредаване на радио- и телевизионни програми, в полза на европейските потребители.

Директивата относно радио- и телевизионните програми, приета през 2019 г., улеснява телевизионните оператори да предоставят чрез онлайн услугите си трансграничен достъп до определени телевизионни програми, както и до своите радиопрограми. Тя съдържа и правила, които позволяват на операторите на услуги за препредаване да получават по-лесно лицензи за радио- и телевизионните канали, които препредават, като по този начин им се дава възможност да достигнат до по-широка аудитория в ЕС.

Контекст

След като крайният срок за транспониране изтече на 7 юни 2021 г., на 23 юли 2021 г. Комисията първоначално откри производството за установяване на нарушение, като изпрати официални уведомителни писма на държавите членки, които не бяха уведомили за пълното транспониране на двете директиви. На 19 май 2022 г. Комисията предприе последващи действия, като изпрати мотивирани становища на 10 държави членки за това, че не са уведомили за транспонирането на Директива (ЕС) 2019/789 и на 13 държави членки във връзка с Директива (ЕС) 2019/790.

Съгласно член 258 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) ако съответната държава членка не се съобрази с мотивираното становище в срока, определен от Комисията, последната може да сезира Съда на Европейския съюз. Освен това съгласно член 260, параграф 3 от ДФЕС Комисията може да поиска от Съда на ЕС да наложи финансови санкции на държавите членки, които не са изпълнили задължението си да уведомят за мерките за транспониране на дадена директива, приета съгласно законодателна процедура.

ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Интелектуална собственост: Нови правила ще направят закрилата на промишлените дизайни по-бърза, по-евтина и по-предвидима

Комисията представя преразгледани правила, които ще направят закрилата на промишлените дизайни в целия ЕС по-евтина, по-бърза и по-предвидима. Промишленият дизайн представлява външният вид на продукта, който се характеризира със своите линии, контури или форма. Предложенията за преразгледан регламент и преработена директива относно промишлените дизайни модернизират съществуващата рамка за промишления дизайн на Общността и паралелните национални режими за промишлен дизайн, създадени и хармонизирани преди 20 години. Преразгледаните правила ще спомогнат за по-нататъшното подобряване на условията за иновации за предприятията. В същото време правилата въвеждат и по-балансиран подход към закрилата на промишления дизайн. Това гарантира, че промишлените дизайни могат да бъдат възпроизвеждани за резервни части, като по този начин на потребителите се предоставя по-голям избор при поправката на съставни продукти, като например автомобили.

Двете предложения ще:

опростят и рационализират процедурата за регистрация на промишлен дизайн в целия ЕС: чрез улесняване на изобразяването на промишлените дизайни в заявка за регистрация (например чрез подаване на видеофайлове) или комбиниране на повече от един промишлен дизайн в една заявка, както и чрез намаляване на таксите, които трябва да се плащат за първите десет години на закрила, новите правила ще направят закрилата на регистрираните промишлени дизайни на Общността по-достъпна, ефикасна и финансово изгодна, по-специално за отделните автори на дизайн и за МСП;

хармонизират процедурите и ще осигурят взаимно допълване с националните системи на промишлените дизайни: новата рамка има за цел да осигури по-голяма допълняемост между правилата на равнището на ЕС и националните правила за закрила на

промишлените дизайни, например по отношение на изискванията за регистриране на дизайните или опростяване на правилата за обявяване на недействителност на регистрирани дизайни. Това ще спомогне за създаването на еднакви условия на конкуренция за предприятията в цяла Европа;

позволят възпроизвеждането на оригинални промишлени дизайни за целите на поправката на съставни продукти: с въвеждането на общоевропейска „клауза за поправка“ в Директивата за промишления дизайн новите правила ще спомогнат за отварянето и увеличаването на конкуренцията на пазара на резервни части. Това е особено важно в сектора за поправка на автомобили, където следва да стане възможно от правна гледна точка във всички държави от ЕС да се възпроизведат идентични „задължително съответстващи“ резервни части на каросерията на автомобила, за да се възстанови първоначалният му вид. Предложената „клауза за поправка“ следва да има незабавно правно действие само за бъдещи промишлени дизайни, докато тези, които вече са получили закрила, следва да останат обхванати за преходен период от десет години.

Контекст

Днешните предложения следват Плана за действие в областта на интелектуалната собственост, приет през ноември 2020 г., в който Комисията обяви, че след успешната реформа на законодателството на ЕС в областта на марките, ще преразгледа и законодателството на ЕС в областта на закрилата на промишлените дизайните. Необходимостта от тях се обосновава от резултатите от цялостната оценка на системите за закрила на промишлените дизайни в ЕС, която показва, че макар като цяло те да функционират добре, са налице недостатъци, които трябва да бъдат отстранени. Освен това предложенията са резултат от призивите на заинтересованите страни, Съвета и Европейския парламент, в които се отправя искане към Комисията за модернизирани и по-нататъшно хармонизирани на законодателството относно промишлените дизайни в ЕС.

Следващи стъпки

Двете предложения ще бъдат предадени на Европейския парламент и на Съвета за приемане съгласно обикновената законодателна процедура.

След като предложенията бъдат приети, държавите — членки на ЕС, ще трябва да транспонират новите правила на директивата в националното си законодателство в срок от две години. Що се отнася до регламента, повечето изменения на Регламента относно промишления дизайн на Общността ще започнат да се прилагат скоро (3 месеца) след влизането му в сила, докато останалите ще се прилагат едва след влизането в сила на необходимите делегирани актове и актове за изпълнение (18 месеца след влизането в сила).

„Настоящата уредба на промишлените дизайни, приета преди двадесет години, все още продължава да осигурява стабилна закрила на този вид интелектуална собственост. Днешната добре насочена модернизация ще улесни закрилата на промишлените дизайни на продуктите. В същото време тя ще спомогне за доизграждането на единния пазар, що се отнася до използването на резервни части за поправка, като ограничи прекомерната закрила, която все още се предоставя в някои държави членки.“ **Тиери Бретон, комисар по въпросите на вътрешния пазар**

Очаква се единният патент на ЕС да стартира на 1 юни 2023 г.

Европейското патентно ведомство обяви, че са извървени всички необходими стъпки за да може Единният патентен съд да влезе в сила. Понастоящем към системата са се присъединили 17 държави членки и тя е готова да влезе в експлоатация на 1 юни 2023 г. Очаква се в бъдеще да се присъединят още държави.

Единният патент ще се отрази благоприятно на европейската икономика, защото това е стъпка към създаване на единен технологичен пазар, улесняващ транзакциите в голям икономически регион. Промяната идва на 50-атата годишнина от подписването на Европейската патентна конвенция и тази представлява исторически момент за иноваторите и защитата на изобретенията в Европа.

През първите месеци на 2023 г., в периода в който вече са в сила преходните мерки, целящи да насърчат бързото приемане на новата система са подадени повече от 2 200 искания за единно действие.

Системата за единния патент ще отбележи най-важната реформа в историята на Европейската патентна система от създаването ѝ през 1973 г. Новата система ще позволи еднаква патентна защита във всички участващи държави-членки на ЕС, чрез една заявка за патент, подадена в Европейското патентно ведомство. Работата на Единния патентен съд ще предостави централизирана платформа за патентни спорове в цяла Европа. Смята се, че 25-те държави-членки на ЕС, обединени в засилено сътрудничество относно пакета за единния патент, съставят общ брутен вътрешен продукт (БВП) от над 14 трилиона евро (съответстващи на 80% от целия БВП на ЕС) и включват население от близо 400 милиона души - повече от САЩ, Канада и Австралия, взети заедно.

Европейското патентно ведомство (ЕПВ) инициира създаването на Обсерватория за патенти и технологии, чието стартиране е планирано за втората половина на 2023 г.

Европейското патентно ведомство инициира създаването на Обсерватория за патенти и технологии, чието стартиране е планирано за втората половина на 2023 г. Обсерваторията ще допринесе за по-задълбочено и всеобхватно разбиране на важни въпроси, свързани с бъдещето на иновациите и технологиите, и тяхното въздействие върху патентната система. За целта ЕПВ провежда обществена консултация за събиране на информация от заинтересованите страни и представяне на техните гледни точки и интереси в Първия двугодишен работен план на Обсерваторията за патенти и технологии (2023-2025).

Този първи Работен план ще очертае темите, които ще бъдат приоритетни за Обсерваторията, както и дейностите и инструментите, които тя планира да прилага чрез инициране и предлагане на консултации, кампании за повишаване на осведомеността, онлайн семинари, образователни дейности и разработването на цифрова библиотека.

В първоначалния списък с приоритетни теми, заложи в двугодишния Работен план, са включени въпроси, свързани с приноса на иновациите към целите на ООН за устойчиво развитие; изменението на климата и енергийната криза (или как иновациите и интелектуалната собственост могат да помогнат за смекчаване на рисковете); най-новите технологични тенденции в развитието на малките и средните предприятия; космическите изобретения; прехода от иновация към комерсиализация в Европейските университети; патентните дейности в сектора на здравеопазването и други.

Службата на ЕС за интелектуална собственост (ЕСИС) предвижда нова инициатива за увеличаване на бюджета на Фонда за малки и средни предприятия в ЕС за 2023 г. Целта е подпомагане на бизнеса в повишаването на конкурентоспособността му чрез по-добра закрила и използване на правата на интелектуална собственост

Ваучер 1 ще възстановява до 90 на сто от разходите за услуги за предварителна диагностика на обекти на интелектуална собственост на стойност до 1350 евро (в зависимост от приложимите разходи на национално ниво за тази услуга, с максимална цена за услугата от 1500 евро). Това би позволило на МСП да се възползват напълно от сканирането на своето портфолио от обекти на интелектуална собственост и все още да

разполагат със средства, за да кандидатстват за придобиване на допълнителни права на интелектуална собственост, следвайки препоръките в доклада от сканирането на интелектуална собственост.

Ваучер 2 ще покрива регистрацията на търговска марка и дизайн на национално, регионално, европейско и международно ниво за максимум 1000 евро. Процентът на възстановяване ще остане 75 на сто за търговски марки и дизайни, заявени на национално, регионално и европейско ниво и 50 на сто за търговски марки и дизайни, заявени на международно ниво.

Ваучер 3 за национални и европейски патенти, с който ще се разшири възможността за възстановяване на такси при подаване на национални и европейски патенти и проучване на предшестващото състояние на техниката. Размерът на безвъзмездната помощ и процентът на възстановяване също се увеличават съответно на 1500 евро и 75 на сто.

Ваучер 4, който ще покрие 50 на сто от таксата за електронно подаване на заявки за сортовете растения на ниво ЕС (225 евро). Предоставяйки финансова подкрепа за регистрацията на сортовете растения, Фондът за МСП ще подпомага МСП, участващи в зеления и цифров преход, като в същото време подкрепя целите на Зелената сделка на ЕК. За този ваучер няма да има период на изпълнение, тъй като само таксата за кандидатстване ще бъде допустима за възстановяване.

Две са съществените промени за 2023 г. – увеличаване на бюджета и по-кратък период на активиране на всеки един от четирите ваучера, намален до два месеца с възможност за удължаването му до четири месеца. Това би спомогнало за оптимизиране на изпълнението на бюджета, като позволи по-бързо освобождаване на неизползваните средства към МСП.

Защита на географските указания за занаятчийски и промишлени продукти: Съветът приема позицията си

Министрите приеха мандат за преговори с Европейския парламент („общ подход“) по предложението регламент относно защитата на географските указания (ГУ) за занаятчийски и промишлени продукти.

Географските указания установяват права на интелектуална собственост за специфични продукти, чиито качества са съществено свързани с района на производството им, като например стъклото от Бохемия, порцелановите изделия от Лимож или ножарските изделия от Золинген.

Този регламент ще гарантира качеството и автентичността на продуктите, продавани в ЕС. Винаги когато купувате стъкло от Бохемия, ще бъдете сигурни, че то е било произведено в Бохемия, а не е фалшиво или копие. Новите правила ще гарантират, че никой няма да се възползва безнаказано от висококачествената работа на истинските производители на широка гама от занаятчийски и промишлени продукти.

Значение на правилата за ГУ

Понастоящем ЕС има специфични правила за защитата на ГУ за вина, спиртни напитки, хранителни продукти и други селскостопански продукти. Шампанското (Champagne) и пармската шунка (Prosciutto di Parma) са добре известни примери за географски указания за селскостопански продукти.

Понастоящем обаче не съществува обхващаща целия ЕС защита на ГУ за занаятчийски и промишлени стоки. Този регламент има за цел да установи пряко приложима защита на ГУ за занаятчийски и промишлени продукти (като бижута, текстил, стъкло, порцелан и др.) на равнището на ЕС, допълвайки съществуващата защита на ЕС за ГУ в областта на селското стопанство.

Защитата на ГУ за такива продукти ще доведе до увеличаване на иновациите и инвестициите в занаятите, като помогне на занаятчиите и производителите, особено на МСП, да насърчават и защитават своето традиционно ноу-хау на равнището на ЕС в съответствие с правилата на ЕС в областта на конкуренцията. Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO) ще играе важна роля в прилагането на новата система за защита, по-специално по отношение на процедурите за регистрация на занаятчийски и промишлени ГУ.

Позиция на Съвета

В своя мандат Съветът изменя първоначално предложения от Европейската комисия обхват, за да се осигури привеждане в съответствие със системата за ГУ за селскостопански продукти. Това се постига като се дава определение за занаятчийски и промишлени продукти и се обхващат продукти, които попадат извън обхвата на съществуващото законодателство.

В текста също така се изясняват процедурите за регистрация и се определят по-ясни правила за това кой може да кандидатства за защита на ГУ, като се вземат предвид присъщите и традиционни структури на производители.

Други промени, предложени в мандата на Съвета, се отнасят до:

- справедлив баланс между защитата на ГУ и други права, по-специално търговските марки, и заличаването на прекалено обременяващи разпоредби относно наименованията на домейни
- по-лека система за контрол за проверка на съответствието и за наблюдение на използването на географски указания на пазара
- балансиран режим за таксите, който отчита необходимостта от насърчаване на конкурентоспособността на производителите на занаятчийски и промишлени продукти, които често са малки или микро- занаятчийски предприятия

Следващи стъпки

Договореният общ подход придава официален характер на преговорната позиция на Съвета. Той дава на председателството на Съвета мандат за преговори с Европейския парламент.

Контекст

Регламентът е едно от ключовите предложения в рамките на Плана за действие в областта на интелектуалната собственост, който беше представен от Европейската комисия през ноември 2020 г.

Липсата на защита на ГУ на равнище ЕС за занаятчийски и промишлени продукти е не само вътрешен въпрос. През ноември 2019 г. ЕС се присъедини към Женевския акт на Лисабонската спогодба за наименованията за произход и географските указания (международен договор на Световната организация за интелектуална собственост), който обхваща ГУ както за селскостопански, така и за неселскостопански продукти. Предложението ще даде възможност на ЕС да изпълни международните си задължения по този договор и да се възползва в пълна степен от възможностите, които той предлага.

Европейската Комисия публикува новия актуализиран Списък за наблюдение на фалшификатите и пиратството

На 1 декември 2022 г. Комисията публикува третата си актуализирана версия на Списъка за наблюдение на фалшификатите и пиратството. В него са посочени уебсайтове и физически пазари, разположени извън ЕС, за които се съобщава, че участват, улесняват или се облагодетелстват от фалшифициране и пиратство.

Според съвместно проучване на Службата на ЕС за интелектуална собственост (EUIPO) и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) от юни 2021 г., озаглавено "Световната търговия с фалшификати: тревожна заплаха", обемът на международната търговия с фалшифицирани и пиратски продукти възлиза на 464 млрд. щатски долара, или 2,5% от световната търговия. 5,8 % от целия внос в ЕС от трети държави се оценява като фалшифицирани и пиратски стоки на обща стойност от 119 милиарда евро (134 милиарда щатски долара).

Списъкът за наблюдение има за цел да насърчи тези услуги и пазари, както и местните правоприлагащи органи и правителства, да предприемат необходимите действия за преустановяване или предотвратяване на нарушенията на интелектуалната собственост. Той също така цели да повиши осведомеността на гражданите на ЕС относно рисковете, касаещи опазването на околната среда, безопасността на продуктите и други, които крие купуването на стоки и услуги от тези потенциално проблемни пазари.

Списъкът се фокусира върху сайтове, предоставящи достъп до защитено с авторски и сродни права съдържание, платформи за електронна търговия, онлайн аптеки и физически пазари. В него се прави разграничение между сайтове, за които се твърди, че извършват нарушения, и такива, които не участват в подобни дейности, но според получените сведения, не предприемат подходящи мерки за борба с пиратството и фалшифицирането.

Списъкът за наблюдение се базира на информация, получена по време на обществената консултация, проведена от Комисията в периода 15 декември 2021 г. - 14 февруари 2022 г., в която Комисията прикани всички заинтересовани страни да споделят своите мнения. Европол и EUIPO също допринесоха с данни за изготвянето на Списъка за наблюдение.

Нарушаването на правата върху интелектуална собственост представлява голяма заплаха за МСП на ЕС

- Нарушаването на правата върху интелектуалната собственост е основен риск за рентабилността и дори за оцеляването на малките и средните предприятия (МСП)
- МСП, чийто ИС е нарушена, е с 34 % по-малко вероятно да оцелеят от тези, чийто ИС не е била нарушена
- Половината от фалшивите продукти, иззети на границите на ЕС, които нарушават правата на ИС на МСП, са били закупени онлайн
- Електрониката, облеклото, козметиката и играчките остават сред най-често иззетите фалшиви продукти
- Китай остава основния източник на фалшификати за ЕС

Това се посочва в съвместен доклад на Служба на ЕС за интелектуална собственост (EUIPO) чрез Европейска обсерватория за нарушения на правата на интелектуална собственост и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). В доклада "Рискове от незаконната търговия с фалшификати за малките и средни предприятия", се посочва, че вероятността МСП, чийто интелектуална собственост е нарушена, да оцелеят след 5 години е с 34 % по-малка. Това е особено голям проблем пред малките и средни предприятия, които не са част от голяма корпоративна група, както и за малките и средни предприятия, които страдат от нарушаването на патентните им права.

Според доклада китайското производство е най-честият източник на фалшиви стоки, които нарушават интелектуалната собственост на МСП и заема 85 % от конфискациите, свързани с онлайн продажби и 51 % от глобалните конфискации на офлайн продажби.

Най-често фалшивите продукти са електроника (30 % от конфискациите), облекло (18 %), парфюмерия и козметика (10 %) и играчки и игри (10 %). Голяма част от тях не отговарят на стандартите и често представляват заплаха за здравето и безопасността на потребителите. Около половината от фалшивите продукти, конфискувани на границите на ЕС, които нарушават правата на интелектуална собственост на МСП, са закупени онлайн.

В последната информация на Службата на ЕС за интелектуална собственост (EUIPO) за МСП от септември 2022 г., показва, че засегнатите малки и средни предприятия смятат, че това е създадо отрицателно въздействие върху техните операции със загуба на оборот, загуба на репутация и имидж, както и загуба на конкурентно предимство. Въпреки това 40 % от малките и средни предприятия признават, че не наблюдават своите пазари за потенциално нарушаване на техните права върху интелектуална собственост или разчитат само на случайна информация за нарушение, като обратна връзка с клиенти или информация от бизнес партньори.

МСП съставляват по-голямата част от бизнеса в ЕС (99 %) и осигуряват около две трети от работните места. За да ги подкрепи, EUIPO, заедно с Европейската комисия и националните служби за интелектуална собственост на ЕС, стартират набор от инициативи в областта на интелектуалната собственост, включително фонд за МСП, който предоставя финансова подкрепа на малките предприятия за регистрация техните права върху ИС. Повече от 32 000 МСП в ЕС вече са се възползвали от Фонда.

Службата на ЕС за интелектуална собственост предвижда нова инициатива за увеличаване на бюджета на Фонда за малки и средни предприятия в ЕС за 2023 г. Целта е подпомагане на бизнеса в повишаването на конкурентоспособността му чрез по-добра закрила и използване на правата на интелектуална собственост.

Тези инициативи са част от по-широкия план за действие за интелектуална собственост на Европейската комисия, който също се фокусира върху борбата с фалшифицирането и укрепването на прилагането на правата върху интелектуалната собственост. В тази област EUIPO подкрепя разработването на инструментариум на ЕС срещу фалшифицирането за подобряване на сътрудничеството между страните.

Фирмите също имат безплатен достъп до портала за прилагане на IP. Този инструмент на EUIPO помага на предприятията да управляват прилагането на техните права на интелектуална собственост в различните държави-членки на ЕС, като улеснява обмена на защитена информация между собствениците на права и правоприлагащите органи с оглед конфискуване на фалшиви стоки.

Съставител: Антоанета Дръндова

REVIEW OF THE CURRENT REGULATIONS AND INFORMATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

The European Commission decides to refer 11 Member States to the Court of Justice of the European Union for failing to fully transpose EU copyright rules into national law the European Commission decided to refer 11 Member States to the Court of Justice of the European Union for failing to notify the Commission of transposition measures under two Directives with respect to copyright

The Commission decided to refer Bulgaria, Denmark, Finland, Latvia, Poland and Portugal to the Court of Justice of the EU following their failure to notify complete transposition measures on copyright and related rights in the Digital Single Market (Directive (EU) 2019/790).

Secondly, with regard to a more specific EU Directive on copyright and related rights applicable to certain online transmissions (EU Directive 2019/789), the Commission is referring Bulgaria, Finland, Latvia, Poland and Portugal to the Court of Justice for not notifying complete transposition of EU rules to the Commission.

These two Directives aim to modernise copyright rules for consumers and creators to make the most of the digital world. They protect rightholders from different sectors, stimulating the creation and circulation of more high-value content. They bring greater choice of content for users by lowering transaction costs and facilitating the distribution of radio and television programmes across the EU.

New Copyright Directive

In September 2016, the Commission proposed an update of the EU rules on copyright to fit the new way creative content is produced, distributed and accessed online. A growing number of Internet users access music or audiovisual content online and creators now primarily earn a living out of digital revenue stream.

The new rules concern the relationships between copyright holders and online platforms and the remuneration of individual artists and creators. The new Copyright rules ensure fairer remuneration for creators and rightholders, press publishers and journalists, in particular when their works are used online. These rules introduce more legal certainty and create more remuneration opportunities in the relationships with online platforms, rebalancing bargaining power.

The new rules also include new guarantees to fully protect the freedom of expression of users online, to allow them to legitimately share their content. Finally, the new rules create further opportunities, in particular through new copyright exceptions and simplified licensing mechanisms for using copyright-protected material online and across borders for education, research and preservation of cultural heritage purposes.

New Directive on television and radio programmes

The Commission also made a proposal in September 2016 to update EU rules facilitating the clearance of rights (i.e. obtaining right holders' authorisations) for the online transmissions and retransmissions of radio and TV programmes, to the ultimate benefit of European consumers.

The Directive on television and radio programmes as finally adopted in 2019 makes it easier for broadcasters to make certain television programmes as well as their radio programmes on their online services available across borders. It also contains rules, which allows retransmission operators to obtain more easily licences for the television and radio channels they retransmit, thus allowing them to reach a broader audience in the EU.

Background

After the transposition deadline expired on 7 June 2021, the Commission initially opened the infringement procedure on 23 July 2021 by sending letters of formal notice to

the Member States that did not communicate complete transposition of the two Directives. On 19 May 2022, the Commission followed up with reasoned opinions to 10 Member States over failure to notify the transposition of Directive 2019/789 and 13 Member States regarding Directive (EU) 2019/790.

Under Article 258 of the Treaty on the Functioning of the EU (TFEU), if the Member State concerned does not comply with the reasoned opinion within the period laid down by the Commission, the latter may bring the matter before the Court of Justice of the European Union. Additionally, under Article 260(3) TFEU, the Commission can call on the Court of Justice of the EU to impose financial sanctions on the Member States that failed to fulfil their obligation to notify measures transposing a legislative directive.

INDUSTRIAL PROPERTY

Intellectual property: New rules will make industrial designs quicker, cheaper and more predictable

The Commission is presenting revised rules that will make it cheaper, quicker and more predictable to protect industrial designs across the EU. An industrial design constitutes the outer appearance of a product characterised by its lines, contours or shape. The proposals for a revised Regulation and Directive on industrial designs modernise the existing Community design framework and parallel national design regimes, created and harmonised 20 years ago. The revised rules will help to further improve the conditions for businesses to innovate. At the same time, the rules also introduce a more balanced approach to design protection. This ensures that designs can be reproduced for spare parts, allowing consumers more choice in repairing complex products such as cars in particular.

The two proposals will:

- **Simplify and streamline the procedure for the EU-wide registration of a design:** By making it easier to present designs in an application for registration (for instance by submitting video files) or combine more than one design in one application, as well as by lowering the fees to be paid for the first ten years of protection, the new rules will make registered Community design protection more accessible, efficient and affordable in particular for individual designers and SMEs.
- **Harmonise procedures and ensure complementarity with national design systems:** The new framework aims to ensure greater complementarity among EU level and national design protection rules, for instance on requirements for registering designs or simplifying rules for invalidating registered designs. This will help to create a level playing field for businesses across Europe.
- **Allow reproducing original designs for repair purposes of complex products:** By introducing an EU-wide 'repair clause' into the Design Directive, the new rules will help to open up and increase competition in the spare parts market. This is particularly important in the car repair sector, where it should become legally possible in all EU countries to reproduce identical "must match" car body parts for repair to restore its original appearance. The proposed 'repair clause' should have instant legal effect only for future designs while designs already granted protection should remain covered during a transitional period of ten years.

Background

Today's proposals follow the Intellectual Property Action Plan adopted in November 2020, where the Commission announced that it would revise the EU legislation on design protection, following the successful reform of the EU trade mark legislation. This built on results of a comprehensive evaluation of the latter, which showed that, although design protection systems in

the EU are functioning well overall, there are shortcomings to be addressed. It further follows calls from stakeholders, the Council and the European Parliament, asking the Commission to modernise and further harmonise the legislation on industrial designs in the EU.

Next Steps

The two proposals will be transmitted to the European Parliament and the Council for adoption under the ordinary legislative procedure.

Once the proposals are adopted, EU Member States will have to transpose the new rules of the Directive into national law within two years. As to the Regulation, most amendments to the Community Design Regulation will become applicable soon (3 months) after its entry into force, while the rest will only apply when the necessary delegated and implementing acts are enacted (18 months after entry into force).

*„Twenty years on, the current framework for industrial designs continues to provide robust protection to this type of intellectual property. Today’s well-targeted modernisation will help make it easier to protect products’ industrial designs. At the same time, it will help to complete the Single Market when it comes to using spare parts for repair, by limiting excessive protections still granted in some Member States. **Thierry Breton, Commissioner for Internal Market***

Unitary Patent to Enter Into Operation on 1 June 2023

The European Patent Office has announced that all necessary steps have been taken for the Unified Patent Court to enter into force. The step marks the successful completion of the necessary ratification procedures by the participating EU member states for the Unitary Patent Package to become effective for currently 17 states. More countries are expected to join in the future.

Under the Unitary Patent system, European businesses will be able to benefit from broader and more effective patent protection at lower costs, which is particularly important for smaller entities. The start of the long-expected system is the result of close co-operation and constructive work of all partners and stakeholders of the European patent system. It will be a boon for the European economy as it establishes a uniform technology market facilitating transactions across a big economic region. While later this year we are going to celebrate the 50th anniversary of our founding treaty, the European Patent Convention, this huge step represents a historic moment for innovators and the protection of inventions in Europe.

European patent applicants have already shown strong interest. Since the EPO launched its transitional measures on 1 January to encourage an early uptake of the new system, more than 2 200 requests for unitary effect and/or for delay of grant have been filed.

The Unitary Patent system will mark the single most important reform in the history of the European patent system since its creation in 1973. The new system will enable uniform patent protection across all participating EU members states by way of a single patent application filed with the EPO and provide a centralised platform for Europe-wide patent litigation before the Unified Patent Court. The 25 EU member states participating in enhanced cooperation for the Unitary Patent package are estimated to have a combined GDP of more than 14 trillion euros (corresponding to 80% of the entire EU’s GDP) and incorporate a population of nearly 400 million people - more than the US, Canada and Australia combined.

The European Patent Office (EPO) initiated the creation of the Patent and Technology Observatory, which is scheduled to launch in the second half of 2023

The Observatory will contribute to a deeper and more comprehensive understanding of important issues related to the future of innovation and technology and their impact on the patent system. For this purpose, the EPO conducts a public consultation to gather information from

interested parties and present their viewpoints and interests in the First Two-Year Work Plan of the Patent and Technology Observatory (2023-2025).

This first Work Plan will outline the topics that will be a priority for the Observatory, as well as the activities and tools that it plans to implement by initiating and offering consultations, awareness campaigns, online seminars, educational activities and the development of a digital library.

In the initial list of priority topics set out in the two-year Work Plan, issues related to the contribution of innovation to the UN Sustainable Development Goals are included; climate change and the energy crisis (or how innovation and intellectual property can help mitigate risks); the latest technological trends in the development of small and medium enterprises; space inventions; the transition from innovation to commercialization in European Universities; patent activities in the healthcare sector and others.

European Union Intellectual Property Office (EUIPO) launched the new 2023 EU SME Fund. The aim is to help businesses to increase their competitiveness through better protection and use of intellectual rights property

The first voucher is worth up to 1,350 euro (subject to applicable national costs for that service, with a maximum service cost of €1,500) and will reimburse up to 90% of costs for preliminary assessment services. These services involve the evaluation of a company's assets by an intellectual property expert to identify those eligible for protection. This would allow SMEs to take full advantage of the scan of their IP portfolio and still have the funds to apply for additional IP rights following the recommendations of the IP scan report.

The second voucher has a value of up to 1,000 euro and covers the trademark and industrial design registration at national, regional, EU and international level. It will reimburse up to 75% of registration costs at national, regional and EU level and up to 50% of those at international level.

The third voucher for national and European patents, which will extend the possibility of reimbursement of fees for national and European patent filing and prior art research. The amount of the grant and the reimbursement rate are also increased to €1,500 and 75 %, respectively.

The fourth voucher, which will cover 50 % of the fee for electronic submission of applications for plant varieties at EU level (€225). By providing financial support for the registration of plant varieties, the SME Fund will support SMEs involved in the green and digital transition, while supporting the objectives of the EC Green Deal. There will be no performance period for this voucher as only the application fee will be eligible for refund.

There are two significant changes for 2023 – an increase in the budget and a shorter activation period for each of the four vouchers, reduced to two months with the possibility of extending it to four months. This would help to optimize the implementation of the budget by allowing a faster release of unused funds to SMEs.

Geographical indication protection for craft and industrial products: Council adopts position

Ministers have adopted a mandate for negotiations with the European Parliament ('general approach') on the proposed regulation on geographical indication (GI) protection for craft and industrial products.

Geographical indications establish intellectual property rights for specific products whose qualities are essentially linked to the area of production, such as Bohemian glass, Limoges porcelain or Solingen cutlery.

This regulation will ensure the quality and authenticity of products sold in the EU. Whenever you buy Bohemian glass, you will be certain that it was produced in Bohemia and that

it is not a fake or a replica. The new rules will guarantee that no one will gratuitously benefit from the high-quality work of the genuine producers of a wide range of craft and industrial products.
Josef Sikela, Czech minister for industry and trade

Importance of GI rules

The EU currently has specific GI protection rules for wines, spirit drinks, foodstuffs and other agricultural products. Champagne and Prosciutto di Parma are well-known examples of agricultural GIs.

However, there is currently **no EU-wide GI protection** for craft and industrial goods. This regulation aims to establish directly applicable GI protection for craft and industrial products (such as jewellery, textiles, glass, porcelain, etc.) at EU level, complementing the existing EU protection for GIs in the agricultural domain.

GI protection for such products will lead to more **innovation** and **investment** in crafts by helping artisans and producers, particularly SMEs, to promote and protect their traditional know-how at EU level in compliance with EU competition rules. The European Union Intellectual Property Office (EUIPO) will play an **important role** in implementing the new protection system, in particular as regards registration procedures for craft and industrial GIs.

Council position

In its mandate, the Council **amends** the **scope** originally proposed by the European Commission, to ensure alignment with the GI system for agricultural products. It does so by defining craft and industrial products and by covering products that fall outside the scope of the existing legislation.

The text also clarifies the registration procedures and lays down **clearer rules** on who can apply for GI protection, taking into account typical and traditional producer structures.

Other changes that the Council's mandate proposes concern:

- a fair balance between GI protection and other rights, in particular **trademarks**, and the deletion of overly burdensome provisions on **domain names**
- a **lighter** control system for the verification of compliance and for monitoring the use of geographical indications in the market
- a balanced regime for **fees** that takes into account the need to foster the competitiveness of producers of craft and industrial products, which are often small or micro artisanal businesses

Next steps

The general approach agreed today formalises the Council's negotiating position. It provides the Council presidency with a mandate for negotiations with the European Parliament.

Background

The regulation is one of the key proposals under the Intellectual Property Action Plan, which was presented by the European Commission in November 2020.

The absence of EU-level GI protection for craft and industrial products is not only an internal issue. In November 2019, the EU acceded to the Geneva Act of the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications (an international treaty of the World Intellectual Property Organization), which covers GIs for both agricultural and non-agricultural products. The proposal will enable the EU to meet its international obligations under this treaty and to take full advantage of the opportunities offered by it.

Commission publishes latest Counterfeit and Piracy Watch List

The Commission's third Counterfeit and Piracy Watch List, published on December 1, 2022 names websites and physical marketplaces outside the EU that are reported to engage in, facilitate or benefit from counterfeiting and piracy. These activities undermine intellectual property

rights of EU companies and creators, harm EU businesses and jobs, and threaten consumers' health and safety. According to a joint study by the European Union Intellectual Property Office (EUIPO) and the OECD of June 2021, 'Global Trade in Fakes: A WORRYING THREAT' [1], the volume of international trade in counterfeit and pirated products amounts to USD 464 billion, or 2.5% of world trade. In the EU, 5.8% of all imports from third countries are now estimated to be counterfeit and pirated goods, worth up to EUR 119 billion (USD 134 billion).

The Watch List aims to encourage these services and marketplaces, as well as local enforcement authorities and governments, to take action to stop or prevent intellectual property infringements. It also aims to raise awareness among EU citizens of the environmental, product safety and other risks of purchasing from these potentially problematic markets.

The Watch List focuses on websites providing copyright-protected content, e-commerce platforms, online pharmacies and physical marketplaces. It makes a distinction between websites that are allegedly infringing, and those which do not engage in infringing activities themselves but are reportedly failing to take appropriate measures to fight against piracy and counterfeiting.

The Watch List is based on input received during a public consultation from 15 December 2021 to 14 February 2022, where the Commission invited all stakeholders to share their views. Europol and the EUIPO also contributed to preparing the Watch List.

Intellectual property infringement poses a major threat to EU SMEs

- Infringement of intellectual property rights proved to be a major risk for the profitability and even survival of small businesses.
- An SME whose IP has been infringed is 34 % less likely to survive than one that did not experience IPR infringement.
- Half of the fake products seized at EU borders that infringed IP rights of SMEs were bought online.
- Electronics, clothing, cosmetics and toys remain among the most widely seized fake products.
- China is by far the most important source of counterfeits.

The report 'Risks of Illicit Trade in Counterfeits to Small and Medium-Sized Firms' highlights that SMEs whose intellectual property is violated are less likely (34 % lower chances) to survive after 5 years. This is especially an issue for independent SMEs that are not part of a large corporate group and for SMEs that suffer from patent infringement.

Patents are the IP rights that most directly protect innovations. Attacks on patents are therefore particularly dangerous for the economy in general and for SMEs in particular.

According to the latest SME scoreboard, 15 % of SMEs that own a registered IP right have experienced IPR infringement. This percentage is higher among SMEs that have introduced innovations (19.4 % in the case of SMEs that have introduced innovations that are new to the world). IPR infringement is thus a particular problem for the small companies that innovate and create jobs and growth.

The study released today also looks at the countries of origin of counterfeit goods that infringe the intellectual property of small businesses. China is confirmed by far as the largest source of counterfeits and represents 85 % of seizures related to online sales and 51% of global seizures of offline sales.

Counterfeiters target all types of goods produced by SMEs. The most frequently targeted products are electrical machinery and electronics (30 % of seizures), clothing (18 %), perfumery and cosmetics (10 %), and toys and games (also 10 %). Moreover, many of these fake goods are substandard, often posing health and safety threats to consumers.

In terms of the method used, around half of the fake products seized at the EU borders that infringed the IP rights of SMEs were purchased online.

Tackling IPR infringement

According to the latest EUIPO SME Scoreboard released in September 2022, SMEs that have suffered IPR infringement consider that this has created a negative impact on their operations with loss of turnover, loss in reputation and image as well as loss of their competitive edge.

However, 40 % of the small and medium businesses acknowledge that they do not monitor their markets for potential infringement of their IP rights or rely only on incidental information on infringement, such as customer feedback or information from business partners.

SMEs make up the majority of businesses in the EU (99 %) and account for around two-thirds of jobs. In order to support them, the EUIPO, together with the European Commission and the national and regional IP offices of the EU, launched a set of initiatives in the field of intellectual property, including an SME Fund that provides financial support to small businesses to register their IP rights. More than 32 000 SMEs in the EU have already benefitted from the fund.

As part of the SME Fund 2023, the EUIPO is also offering an IP Scan enforcement service, based on the IP Scan service, to provide SMEs with initial guidance on what to do if their IP rights are infringed or if they are at risk of being challenged by a third party for an alleged infringement of a third-party IP asset.

These initiatives are part of the European Commission's broader Intellectual Property Action Plan, which also focusses on fighting counterfeiting and strengthening the enforcement of IP rights. In this area, the EUIPO is supporting the development of an EU toolbox against counterfeiting to improve cooperation and data sharing among right holders, intermediaries and public authorities.

Businesses can also access the IP Enforcement Portal free of charge. This EUIPO tool helps businesses manage the enforcement of their IP rights in the different EU Member States by facilitating the exchange of secure information between rights owners and enforcement authorities with a view to seizing counterfeit goods.

Compiler: Antoaneta Drandova

ДИГИТАЛЕН БИЗНЕС И ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Полина Стоянова¹/ Polina Stoyanova

Резюме

Предмет на публикацията е идентифицирането на интелектуалната собственост в дигиталния бизнес. Анализирани са ролята на дигиталната стратегия на бизнеса за успешната дигитална трансформация. Идентифицирана е интелектуалната собственост в дигиталните бизнес модели, дигиталната бизнес платформа и дигиталната бизнес идентичност. Интелектуалната собственост в дигиталния бизнес има ключова роля за конкурентоспособност, създаване на нова стойност и усъвършенстване на потребителското преживяване в дигиталната икономика. Дигиталната трансформация изисква нови правила и отношения между бизнеса и потребителите в дигитална среда.

Ключови думи: дигитален бизнес, интелектуална собственост

JEL: O33, O34

Abstract

The subject of the publication is the identification of the intellectual property in digital business. The role of the digital strategy of the company for successful digital transformation is analyzed. Intellectual property in digital business models, digital business platform and digital business identity has been identified. Intellectual property in digital business has a crucial role for competitiveness, creating new value, and improving the user experience in the digital economy. Digital transformation requires new rules and relationships between businesses and consumers in a digital environment.

Keywords: digital business, intellectual property

JEL: O33, O34

Увод

„Дигитализирайте или умрете“ – популярна фраза в средите на бизнес мениджмънта в последните години. Тя представя есенцията на Индустрия 5.0, която почти изключва възможността за съществуване на бизнес извън дигитална среда. Анализът на големите данни (Big Data) за персонализиране на потребителските предпочитания, засилващата се роля на изкуствения интелект (AI) и интернет на нещата (IoT) в ежедневието, блокчейн инфраструктурите, са само част от инструментариума, с който разполага мениджмънта, за да изгради своята стратегия в условията на дигитална икономика. Иновациите и управлението на интелектуалната собственост са носещото скеле на дигиталната трансформация на бизнеса, както и на възникналите дигитални бизнес модели, подчинени на непрекъснатото подобряване на потребителското преживяване.

¹ Доктор Полина Стоянова е асистент в катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултета на Университета за национално и световно стопанство, pstoyanova@unwe.bg

Настоящата публикация има за цел да изследва мястото на интелектуалната собственост в дигиталния бизнес. Анализира се дигиталната трансформация, която изисква цялостна бизнес стратегия, насочена към отношенията „бизнес – потребители“. Изследва се идентифицирането на интелектуалната собственост в дигиталните бизнес модели, дигиталните бизнес платформи и дигиталната бизнес идентичност в контекста на предизвикателствата пред бизнеса в дигиталната икономика. Анализирана е регламентацията в българското законодателство на обектите на интелектуална собственост в дигиталния бизнес.

Обект на изследването е дигиталния бизнес.

Предмет на изследването е идентифицирането на интелектуалната собственост в дигиталния бизнес.

Целта на изследването е да анализира мястото на интелектуалната собственост в контекста на цялостната дигитална стратегия на бизнеса.

Тезата на автора е, че идентифицирането на интелектуалната собственост е ключова за успешната дигитална трансформация на бизнеса. Необходимо е осъзнаването на потенциала на интелектуалната собственост в дигиталната икономика като основен движещ фактор за конкурентност и иновационна дейност. Дигиталната стратегия на бизнеса е резултат от тясната колаборация между мениджмънта, експертите по интелектуална собственост, софтуерните разработчици и дигиталния маркетинг.

Ограничения в изследването – не са изследвани В2В (business-to-business) бизнес моделите и възникналите в тях отношения за интелектуалната собственост в дигитална среда. Настоящата публикация дава основание на автора да определи В2В дигиталните бизнес модели и идентифицирането на интелектуалната собственост в тях като поле за бъдещи изследвания.

Същност на дигиталната трансформация

Дигиталната трансформация на бизнеса е продължителен процес, който преминава през отделните етапи „цифровизация“ и „дигитализация“², разгърнали се през последните десетилетия. „Цифровизацията“ (англ. digitization) е първият етап, директният процес³ на конвертиране на аналогова информация в цифрова, превръщането на страниците в байтове, например чрез сканиране на документ. Като връх на цифровизацията се определя „офисът без хартия“. „Дигитализацията“ (англ. digitalization) е следващият етап, в който дигиталните технологии и цифровизираната информация се използват за създаване и събиране на стойност по нови начини⁴. Дигитализацията променя икономиката, води до възникването на нови бизнес модели и прекъсва фундаментални бизнес стратегии.

„Дигиталната трансформация“⁵ е културна, организационна и оперативна промяна на организация, индустрия или екосистема чрез интелигентна интеграция на дигитални технологии, процеси и компетенции на всички нива и функции по етапен и стратегически

² В англоезичната научна литература са наложени два термина – “digitization” и “digitalization”. Условното разграничаване на процесите, които се влагат в тези понятия, авторът прави чрез терминологично разграничаване на български език на процесите „цифровизация“ и „дигитализация“.

³ Gobble, M. Digitalization, Digitization, and Innovation, Research-Technology Management, 2018, p. 56.

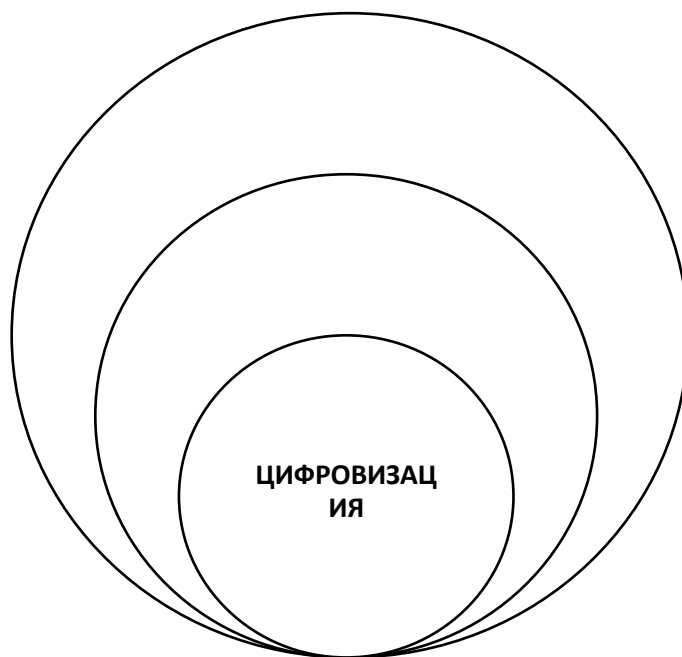
⁴ Пак там.

⁵ Digital transformation. Online guide to digital business transformation. i-SCOOP., 2018, Available from: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/> (accessed 9 February 2023)

начин. Пет са основните сфери на бизнеса, които разкриват пейзажа на дигиталната трансформация⁶:

1. **Клиенти** – дигиталните технологии променят начина, по който бизнесът се свързва и създава стойност с потребителите;
2. **Конкуренция** – все повече конкурентни стават не само компаниите в същата индустрия, но и извън нея;
3. **Данни** – най-голямото предизвикателство пред бизнеса днес е да превърне огромното количество данни, с които разполага в създаваща стойност информация;
4. **Иновации** – дигиталните технологии правят непрекъснатото експериментиране с нови идеи и тестването им с потребителските общности евтино и скоростно;
5. **Стойност** – дигиталните технологии постоянно променят начините, по които се създава стойност за потребителите.

За онагледяване на процесите „цифровизация“, „дигитализация“ и „дигитална трансформация“, прилагаме българската терминология към фигурата на Queiroz & Wamba⁷ (виж фиг. 1), които отбелязват, че „не е възможна дигитална трансформация без цифровизация на физически обекти и тяхното интегриране в бизнес процесите“. Конвертирането на аналоговата информация в дигитална оптимизира бизнес процеса и създава стойност от компанията, а самата дигитална трансформация е процес без край.

Фигура 1. Цифровизация, дигитализация и дигитална трансформация по Queiroz & Wamba⁸.

⁶ Rogers, D. The Digital Transformation Playbook: Rethink Your Business for the Digital Age-Columbia University Press, 2016, p. 4-5.

⁷ Queiroz, M., & Wamba, S. Managing the Digital Transformation: Aligning Technologies, Business Models, and Operations. CRC Press, 2022, p. 2.

⁸ Авторът на настоящото изследване превежда техния модел, използвайки българската терминология.

Дигитална стратегия на бизнеса

През 2016 г. в публикация на „Форбс“⁹ рискът от провал на дигиталната трансформация на бизнеса е определен на 85%. По-късни проучвания оценяват неуспеха в порядъка между 70 и 95%. Причините, които могат да доведат до провал са комплексни, но основна част от тях се дължат на прибързани действия и липса на цялостна стратегия за бизнеса в дигитална среда.

Дигиталната трансформация на бизнеса следва да бъде подчинена на ясна стратегия, която се основава на задълбочен анализ на бизнес процесите и интеракциите с потребителите. Дигиталната бизнес стратегия определя целите на компанията в дигитална среда и дава насоката на дигиталното развитие на компанията чрез новите технологии, инструментариума за позициониране в пазарните сегменти, постигане на конкурентност чрез иновации, подобряване на потребителското преживяване и създаване на персонализирана стойност за клиентите. Дигиталната стратегия следва да бъде насочена към използване на големите потоци от данни в дигитална среда за постигане на целите на компанията. Независимо дали става въпрос за трансформация на традиционен бизнес в дигитална среда или за създаване на нов, „роден дигитален“ (born digital) бизнес, изготвянето на цялостна дигитална стратегия е ключов фактор за успеха в условията на дигитална икономика.

Дигиталната стратегия трябва да съдържа реализацията на избрания бизнес модел в дигитална среда, проектирането на дигитална бизнес платформа и концепция за дигиталното позициониране на компанията. В една такава структура носещата конструкция се изгражда от интелектуалната собственост – движещ фактор за конкурентност и иновационна дейност в условията на дигитална икономика. Целта е да се осигури закрилата на интелектуалната собственост на компанията и предотвратяване на нарушаване на права върху чужда интелектуална собственост. За да се изготви печеливша дигитална бизнес стратегия е необходима колаборацията между мениджмънта, софтуерните разработчици, специалистите по интелектуална собственост и дигиталния маркетинг.

Авторът на настоящото изследване предлага създаване и прилагане на дигитална бизнес стратегия със следните етапи и в следната последователност:

1. Идентифициране на **дигитален бизнес модел**;
2. Проектиране на **дигитална бизнес платформа**;
3. Управление на **дигиталната бизнес идентичност**.

⁹ 12 Reasons Your Digital Transformation Will Fail // Forbes, 16.03.2022. Available from: <https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2022/03/16/12-reasons-your-digital-transformation-will-fail/?sh=5227b8021f1e> (accessed 9.02.2023)

Фигура 2. Дигиталната стратегия на бизнеса съдържа три елемента: дигитален бизнес модел, дигитална бизнес платформа и дигитална бизнес идентичност. Идентифицирането на интелектуалната собственост е носеща конструкция в тях.

Идентифицирането на интелектуалната собственост в разработваната и прилагана дигитална бизнес стратегия, както и във всеки един от елементите ѝ е представена във фиг. 2, създадената от автора за целите на настоящото изследване.

Дигитален бизнес модел

Дигиталната трансформация на бизнеса води до появата на нови дигитални бизнес модели, които създават стойност и потребителски преживявания по нов начин чрез дигиталните технологии. За целите на изследването се прилага класификацията на дигиталните бизнес модели на Bernd Wirtz¹⁰, в която се извеждат пет B2C (business-to-customer) дигитални бизнес модели: базирани на съдържанието; базирани на търговията; базирани на контекста; базирани на свързването; хибридни бизнес модели. Всеки един от идентифицираните бизнес модели засяга различни аспекти на интелектуалната собственост в дигитална среда.

1. Дигитални бизнес модели, базирани на съдържанието. Същността на този модел е „събиране, селекция, систематизиране, компилация (пакетиране) и доставяне на съдържание на собствена платформа. Целта е да се направи съдържанието достъпно за потребителя в интернет чрез лесна, удобна и визуално привлекателна форма. Предлаганото съдържание може да е с информативен, развлекателен или образователен характер“¹¹.

¹⁰ Виж Wirtz, Bernd. Digital Business Models: Concepts, Models, and the Alphabet Case Study, Springer Cham, 2019.

¹¹ Пак там, с. 83.

Реализират се чрез специално създадени платформи за разпространение на съдържанието: уебсайтове или мобилни приложения, с което се цели директно разпространение до потребителя, без намесата на посредник. **Идентифициране на интелектуалната собственост:** Бизнес моделът се основава на икономическата реализация на интелектуалната собственост в разнообразни форми в дигитална среда. Изисква се внимателен анализ на дистрибуционните канали на съдържанието, както и достъпът на потребителя до него: DRM, даунлоудване, стриймване (on-demand, live streaming), лицензии, абонамент.

2. Дигитални бизнес модели, базирани на търговията. „Инициране, договаряне и споразумения за сделки в интернет. Целта е заместване на традиционните фази на търговията. Обхваща целия процес на продажба на стоки и услуги на потребителите в интернет.“¹² Този модел може да се реализира със създаването на онлайн магазин, платформа или мобилна апликация за предлагане в интернет на продукти и услуги на компанията. Целта отново е да се елиминират посредниците. **Идентифициране на интелектуалната собственост:** Водеща роля има портфолиото с интелектуална собственост на компанията: патенти, търговски марки, промишлени дизайни, авторскоправни обекти.

3. Дигитални бизнес модели, базирани на контекста. „Класифициране и систематизиране на информацията в интернет. Това са търсачките, уеб директории и услугите за букмаркинг. Те не предлагат собствено съдържание, а предлагат навигационни помощни средства“¹³. **Идентифициране на интелектуалната собственост:** Въпросите, свързани с достъпа и използване на съдържанието, което се предлага в платформата, хиперлинковете и рамкирането.

4. Дигитални бизнес модели, базирани на свързването. Създаване на общност в интернет посредством платформа, в която може да се извършва търговия, обмяна и споделяне на мнения, на мултимедия¹⁴. Примери са социалните мрежи, форуми, e-mail портали, мобилни приложения за комуникация. **Идентифициране на интелектуалната собственост:** Въпросите, свързани с интелектуалната собственост върху съдържанието, което се споделя (авторскоправни обекти).

5. Хибридни дигитални бизнес модели. С развитието на технологиите, дигиталните бизнес модели се превръщат във все по-хибридни, обединяващи различните функционалности и стойности на един или друг модел. **Идентифициране на интелектуалната собственост:** Обединяват конкретните аспекти на прилаганите бизнес модели, изискват внимателен анализ при кръстосване на функционалности.

Дигитална бизнес платформа

Подходът, в който се приема, че софтуерните разработчици са отговорни за цялостното изработване на дигиталната бизнес платформа, със сигурност е залог за провал на дигиталната трансформация. Ефективният мениджмънт предполага създаването на многопластова концепция за прилагане на избрания дигитален бизнес модел в компанията. В нея трябва да се намерят софтуерните решения и връзките, които ще гарантират икономическата реализация на интелектуалната собственост в избрания бизнес модел. Разработването на заданието за софтуерния продукт и изграждането на бизнес платформата е сложен процес. Той изисква общите усилия на мениджмънта, експертите по интелектуална собственост и софтуерните разработчици. Изработват се връзки, които

¹² Пак там, с. 103.

¹³ Пак там, с. 121.

¹⁴ Пак там, с. 137-138.

обхващат всеки един етап и елемент от дейността на компанията, достъпът до вътрешната информация за служители, както и достъп на външни за компанията лица – потребителите. Освен постигането на икономически резултати, неизменна цел на проектирането на дигитална бизнес платформа е киберсигурността и изграждането на защитена за компанията и потребителите инфраструктура. Важен момент е и уреждането на интелектуалната собственост върху бизнес платформата с договорни отношения, както и конфиденциалността, предвид заплахата от изтичане на ноу-хау или друга информация, свързана с конкурентоспособността на компанията. Проектираната дигитална бизнес платформа е невидимата за потребителите част зад дигиталните бизнес идентификатори. Синхронизирането им е сложен процес, който определя конкурентоспособността на компанията в дигиталната икономика. Известни изследвания сочат ключовата роля¹⁵ на фирменото портфолио за интелектуална собственост, съдържащо иновации за продукти и технологии, базирани на ИКТ и дигитални бизнес идентификатори, защитени чрез системата на интелектуална собственост.

Дигитална бизнес идентичност

Позиционирането на дигиталния бизнес в интернет пространството е крайъгълен камък за достигане до потребителите и заемане на пазарен дял в условията на дигитална икономика. Планирането на дигиталната бизнес идентичност следва да бъде микс между дигитален маркетинг и идентифициране на интелектуалната собственост. Изграждането на дигитална бизнес идентичност е процес, който обхваща всеки един елемент от присъствието на компанията в дигитална среда и е неизменен елемент от стратегията за дигитална трансформация. В дигиталната бизнес идентичност следва да бъдат включени **всички дигитални бизнес идентификатори**¹⁶ на компанията. Обектите на интелектуална собственост в бизнес идентификаторите се ползват предимно с авторскоправна защита, освен в случаите, в които са свързани с обекти с индустриална защита – напр. търговски марки и промишлени дизайни.

- **Домейн имена.** Необходим е внимателен анализ при избора на домейн име в контекста на дигиталния бизнес модел и планирането на дигиталното присъствие на компанията. Провеждане на проучване за нарушаване на чужда интелектуална собственост (търговски марки) и нелоялна конкуренция. Стратегическо придобиване на група от домейн имена за „ограждане“ на търговските марки, с цел предотвратяване на бъдещи злоупотреби.

- **Уебсайт.** Разработването на уебсайт е микс между програмиране, дизайн и дигитален маркетинг. В него се съдържат различни обекти на интелектуалната собственост и е необходим цялостен подход, за да се предотвратят редица спорове. В случаите на външно възлагане на разработването на уебсайта, е необходимо подписването на договор, с който да се прехвърли интелектуалната собственост върху изготвения уебсайт на компанията възложител. Вниманието изискват и метатаговете, които може да доведат до нелоялна конкуренция, например с използването на чужди търговски марки. В уебсайта се публикува информация за интелектуалната собственост и условията за нейното използване.

¹⁵ Виж Markova, M. The Company Digital Competitiveness Focused on Intellectual Property Rights – Concept, Assessment and Strategy. – Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania), (2022) 31(3), p. 35.

¹⁶ Под „дигитални бизнес идентификатори“ разбираме бизнес идентификаторите в дигитална среда. Това са т. нар. „модерни бизнес идентификатори“, виж Маркова, Мария. Интелектуалната собственост в бизнес идентификацията на фирмата // *Интелектуалната собственост – формула за успех, творчество и иновации* – София: за буквите – О писменехъ, 2016, с. 97-113. и Тодорова, Силвия. Закрила на бизнес идентификаторите на фирмата в дигитална среда // *Икономически и социални алтернативи*, №1, 2019, с. 27-31.

- **Мобилни приложения.** Разработването на мобилни приложения от външен изпълнител отново изисква подписването на договор за възлагане и прехвърляне на интелектуалната собственост върху създаденото приложение. В него се описват и правата върху всички обекти на интелектуална собственост, които се използват: програмен (сорс) код, софтуер, дизайн, текстово съдържание, снимки, мултимедия и др.

- **Продукти на дигиталния маркетинг.** Създаване на правила за изготвяне и разпространение на материали за дигиталния маркетинг (блогове и профили в социалните мрежи, e-mail newsletters) по отношение на обектите на интелектуална собственост на компанията: текстово съдържание, лого, икони и други елементи от корпоративната визия, мултимедийни произведения и др.

- **Профили в социалните мрежи.** Създаването и поддържането на профилите на компанията в социалните мрежи, както и съдържанието за тях (текст, снимки, мултимедия) се случва при стриктно спазване на правилата за изготвяне и разпространение на материали за дигиталния маркетинг.

Дигиталната бизнес идентичност налага намирането на баланса между успешното позициониране на бизнеса, непрекъснатото усъвършенстване на потребителското преживяване, идентифицирането, защитата и управлението на интелектуалната собственост на компанията в дигитална среда.

Интелектуалната собственост в дигиталния бизнес

Направеният анализ показва значимата роля на обектите на интелектуалната собственост за успешния дигитален бизнес. Те спадат към системата на новите обекти на интелектуална собственост¹⁷, чиято поява е в резултат от изобретяването на компютъра и развитието на дигиталните технологии. Това са: топологията на интегрални схеми, компютърните програми, базите данни и мултимедията. Ето основните положения в регламентацията им в българското законодателство:

Топология на интегрални схеми. Чиповете, които се използват в хардуера. В Закона за топология на интегралните схеми „топологията на интегрална схема“ е дефинирана като тримерно разположение на елементите и на връзките между тях в интегралната схема, представено по произволен начин, или такова разположение, подготвено за интегрална схема, предназначена за производство (§ 1, т. 2 от ДР на ЗТИС). Обект на закрила е оригинална топология, която е резултат от собствените интелектуални усилия на създателя и не е известна сред създателите на топологии и производителите на интегрални схеми по време на нейното създаване (чл. 3, ал. 1, ЗТИС). Правото върху топология е изключително и се придобива чрез регистрация в Патентното ведомство, с продължителност 10 години след първото търговско използване или след подаване на заявката, ако вече е била използвана търговски или секретно. То включва правото на притежателя да я използва, да се разпорежда с нея и да забрани на трети лица да я използват в търговската дейност без негово съгласие (чл. 15, ал. 1, ЗТИС). Притежателят на правото върху топология може да разреши използването ѝ с лицензионен договор (чл. 20, ал. 1, ЗТИС).

Компютърни програми. Правният термин е „компютърни програми“ обхваща всички софтуерни продукти, които са в резултат от програмиране със програмен (сорс) код. Именно творческата дейност – програмирането (изписване чрез програмен код), в резултат на която авторът създава творческия продукт – компютърната програма, я причислява към

¹⁷ Виж Борисов, Б. и М. Маркова. Нови обекти на интелектуална собственост. София: УИ „Стопанство“, 2002.

литературните произведения в Закона за авторското право и сродните му права (чл. 3, ал. 1, т. 1, ЗАПСП). Когато е създадена в рамките на трудово правоотношение, ако не е уговорено друго, авторското право върху компютърната програма принадлежи на работодателя (чл. 14, ЗАПСП) и е с продължителност 70 години след разгласяване на произведението (чл. 28а, ЗАПСП). Когато компютърната програма не е създадена в хипотезата на трудово правоотношение, авторското право принадлежи на автора (програмиста) и е със срок на закрила до смъртта на автора и 70 години след това. Носителят на авторското право има имуществени и неимуществени права върху компютърната програма. Лицето, което законно е придобило правото да използва компютърна програма, може: да я зарежда; да я изобразява върху екран; да я изпълнява, предава на разстояние; да я съхранява в паметта на компютър; да я превежда, преработва и да внася други изменения в нея, включително и за отстраняване на грешки (чл. 70, ЗАПСП). Нарушенията, свързани с незаконното притежание на компютърна програма и възпроизвеждането, съхраняването в паметта на компютър, разпространяването и използването по друг начин, се наказват с глоба или имуществена санкция в размер от 2000 до 20 000 лева, ако не подлежи на по-тежко наказание (чл. 97, ал. 1, т. 8, 9 и 16, ЗАПСП).

Макар в Закона за патентите и регистрацията на полезните модели компютърните програми да са изключени от обхвата на патентоспособните произведения (чл. 6, ал. 2, т. 3, ЗПРПМ), е възможно да се получи патентна закрила в случаите, в които компютърната програма е неизменна част от друго патентоспособно произведение.

Бази данни. Съвкупност от самостоятелни произведения, данни или други материали, подредени систематично или методично и индивидуално достъпни по електронен или друг път (§ 2, т. 13, ДР, ЗАПСП). Същността им на съставни произведения ги приравнява до периодичните издания, енциклопедиите, сборниците, антологиите и библиографиите и други подобни, които включват две или повече произведения и материали (чл. 3, ал. 2, т. 3, ЗАПСП). Авторското право върху базите данни принадлежи на лицето, което е извършило подбора или подреждането на включените произведения и/или материали, освен ако в договор е предвидено друго. (чл. 11, ЗАПСП). Ако е създадена в рамките на трудово правоотношение, авторското право върху базата данни принадлежи на работодателя и е с продължителност 70 години след разгласяване на произведението (чл. чл. 14, 28а, ЗАПСП). В противната хипотеза, авторското право принадлежи на лицето, което е съставило базата данни и е с продължителност до смъртта му и 70 години след това.

При регламентирането на базите данни е въведено т.нар. „особено право“ (*sui generis*) (чл. 93б, ЗАПСП). То се отнася до производителите на базите данни – „физическото или юридическото лице, което е поело инициативата и риска за инвестиране в събирането, сверяването или използването на съдържанието на база данни, ако това инвестиране е съществено в количествено или качествено отношение“. Това особено право на производителя се състои в правото да забрани извличането и повторното използване на съдържанието на базата данни (чл. 93в, ЗАПСП). Времетраенето на особеното право е с продължителност 15 години, като срокът започва да тече от 1-ви януари на годината, следваща годината, през която е завършено създаването на базата данни (чл. 93з, ЗАПСП).

Мултимедия. Самото наименование (мулти – много; медия – среда, средство за разгръщане на комуникация) подсказва, че в своята същност мултимедийните произведения се състоят от различни по вида си съдържания – текст, аудиовизуални произведения, снимки, графики, дизайн, компютърни програми, бази данни и др. Те създават виртуална среда, в която характерната интерактивност дава възможност на потребителя да използва активно мултимедията за комуникация в онлайн общности. Примери са видеоигрите, социалните мрежи, мобилните приложения и др. Закрилата на мултимедията като обект на

интелектуалната собственост обхваща съставните произведения с авторскоправна закрила, носителите на авторско право (авторите), сродни права (продуценти, режисьори, сценаристи, оператори, артисти-изпълнители) и на sui generis право (производителите на бази данни).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дигиталната трансформация на бизнеса създаде нови възможности за компаниите, за иновации, конкурентоспособност, използване на големите данни за създаване на нова стойност за потребителите. Ето защо идентифицирането на интелектуалната собственост в дигиталния бизнес е от ключово значение за успеха на компаниите в дигиталната икономика. Зад създаването и изпълняването на ефективната дигитална бизнес стратегия стои изграждане на култура на закрила и защита на интелектуалната собственост на компанията в дигитална среда. Необходими са организационни и технологични мерки, които да подсилят успешната дигитална трансформация на компаниите в условията на Индустрия 5.0.

Подходът, който се предлага в настоящото изследване се основава на идентифицирането на интелектуалната собственост във всеки един от елементите на дигиталната бизнес стратегия:

1. Дигиталния бизнес модел – икономическата реализация закрилата и защита на обектите на интелектуалната собственост в дигитална среда.

2. Дигиталната бизнес платформа – проектирането и поддържането на сигурна в дигитална среда система за опериране на компанията в дигитална среда, с ключова информация и достъп до интелектуалната собственост на компанията за служители и потребители.

3. Дигиталните бизнес идентификатори – ключовата роля на интелектуалната собственост за управлението на дигиталното присъствие на компанията.

Представени са основните характеристики на закрилата на обектите на интелектуална собственост в дигиталния бизнес съгласно българското законодателство на: топографията на интегрални схеми, компютърните програми, базите данни и мултимедията, като част от системата на новите обекти на интелектуална собственост. Бързото развитие на дигиталните технологии и възникващите проблеми, свързани с непрекъснато внедряване на иновации в дигитална среда, налагат своевременен фокус върху закрилата и защитата на идентифицираните обектите на интелектуална собственост в дигиталния бизнес.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ

1. 12 Reasons Your Digital Transformation Will Fail // Forbes, Available from: <https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2022/03/16/12-reasons-your-digital-transformation-will-fail/?sh=5227b8021f1e>

2. Digital transformation. (2018) Online guide to digital business transformation. i-SCOOP. <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/>

3. Gobble, M. (2018) Digitalization, Digitization, and Innovation, Research-Technology Management, pp. 56-59.
4. Markova, M. (2022). The Company Digital Competitiveness Focused on Intellectual Property Rights – Concept, Assessment and Strategy. – Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania), 31(3), pp. 34-58.
5. Queiroz, M., & Wamba, S. (2022). Managing the Digital Transformation: Aligning Technologies, Business Models, and Operations (1st ed.). CRC Press.
6. Rogers, D. (2016) The Digital Transformation Playbook: Rethink Your Business for the Digital Age-Columbia University Press.
7. Wirtz, B. (2019) Digital Business Models: Concepts, Models, and the Alphabet Case Study, Springer Cham.
8. Борисов, Б и М. Маркова. (2002) Нови обекти на интелектуална собственост. София: УИ „Стопанство“.
9. Закон за авторското право и сродните му права, Обн. ДВ. бр.56 от 29 Юни 1993 г.
10. Закон за патентите и регистрацията на полезните модели, Обн. ДВ. бр. 27 от 2 Април 1993 г.
11. Закон за топология на интегралните схеми, Обн. ДВ. бр.81 от 14 Септември 1999 г.
12. Маркова, М. (2016) Интелектуалната собственост в бизнес идентификацията на фирмата. // Интелектуалната собственост – формула за успех, творчество и иновации – София: За буквите – О писменехъ.
13. Тодорова, С. (2019) Закрила на бизнес идентификаторите на фирмата в дигитална среда // Икономически и социални алтернативи, №1, 2019, с. 27-31.

DIGITAL BUSINESS AND INTELLECTUAL PROPERTY

Polina Stoyanova¹⁸

Abstract

The subject of the publication is the identification of the intellectual property in digital business. The role of the digital strategy of the company for successful digital transformation is analyzed. Intellectual property in digital business models, digital business platform and digital business identity has been identified. Intellectual property in digital business has a crucial role for competitiveness, creating new value, and improving the user experience in the digital economy. Digital transformation requires new rules and relationships between businesses and consumers in a digital environment.

Keywords: *digital business, intellectual property*

JEL: *O33, O34*

Introduction

"Digitalize or die" - a popular phrase in business management circles in recent years. It represents the essence of Industry 5.0, which almost excludes the possibility of business existence outside a digital environment. The analysis of big data (Big Data) to personalize consumer preferences, the increasing role of artificial intelligence (AI) and the Internet of Things (IoT) in everyday life, and blockchain infrastructure are part of the toolkit available to management to build its strategy in the conditions of a digital economy. Innovation and intellectual property management are the backbone of the digital transformation of business, as well as the emerging digital business models, subordinated to the continuous improvement of the user experience.

This study aims to explore the place of intellectual property in digital business. The digital transformation is analyzed, which requires a comprehensive business strategy focused on business-to-consumer relations. The identification of intellectual property in digital business models, digital business platforms, and digital business identity is explored in the context of business challenges in the digital economy. The regulation of the objects of intellectual property in the digital business in Bulgarian legislation has been analyzed.

The object of the study is digital business.

The subject of the study is the identification of the intellectual property in digital business.

The purpose of the research is to analyze the place of intellectual property in the context of the overall digital strategy of the business.

The author's thesis is that the identification of intellectual property is crucial for the successful digital transformation of business. It is necessary to realize the potential of intellectual property in the digital economy as the main driving factor for competitiveness and innovation activity. A business's digital strategy is the result of close collaboration between management, intellectual property experts, software developers, and digital marketing.

¹⁸ PhD Polina Stoyanova is an assistant professor at the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the Business Faculty, UNWE, pstoyanova@unwe.bg.

Limitations – B2B (business-to-business) business models and the relations arising in them for intellectual property in a digital environment have not been analyzed. The author identifies B2B digital business models and the identification of intellectual property therein as a field for future research.

The essence of digital transformation

The digital transformation of business is a continuous process that goes through the separate stages of "digitization" and "digitalization" that have unfolded in recent decades. Digitization is the first stage, the direct process¹⁹ of converting analog information into digital, turning pages into bytes, for example by scanning a document. The "paperless office" is defined as the pinnacle of digitization. "Digitalization" is the next stage in which digital technologies and digitized information are used to create and collect value in new ways²⁰. Digitization is changing the economy, giving rise to new business models, and disrupting fundamental business strategies.

"Digital transformation"²¹ is the cultural, organizational, and operational change of an organization, industry, or ecosystem through the intelligent integration of digital technologies, processes, and competencies at all levels and functions in a phased and strategic manner. The main areas of business that reveal the landscape of digital transformation are²²:

1. Customers – digital technologies are changing the way businesses connect and create value with consumers;

2. Competition – not only companies in the same industry but also outside it are becoming more and more competitive;

3. Data - the biggest challenge facing businesses today is to turn the vast amount of data at their disposal into value-creating information;

4. Innovation – digital technologies make continuous experimentation with new ideas and testing them with user communities cheap and fast;

5. Value – digital technologies are constantly changing the ways in which value is created for consumers.

To illustrate the processes of "digitization", "digitalization" and "digital transformation", we apply the figure of Queiroz & Wamba²³ (Figure. 1), who notes that "no digital transformation is possible without digitization of physical objects and their integration into business processes". Converting analog information into digital optimizes the business process and creates value for the company, and digital transformation itself is a never-ending process.

¹⁹ Gobble, M. Digitalization, Digitization, and Innovation, Research-Technology Management, 2018, p. 56.

²⁰ Ibidem.

²¹ Digital transformation. Online guide to digital business transformation. i-SCOOP., 2018, Available from: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/> (accessed 9 February 2023)

²² Rogers, D. The Digital Transformation Playbook: Rethink Your Business for the Digital Age-Columbia University Press, 2016, p. 4-5.

²³ Queiroz, M., & Wamba, S. Managing the Digital Transformation: Aligning Technologies, Business Models, and Operations. CRC Press, 2022, p. 2.

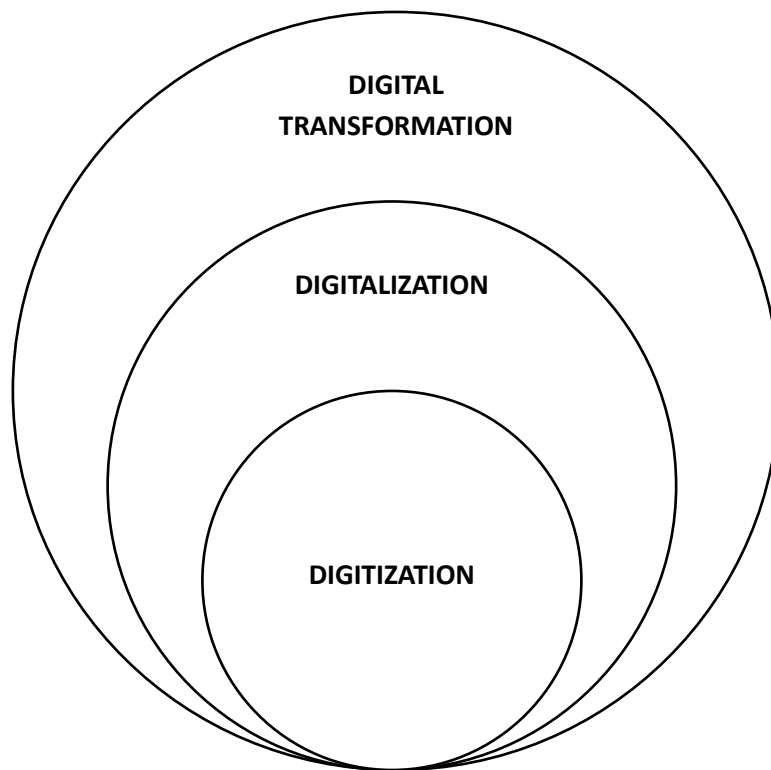

Figure 1. Digitization, digitalization and digital transformation according to Queiroz & Wamba²⁴

Digital business strategy

In 2016, in a Forbes publication²⁵, the risk of failure of the digital transformation of the business was set at 85%. Later studies put the failure rate at between 70 and 95%. The reasons that can lead to failure are complex, but the main part of them is due to hasty actions and a lack of a comprehensive strategy for the business in a digital environment.

The digital transformation of the business should be subordinated to a clear strategy, which is based on a thorough analysis of business processes and interactions with users. The digital business strategy defines the company's goals in a digital environment and gives direction to the company's digital development through new technologies, the toolset for positioning in market segments, achieving competitiveness through innovation, improving the user experience and creating personalized value for customers. The digital strategy should be aimed at using the big data flows in a digital environment to achieve the company's goals. Regardless of whether it is a question of transforming a traditional business in a digital environment or creating a new, born digital business, preparing a comprehensive digital strategy is a key factor for success in the conditions of a digital economy.

The digital strategy must contain the realization of the chosen business model in a digital environment, the design of a digital business platform, and a concept for the company's digital positioning. In such a structure, the supporting structure is built from intellectual property - a driving factor for competitiveness and innovation activity in the conditions of a digital economy.

²⁴ Ibidem.

²⁵ 12 Reasons Your Digital Transformation Will Fail // Forbes, 16.03.2022. Available from: <https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2022/03/16/12-reasons-your-digital-transformation-will-fail/?sh=5227b8021f1e> (accessed 9.02.2023)

The purpose is to ensure the protection of the company's intellectual property and to prevent the infringement of rights on foreign intellectual property. Creating a winning digital business strategy requires collaboration between management, software developers, intellectual property specialists, and digital marketing.

The author of the study proposes the creation and implementation of a digital business strategy with the following stages and in the following sequence:

1. Identification of a **digital business model**;
2. Designing a **digital business platform**;
3. **Digital business identity** management.

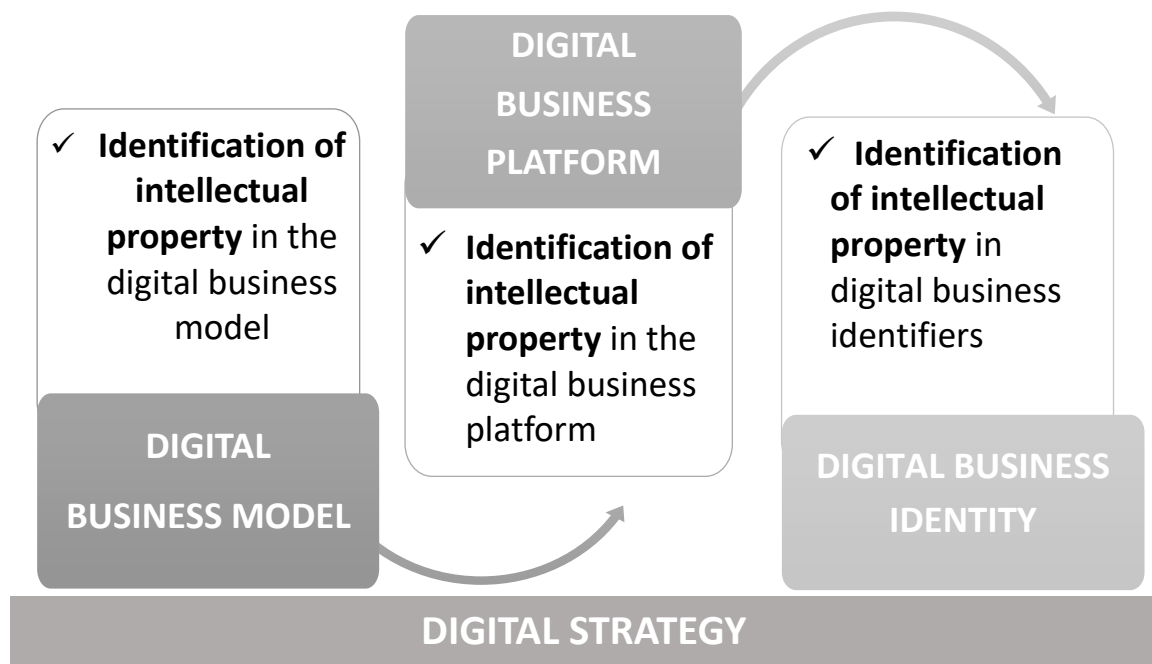

Figure 2. The digital business strategy contains three elements: digital business model, digital business platform and digital business identity. The identification of the intellectual property is a supporting structure in them.

The identification of the intellectual property in the developed and implemented digital business strategy, as well as in each of its elements, is presented in Figure. 2, created by the author for the purposes of this study.

Digital business model

The digital transformation of business leads to the emergence of new digital business models that create value and user experiences in a new way through digital technologies. For the purposes of the study, Bernd Wirtz's²⁶ classification of digital business models is applied, in which five B2C (business-to-customer) digital business models are derived: content-based; commerce-based; context-based; connection-based; hybrid business models. Each of the business models identified affects different aspects of intellectual property in a digital environment.

²⁶ Wirtz, Bernd. *Digital Business Models: Concepts, Models, and the Alphabet Case Study*, Springer Cham, 2019.

1. Digital business models: Content. The essence of this model is “collection, selection, systemization, compilation (packaging) and delivery of content on a domestic platform. The aim of this business model approach is to make content accessible to the user over the

Internet in an easy, convenient and visually appealing form. The content offered can be informative, educational or entertaining in nature.”²⁷. They are implemented through specially created platforms for the distribution of content: websites or mobile applications, with the aim of direct distribution to the user, without the intervention of an intermediary. **Identification of intellectual property:** The business model is based on the economic realization of intellectual property in various forms in a digital environment. A careful analysis of the distribution channels of the content is required, as well as the user's access to it: DRM, download, streaming (on-demand, live streaming), licenses, and subscription.

2. Digital business models: Commerce. “Initiation, negotiation and/or settlement of transactions over the Internet. The aim is to replace the traditional phases of the transaction. It covers the entire process of selling goods and services to consumers over the Internet”²⁸. This model can be implemented by creating an online store, platform, or mobile application for offering the company's products and services on the Internet. The goal is again to cut out the middlemen. **Identification of intellectual property:** A leading role is played by the company's intellectual property portfolio: patents, trademarks, industrial designs, and copyrighted objects.

3. Digital business models: Context. “Classifying and systematizing information available on the Internet. This function can be subdivided into search engines, web directories and bookmarking services They do not offer their own content, but offer navigational aids”²⁹. **Identification of intellectual property:** The issues related to access and use of the content offered on the platform, hyperlinks, and framing.

4. Digital business models: Connection. Creating a community on the Internet through a platform where trading, exchange, and sharing of opinions can take place, on multimedia³⁰. Examples are social networks, forums, e-mail portals, and mobile applications for communication. **Identification of intellectual property:** The issues related to the intellectual property of the content being shared (copyrighted objects).

5. Hybrid digital business models. With the development of technologies, digital business models are becoming more and more hybrid, combining the different functionalities and values of one or another model. **Identifying intellectual property:** Bring together the specific aspects of applied business models, which require careful analysis when cross-functionality.

Digital business platform

An approach where it is assumed that software developers are responsible for the overall crafting of the digital business platform is a surefire bet for digital transformation failure. Effective management implies the creation of a multi-layered concept for implementing the chosen digital business model in the company with software solutions and connections that will guarantee the economic realization of the intellectual property in the chosen business model. Developing the software product brief and building the business platform is a complex process. It requires the joint efforts of management, intellectual property experts, and software developers. Connections are made that cover every single stage and element of the company's activity, access to internal information for employees, as well as access for consumers. In addition to achieving economic results, an invariable goal of designing a digital business platform is cyber security and the

²⁷ Ibidem, p. 83.

²⁸ Ibidem, p. 103.

²⁹ Ibidem, p. 121.

³⁰ Ibidem, p. 137-138.

construction of a secure infrastructure for the company and its users. An important point is also the settlement of intellectual property on the business platform with contractual relations, as well as confidentiality, given the threat of leakage of know-how or other information related to the company's competitiveness. The designed digital business platform is the invisible part behind digital business identities for users. Synchronizing them is a complex process that determines a company's competitiveness in the digital economy. Some research³¹ points to the key role of a company's intellectual property portfolio, containing ICT-based product and technology innovations and digital business identities protected through the intellectual property system.

Digital business identity

The positioning of the digital business in the Internet is a cornerstone for reaching consumers and occupying market share in the conditions of the digital economy. Digital business identity planning should be a mix between digital marketing and intellectual property identification. Building a digital business identity is a process that encompasses every element of a company's presence in a digital environment and is an invariable element of a digital transformation strategy. The digital business identity should include all the company's digital business identifiers³². The objects of intellectual property in business identifiers are primarily protected by copyright, except in cases where they are related to objects with industrial protection - e.g., trademarks and industrial designs.

- **Domain names.** Careful analysis is required when choosing a domain name in the context of the company's digital business model and digital presence planning. Conducting research on infringement of foreign intellectual property (trademarks) and unfair competition. The strategic acquisition of a pool of domain names to fence the trademarks to prevent future abuse.
- **Website.** Website development is a mix between programming, design, and digital marketing. It contains various objects of intellectual property and a comprehensive approach is needed to prevent a number of disputes. In cases of outsourcing the development of the website, it is necessary to sign a contract to transfer the intellectual property on the developed website to the contracting company. Metatags also require attention, which may lead to unfair competition, for example with the use of competitors' trademarks. The website should contain information about intellectual property rights and the conditions for its use.
- **Mobile apps.** The development of mobile applications by an external contractor again requires the signing of a contract for the assignment and transfer of the intellectual property on the created application. It also describes the rights to all objects of intellectual property that are used: source code, software, design, textual content, photos, multimedia, etc.
- **Products of digital marketing.** Creation of rules for preparation and distribution of materials for digital marketing (blogs and profiles in social networks, e-mail newsletters) regarding the objects of intellectual property of the company: text content, logos, icons, and other elements of the corporate vision, multimedia works, and others.

³¹ Markova, M. The Company Digital Competitiveness Focused on Intellectual Property Rights – Concept, Assessment and Strategy. – Economic Studies (Ikonomiccheski Izsledvania), (2022) 31(3), p. 35.

³² Markova, M. Intellectual Property in the Company's Business Identification // Intellectual Property – Formula For Success, Creativity and Inovation – Sofia: Za Bukvite – O Pismenech, 2016, p. 97-113.; Todorova, S. Protection of the Company's Business Identifiers in a Digital Environment // Economic and Social Alternatives, №1, 2019, p. 27-31.

- **Profiles in social networks.** The creation and maintenance of the company's profiles on social networks, as well as the content for them (text, photos, multimedia), occur in strict compliance with the rules for the preparation and distribution of materials for digital marketing.

Digital business identity requires finding the balance between successful business positioning, continuous improvement of the user experience, identification, protection, and management of the company's intellectual property in a digital environment.

Intellectual property in digital business

The analysis shows the significant role of intellectual property objects for successful digital business. They belong to the system of new objects of intellectual property³³, which appeared as a result of the invention of the computer and the development of digital technologies. These are the integrated circuit topographies, computer programs, databases, and multimedia. Here are the main points in their regulation in Bulgarian legislation:

Integrated circuit topographies. The chips that are used in the hardware. In the Act on the Topology of the Integrated Circuit (ATIC), "integrated circuit topology" is defined as a three-dimensional arrangement of the elements and the connections between them in the integrated circuit, presented in an arbitrary way, or such an arrangement prepared for an integrated circuit intended for production (§ 1, point 2 of the AP of ATIC). The object of protection is an original topology that is the result of the creator's own intellectual efforts and was not known among the creators of topologies and manufacturers of integrated circuits at the time of its creation (Art. 3, ATIC). The right to topology is exclusive and is acquired by registration with the Patent Office, lasting 10 years after the first commercial use or after the filing of the application if it has already been used commercially or confidentially. It includes the right of the holder to use it, to dispose of it, and to prohibit third parties from using it in commercial activity without his consent (Art. 15, ATIC). The holder of the right to topology can authorize its use with a license agreement (Art. 20, ATIC).

Computer programs. The legal term "computer programs" covers all software products that are the result of programming with program (source) code. It is the creative activity - programming (writing through program code), as a result of which the author creates the creative product - the computer program, that counts among the literary works in the Copyright and Related Rights Act (CRRA) (Article 3, Paragraph 1, CRRA). When it is created within the framework of an employment relationship, unless otherwise agreed, the copyright on the computer program belongs to the employer (Art. 14, CRRA) and lasts for 70 years after the publication of the work (Art. 28a, CRRA). When the computer program was not created in the hypothesis of an employment relationship, the copyright belongs to the author (programmer) and has a term of protection until the death of the author and 70 years thereafter. The copyright holder has property and non-property rights to the computer program. A person who has legally acquired the right to use a computer program may: load it; display it on a screen; perform it, transmit it at a distance; store it in the memory of a computer; translate it, revise it, and make other changes to it, including to correct errors (Art. 70, CRRA). Violations related to the illegal possession of a computer program and its reproduction, storage in computer memory, distribution, and use in any other way are punishable by a fine or a pecuniary sanction in the amount of BGN 2,000 to BGN 20,000, if not subject to a heavier penalty (Article 97, Paragraph 1, points 8, 9 and 16, CRRA).

Although the Law on Patents and Registration of Utility Models excludes computer programs from the scope of patentable works (Art. 6, Paragraph 2, Point 3, LPRUM), it is possible to obtain

³³ Borisov, B. and M. Markova. *New Objects of Intellectual Property*. Sofia: Economy, 2002.

patent protection in cases where the computer program is an integral part of another patentable work.

Database. A set of independent works, data, or other materials arranged systematically or methodically and individually accessible by electronic or other means (§ 2, point 13, AP, CRRA). Their nature of composite works equates them to periodicals, encyclopedias, anthologies, anthologies and bibliographies, and the like, which include two or more works and materials (Article 3, Paragraph 2, Point 3, CRRA). The copyright on the databases belongs to the person who made the selection or arrangement of the included works and/or materials unless otherwise provided in a contract. (Art. 11, CRRA). If it was created within the framework of an employment relationship, the copyright on the database belongs to the employer and lasts for 70 years after the publication of the work (Art. 14, 28a, CRRA). Otherwise, the copyright belongs to the person who compiled the database and lasts until his death and 70 years after that.

In the regulation of the databases sui generis right (Art. 93b, CRRA) refers to database producers - "the natural or legal person who has taken the initiative and the risk of investing in the collection, collation or use of the content of a database if this investment is substantial in quantitative or qualitative terms". This particular right of the producer consists of the right to prohibit the extraction and reuse of the content of the database (Art. 93c, CRRA). The duration of the special right is 15 years, with the term beginning on January 1 of the year following the year in which the creation of the database was completed (Art. 93h, CRRA).

Multimedia. The term (multi – many; media – communication environment) suggests that, in their essence, multimedia works consist of different types of content - text, audiovisual works, photos, graphics, design, computer programs, databases, and others. They create a virtual environment in which characteristic interactivity enables the user to actively use multimedia to communicate in online communities. Examples are video games, social networks, mobile applications, etc. The protection of multimedia as an object of intellectual property covers the composite works with copyright protection, the holders of copyright (authors), related rights (producers, directors, screenwriters, operators, artists-performers), and sui generis right (database producers).

CONCLUSION

The digital transformation of business has created new opportunities for companies, for innovation, competitiveness, and using big data to create new value for consumers. Identifying intellectual property in digital business is key to the success of companies in the digital economy. Behind the creation and implementation of an effective digital business strategy is building a culture of protection of the company's intellectual property in a digital environment. Organizational and technological measures are needed to ensure the successful digital transformation of companies in the conditions of Industry 5.0.

The approach proposed in the present study is based on the identification of the intellectual property in each of the elements of the digital business strategy:

1. The digital business model – the economic realization of the protection of objects of intellectual property in a digital environment.
2. The digital business platform – the design and maintenance of a secure digital environment system for operating the company in a digital environment, with proper access to the company's intellectual property for employees and users.

3. Digital business identifiers – the key role of intellectual property in managing the company's digital presence.

The main characteristics of the protection of intellectual property objects in the digital business according to Bulgarian legislation are presented on: integrated circuit topographies, computer programs, databases, and multimedia, as part of the system of new objects of intellectual property. The rapid development of digital technologies and the emerging problems related to the continuous implementation of innovations in a digital environment requires a focus on the protection and protection of the identified objects of intellectual property in digital business.

REFERENCES

1. 12 Reasons Your Digital Transformation Will Fail // Forbes, 16.03.2022. Available from: <https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2022/03/16/12-reasons-your-digital-transformation-will-fail/?sh=5227b8021f1e> (accessed 9.02.2023)
2. Act on the Topology of the Integrated Circuit, 1999.
3. Borisov, B. and M. Markova. New Objects of Intellectual Property. Sofia: Economy, 2002.
4. Copyright and Related Rights Act, 1993.
5. Digital transformation. Online guide to digital business transformation. i-SCOOP., 2018, Available from: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/> (accessed 9 February 2023)
6. Gobble, M. Digitalization, Digitization, and Innovation, Research-Technology Management, 2018, p. 56.
7. Law on Patents and Registration of Utility Models, 1993.
8. Markova, M. Intellectual Property in the Company's Business Identification // Intellectual Property – Formula For Success, Creativity and Innovation – Sofia: Za Bukvite – O Pismenech, 2016, p. 97-113.
9. Markova, M. The Company Digital Competitiveness Focused on Intellectual Property Rights – Concept, Assessment and Strategy. – Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania), (2022) 31(3), p. 35.
10. Queiroz, M., & Wamba, S. Managing the Digital Transformation: Aligning Technologies, Business Models, and Operations. CRC Press, 2022, p. 2.
11. Rogers, D. The Digital Transformation Playbook: Rethink Your Business for the Digital Age-Columbia University Press, 2016, p. 4-5.
12. Todorova, S. Protection of the Company's Business Identifiers in a Digital Environment // Economic and Social Alternatives, №1, 2019, p. 27-31.
13. Wirtz, Bernd. Digital Business Models: Concepts, Models, and the Alphabet Case Study, Springer Cham, 2019.

РОЛЯ НА ДЪРЖАВАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Бойко Таков³⁴/ Воуко Таков

Резюме

Въпреки дългогодишни спорове за намесата на държавата на пазара и за развитието на бизнеса, налице е консенсус за необходимостта от активната ѝ роля за развитието на малките и средните предприятия (МСП), предвид тяхната уязвимост и голямо икономическо и социално значение. Доказано е, че стимулирането на развитието в МСП от държавата е важен механизъм за постигане на конкурентоспособност и стопански успех не само на отделните предприятия, но и на икономиките като цяло.

Предвид на това целта на настоящата разработка е да обоснове ролята на държавата за развитието на МСП и да представи целите и основните инструменти на българската държавната политика, свързана с развитието на малките и средни предприятия.

Ключови думи: държава, малки и средни предприятия, развитие, роля, стратегии
JEL: 011, 038, 043

Abstract

Despite long-standing debates about state intervention in the market and business development, there is a consensus on the need for its active role in the development of small and medium-sized enterprises (SMEs), given their vulnerability and significant economic and social importance. It has been proven that stimulating the development of SMEs by the state is an important mechanism for achieving competitiveness and economic success not only for individual enterprises but also for economies as a whole.

Therefore, the purpose of this paper is to justify the role of the state in the development of SMEs and to present the objectives and main instruments of the Bulgarian state policy related to the development of small and medium-sized enterprises.

Keywords: state, small and medium enterprises, development, role, strategies
JEL: 011, 038, 043

Увод

Относно ролята на държавата на пазара и за развитието на бизнеса в условията на пазарна икономика се водят дългогодишни спорове. Известен консенсус обаче е постигнат за необходимостта от активната ѝ намеса за развитието на малките и средните предприятия (МСП), предвид тяхната уязвимост и голямо икономическо и социално значение. В Европейския съюз има около 25 млн. малки и средни предприятия, в които са заети около 100 млн. души. В България делът на МСП в икономиката е приблизително 98 %, като над 91 % от тях са микро предприятия. Делът на заетите лица в тях е 74,8% спрямо всички заети в икономиката на страната. Стимулирането на развитието в МСП от държавата е важен механизъм за постигане на конкурентоспособност и стопански успех не само на отделните

³⁴ Доктор Бойко Таков е асистент в катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултета на Университета за национално и световно стопанство, boykotakov@unwe.bg

предприятия, но и на икономиката като цяло. Ангажираните държавни органи, както и ръководителите на българските малки и средни предприятия добре разбират това.

Предвид на това целта на настоящата разработка е да обоснове ролята на държавата за развитието на МСП, да представи целите и основните инструменти на българската държавната политика, свързана с развитието на малките и средни предприятия. Поставя се акцент върху ролята на държавата за насърчаването на иновациите и намаляването на информационната асиметрия, подобряване на предприемаческата екосистема и цялостната конкурентоспособност (особено в по-слабо развитите райони, сектори и видове предприятия), чрез удовлетворяване на специфични потребности на МСП и осигуряване на тясна координация с политиката за интелигентна специализация.

1. Влияние на държавата върху бизнеса

През по-голямата част от човешката история икономиката не е имала отделна идентичност, освен в социалната мисъл като цяло. Още през осемнадесети век Адам Смит разглежда икономиката като подгрупа на юриспруденцията. Това прави търсенето на първите принципи на икономическите разсъждения по-трудно, не защото интелектуалният „шкаф“ на древността е бил празен, а защото границите между социалните науки са били замъглени. Икономиката постига своята идентичност, когато се идентифицира със саморегулиращ се пазарен процес, а откриването на пазара като саморегулиращ се процес е явление от осемнадесети век. Въпреки това, семената на икономическия анализ са били посетени много преди това, в древна Гърция, люлката на западната цивилизация (Ekelund, R., Hébert, R., 2013).

Несъмнено влиянието на държавите спрямо бизнеса не е въпрос изискващ отрицание или утвърждение. Те са ембрионално свързани, като зачатък на растение, който се състои от корен, стъбло и листа, намиращи се в семето.

Имайки възможността да погледнем от позицията на днешния ден, ние познаваме различни икономически теории, различни политически идеологии и много опит събран от историята. Държавите и провежданата от тях политики имат структуроопределящо значение, тъй като те имат важно участие, влияние и въздействие върху икономиките и резултатите на компаниите, в различните им сфери – местно, национално и глобално: оформяне на регулаторна среда; определяне на данъци, мита и ставки върху продукти и услуги; включване/изключване на стоки и дейности по международни търговски споразумения; стандартни дефиниции/изисквания; ограничения за сливания и придобивания; насърчаване (или блокиране) на заместители и иновации; специфични лицензи, правила и разпоредби за търговски операции и реклама, както и много други значими въздействия“ (Наваро Р., 2020).

Темата за влиянието на държавите спрямо бизнеса, може да придобие още по-плътна форма, когато се прехвърли разсъждението в дълбочината му, а именно, до каква степен трябва да е това влияние, дали то е/може/трябва да е стратегическо, предизвикано ли е от бизнеса или то предизвиква бизнеса.

Тук може да дадем пример за стратегическо влияние, като това за преминаване от линейна към кръгова икономика, която не е само израз на социален и екологичен ангажимент, а и чисто пазарен такъв, предвид изчерпването на природните ресурси.

От друга страна, по същата тема, държавите (ЕС) предизвикват бизнеса с целта за постигане на въглеродна неутралност, тъй като ясно осъзнават, че без промяна на курса в развитието на икономиките и потреблението, катастрофалните резултати за човечеството са неизбежни. Тук влиянието е изключително ясно изразено посредством всички стратегии на

ниво ЕС, финансови стимули, регулаторни, социални и др. И това е ярък пример, как държавата може да влияе на бизнеса в посока превенция и изпреварващи действия по отношение на събития от негативен характер, което обаче в краткосрочен към дългосрочен план, поставя бизнеса в неконкурентна среда, тъй като в случая много други държави не правят еквивалентните действия в същата посока, като Китай, Индия и др., което в края на деня няма да даде желанния резултат за планетата. Въглеродната неутралност на ЕС сама по себе си няма да има голямо значение за опазването на околната среда ако действията на цялото човечество не са синхронизирани в една посока.

От друга страна, тъй като негативното човешко въздействие е необратимо и природните ресурси се изчерпват, тези държави, които чрез иновации пренастроят своите икономики, така че да не са зависими от съответните ресурси, ще имат и конкурентно предимство в дългосрочен план.

Примери за това как бизнеса предизвиква държавата са по отношение на регулаторни механизми например за защита на конкуренцията, защита на интелектуалната собственост, защита на пазарите и т.н.

Влиянието на държавите върху бизнеса е изключително широко обхватно и цели да решава редица предизвикателства, които най-общо бихме могли да кажем, че в крайна сметка цялото това влияние има за цел да поддържа националния суверенитет и просперитет. Има различен инструментариум за постигане на тези цели, от преки инструменти, като регулаторни, административни, през финансови и в двете посоки, до косвени такива, които целят да оформят и дадат посока за развитие на икономиката и средата на живот.

Към темата е интересно да бъдат съотнесени и теориите на икономиста и философ Уилям Стенли Джевънс от 19 в., с които очертава, че стойността зависи изцяло от полезността, както и че „полезността (стойността) на всяка допълнителна единица от дадена стока - пределната полезност е все по-малка за потребителя“ (Jevons W., 1862). Когато сте жадни, например, получавате голяма полза от чаша вода, след като жаждата ви бъде утолена, втората и третата чаша са все по-малко привлекателни. В контекста на темата, тази пределна полезност може да се отнесе за механизмите на влияние на държавата върху бизнеса, което предполага, че тези механизми трябва да се изменят, адаптират, надграждат с времето, така че да поддържат своята пределна полезност. Също така, поддържането на определени механизми за влияние върху бизнеса, най-вече финансови такива, могат да предизвикат забавяне в развитието му, следствие на насищане и приспиване на основни и изконни движещи сили. Това също предполага постоянна промяна на тези механизми, за да поддържат те пределната си стойност на полезност за компаниите.

2. Влияние на държавата върху развитието на малките и средните предприятия

Един от основните стълбове на всяка икономика са малките и средни предприятия, което логично извежда извода, че интервенирането върху тях от страна на държавата може да доведе до желани политически и икономически резултати.

Най-честата конотация за малките и средни предприятия е, че те са гръбнака на икономиката и това наистина е така, защото тяхното присъствие и значение е от изключителна важност за стопанския живот на всяка държава и нейният прогрес. Именно те са един от основните генератори на иновации, като също са и двигател за решаването на редица предизвикателства пред нас, като изменението на климата, индустриалната трансформация, дигитализацията, киберсигурността и др.

МСП са много разнообразни по отношение на бизнес модели, размер, възраст и профили на предприемачите и черпят от разнообразен набор от таланти от жени и мъже. Те

варира от свободни професии и микропредприятия в сектора на услугите до средни индустриални компании, от традиционни занаяти до високотехнологични стартиращи фирми. Тук влиянието на държавите, в случая на ниво ЕС, е отчетливо, като има различни програми и стратегии определящи амбициозни, всеобхватни и междусекторни подходи, основани на хоризонтални мерки, подпомагащи всички видове МСП, както и действия, насочени към специфични нужди (ЕК, 2020).

В Европейския съюз има около 25 млн. малки и средни предприятия, в които са заети около 100 млн. души. Те са от съществено значение за конкурентоспособността и развитието на Европа, икономическия и технологичния суверенитет и устойчивостта на външни шокове. Като такива те са основна част от постигането на индустриалната стратегия на ЕС. МСП са дълбоко вплетени в икономическата и социална тъкан на Европа. Те осигуряват две от три работни места, предоставят възможности за обучение в различни региони и сектори, включително за нискоквалифицирани работници, и подпомагат благосъстоянието на обществото, включително в отдалечени и селски райони.

Европейският съвет още в началото на 2008 г. изразява решителна подкрепа за започване на нова инициатива за по-нататъшното укрепване на устойчивото развитие и конкурентоспособността на МСП, наречена „Small Business Act“ за Европа. Според него, е време за нов пробив в политиката на ЕС спрямо МСП, поради което Комисията предприема тази решителна стъпка като представя „Закона за малкия бизнес“ за Европа. Задачата, която ЕК си поставя е този „закон“ да сложи началото на една амбициозна програма за насърчаване на МСП на територията на целия ЕС. В неговата основа е заложено убеждението, че постигането на възможно най-подходящите рамкови условия за МСП зависи преди всичко от признанието на предприемачите от обществото. Предприемачеството и свързаната с него готовност за поемане на рискове следва да се приветства от политическите лидери и да се подпомага от административните органи. Създаването на благоприятни условия за МСП следва да се превърне в обща политика, основана на убеждението, че правилата трябва да отчитат мнозинството от адресатите, които ще се ползват от тях и ще ги прилагат, което е есенцията на принципа „Мисли първо за малките!“ (Доклад, 2020).

Символичното наименование „закон“, дадено на тази нова инициатива, подчертава политическата воля да се признае централната роля на МСП в икономиката на ЕС и за първи път да се създаде всеобхватна рамка от политики за ЕС и неговите държави-членки посредством едновременното предлагане на система от:

- 10 ръководни принципа за планирането и прилагането на политиките спрямо МСП и мерки за тяхното имплементиране, както на ниво ЕС, така и на равнището на държавите-членки;

- нови законодателни предложения, ръководени от принципа „Мисли първо за малките“.

Десетте принципа които засягат МСП на ниво ЕС, следва да бъдат спазвани при разработването и изпълнението на политики и влияние от отделни държави членки, и съответно са както следва:

- Създаване на среда, в която предприемачи и семейни предприятия могат да преуспяват и предприемчивостта се възнаграждава;
- Гарантиране, че честните предприемачи, които са били обявени в несъстоятелност, ще получат бързо втори шанс;
- Изготвяне на правила в съответствие с принципа „Мисли първо за малките“;
- Създаване на готовност от страна на държавните администрации да откликват на нуждите на МСП;

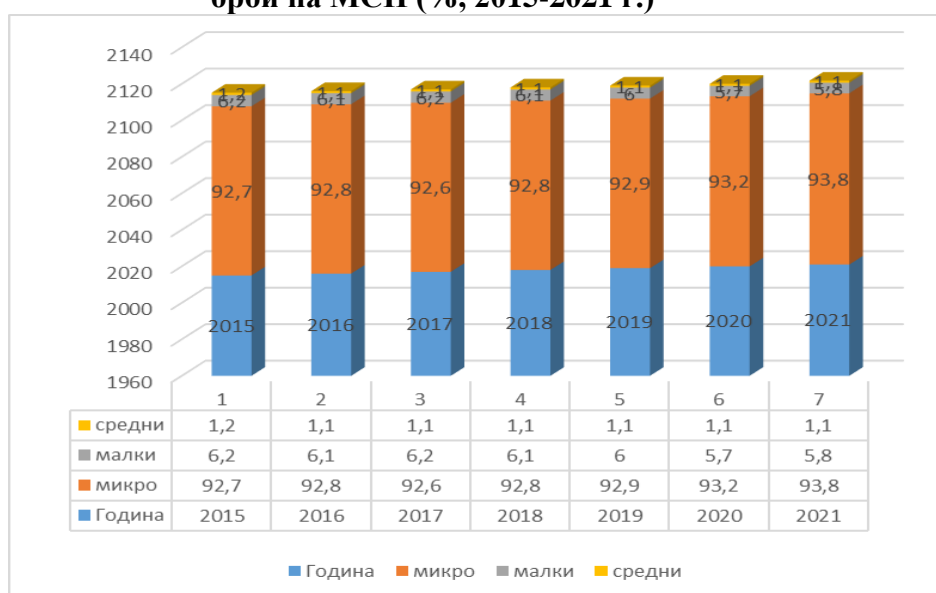
- Приспособяване на механизми за провеждане на публичните политики според нуждите на МСП;
- Улесняване на достъпа на МСП до финансиране и създаване на правна и икономическа среда, която спомага навременните плащания по търговските сделки;
- Помагане на МСП да се възползват в по-голяма степен от възможностите, които предлага единният пазар;
- Насърчаване усъвършенстването на уменията на МСП, включително всички форми на иновации;
- Създаване на възможност за МСП да превърнат предизвикателствата на околната среда във възможности;
- Насърчаване на МСП да се възползват от растежа на пазарите.

Две години по-късно, през 2011 г., ЕК прави преглед на напредъка през този период, резултатите от който представя в специално съобщение (Съобщение на Комисията до ЕП, 2011), като основния извод е, че има необходимост от предприемане на допълнителни действия с цел посрещане на новите предизвикателства, произтичащи от икономическата криза и доразвиване на съществуващите мерки в съответствие със Стратегията „Европа 2020“ в следните области:

- Разумното регулиране (Съобщение за разумното регулиране в ЕС, 2010) да стане реалност за европейските МСП;
- Да се обърне особено внимание на финансовите нужди на МСП;
- Да се възприеме широк подход за увеличаване на пазарния достъп за МСП;
- Да се насърчат предприемачеството, създаването на работни места и приобщаващ растеж като се помогне на МСП да допринесат за създаване на икономика на ефективното използване на ресурсите.

Слизайки от ниво ЕС към ситуацията в България, тя е много сходна, като дела на МСП в икономиката е приблизително 98 %, като над 91 % от тях са микро предприятия.

Фигура 1: Относителен дял на микро, малки и средни предприятия в общия брой на МСП (%), 2015-2021 г.)

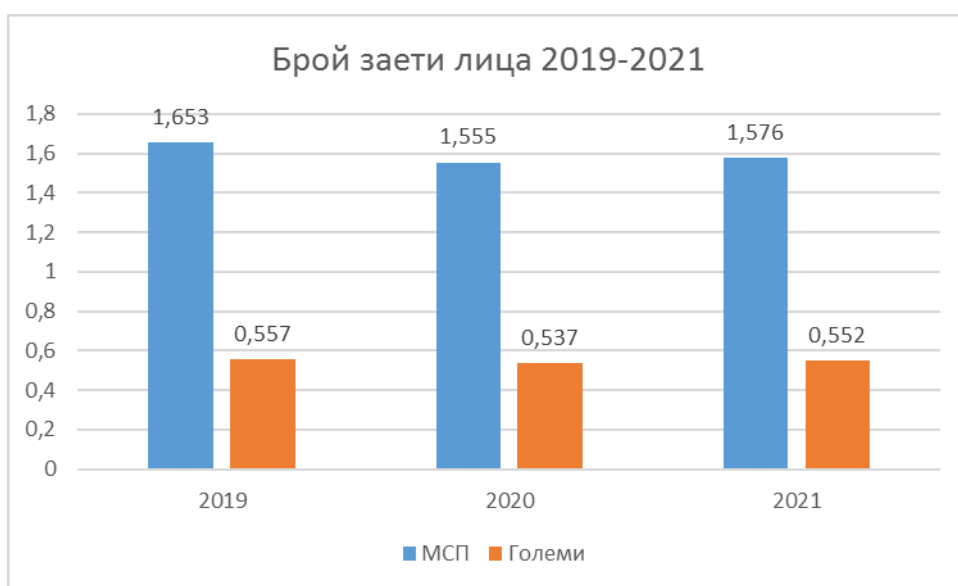

Източник: НСИ, Състояние на малките и средните предприятия в България, 22, ИАНМСП.

Друг показател за тяхната значимост, несъмнено е общият брой на заетите в икономиката на България, като според данните на НСИ за 2019 г. възлизат на 2 210 хил. души, от които 1 653 хил. са в сектора на МСП (Изследване и анализ, 2020). През 2021 г. заетите лица в икономиката на България са 2 128 74 души, като в МСП са заети 1 576 797 души.

С дял на заетите лица от 74% спрямо всички заети в икономиката на страната МСП, се превръщат в структуроопределящ фактор, не само в икономически план, но също така и в социален.

Фигура 2: Брой на заетите в предприятията според размера им (хил. души, 2019-2021 г.)

Източник: НСИ, Състояние на малките и средните предприятия в България, 22, ИАНМСП

Други важни данни са например, натрупаните дълготрайни материални активи в икономиката. През 2021 г. номиналната стойност на ДМА в МСП възлиза на 79,4 млрд. лв. и е с 3,93 % по-висока от тази за предходната година. Това се дължи основно на ръста в микро предприятията и средните предприятия – съответно 6,1 % и 4,4 % в сравнение с 2020 г. Малките предприятия продължават да отбелязват спад от 0,5 процентни пункта, като техните ДМА са спаднали до нивото от 2017 г. - 20,2 млрд. лв.

От експортна и импортна гледна точка, МСП са отговорни за близо 50 % от износа на стоки и услуги, и почти 65 % от вноса. В периода 2000 - 2021 г. тенденцията в развитието на брутната добавена стойност генерирана от МСП в страната е стабилно нарастваща, като в края на периода МСП са отговорни за реализирането на почти 2/3 от БДС в страната (66,5 %). Освен това при МСП продължава тенденцията БДС да нараства с по-големи темпове, отколкото при големите предприятия. Средният годишен ръст на БДС от МСП в страната за периода 2011 - 2019 г. е 7,9 %. Относително най-ускорен прираст се наблюдава в екосистемата на микро предприятията (10,9 %). (Състояние на малките и средните предприятия в България, 22)

Държавната политика свързана с малките и средни предприятия е хоризонтална и се изпълнява от много различни институции посредством голям набор от инструменти. Един от основните документи, даващи посока и провеждащи влиянието на държавата върху МСП

е Стратегията за МСП 2021 – 2027 г., която е в унисон с Националната програма за развитие България 2030, където са дефинирани три оси на развитие за следващото десетилетие: 1. Иновативна и интелигентна България; 2. Зелена и устойчива България; и 3. Свързана и интегрирана България. Тези цели следва да се постигнат чрез насърчаване, развитие и реализиране на иновации в икономиката, привличане на инвестиции и човешки капитал.

В стратегията за МСП са очертани шест области на въздействие, всяка от които съдържа конкретни стратегически цели за постигане на конкретни резултати. Тези шест области са – Предприемачество, Достъп до пазари, Достъп до финансиране, Дигитализация и умения, По-добро регулиране и бизнес среда и Околна среда. Тези шест области на въздействие имат разписани в Стратегията различни идентифицирани потребности, стратегически и специфични цели, връзки със съответни други документи, стратегии и т.н., очаквани резултати и конкретни действия.

Някои от стратегическите цели, подкрепени от планирани конкретни действия и специфични цели, заложи в документа са формулирани по следния начин:

- Предприемаческата екосистема да насърчава конкурентоспособността и да спомага за преодоляване на регионалните различия, като същевременно насърчава растежа и последващото развитие на МСП.
- Предприемаческата екосистема да осигурява условия за бързо и лесно стартиране на бизнес и удовлетвореност от реализацията на предприемачески идеи.
- Българските МСП да повишават нивото си на интернационализация и готовността си за подготовка и започване на експортна дейност.
- Българските МСП да имат по-добър достъп до вътрешния, трансграничните и международните пазари, вкл. информация за тяхното развитие, и да използват електронната търговия като начин за достъп до нови пазари.
- Българските МСП да разполагат с всички необходими условия, за да бъдат активни участници на Единния европейски пазар.
- Българските МСП, стартиращи и разрастващи се предприятия да имат достъп до различни източници на финансиране с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност.
- Насърчаване на сътрудничеството между български МСП и чуждестранни МСП за разработване на проекти и развитие на бизнес партньорства.
- Българските МСП да осъзнават важността и да се възползват от наличните възможности за внедряване на ИКТ и дигитални технологии с цел осъществяване на дигитална трансформация на дейността.
- Българските МСП активно да повишат квалификацията на своите служители чрез предоставяне на вътрешнофирмени обучения и осигуряване на повече възможности за онлайн обучения.
- Българските МСП да подобряват своята ресурсна ефективност и енергийна интензивност, както и да бъдат насърчавани да използват повече възобновяеми енергийни източници, за да допринесат за постигане на климатична неутралност на страната до 2050 г. (Национална стратегия за насърчаване на МСП 2021-2027 г.)

Стратегията за МСП е пример за влиянието на държавата върху бизнеса с цел българските малки и средни предприятия да бъдат по-конкурентоспособни, дигитализирани, устойчиви и експортно ориентирани предприятия, произвеждайки стоки и услуги с висока добавена стойност.

Стратегията поставя важен акцент върху насърчаването на иновациите и намаляването на информационната асиметрия, подобряване на предприемаческата

екосистема и цялостната конкурентоспособност (особено в по-слабо развитите райони, сектори и видове предприятия), чрез удовлетворяване на специфични потребности на МСП и осигуряване на тясна координация с политиката за интелигентна специализация. В това отношение стратегически документ е „Иновационна стратегия за интелигентна специализация“ (ИСИС), който допринася за развитие на потенциала за иновации в българската икономика. ИСИС е най-важният от всички свързани със Стратегията национални стратегически документи, чиято цел е да повиши иновационния потенциал на предприятията, като развитието на иновациите, от своя страна, се очаква да повиши конкурентоспособността на МСП, по-специално тяхната интернационализация и експортна дейност, което пряко ще допринесе за по-високата ефективност и ефикасност на Стратегията за МСП.

Разработването на една стратегия изисква по-ясно прецизиране на финансирането за поставените дейности в нея, тъй като това е ключов момент за устойчивостта на изпълнението. Стратегията за МСП има индикативни финансови показатели по дейности, без те да са обвързани с конкретни механизми а в крайна сметка са по-скоро пожелателни. Това се получава, тъй като индикативно за много от дейностите са посочени различни оперативни програми и бюджетни средства, без това да води до задължителен елемент за програмирането на същите, както и осигуряването на целеви бюджетни средства. В този смисъл, изпълнението на стратегията става по-сложно и дори несигурно. От друга страна, би следвало да има механизми за преглед на напредъка и съответно корекция при необходимост, още повече и при възникване на различни социални и икономически казуси за страната и/или световни такива, които могат да приоритизират други хоризонти пред МСП. Също така едни такива механизми за донастройване на стратегията биха дали възможност да се отразят и други важни инструменти, като в случая например Плана за възстановяване и устойчивост, чрез който ще се финансират дейности в унисон със стратегията, както и други възникнали по време на изпълнение на стратегията в заложения седем годишен период. Динамиката на икономическия живот не предполага седем годишна стратегия да остане без изменения, като например пандемии, войни, икономически кризи и т.н.

В съвременните условия все по-осезаема е необходимостта от ефективно държавно съдействие на МСП по отношение на интелектуалната собственост. Като цяло МСП не са запознати със системата на интелектуалната собственост. От една страна това води до недооценяване на ползите от правната защита на техните изобретения, марки и дизайни и др., а от друга – до незнание как да се възползват от вече защитени чужди права. Основните причини за това състояние са недостатъчната информация за значението на интелектуалната собственост, високите разходи, свързани с получаването и налагането на правата върху интелектуалната собственост, възприятията, че системата за интелектуална собственост е твърде тромава и отнема много време (Gee, 2007).

За да се преодолее тази трайно наложена се слабост в дейността на МСП у нас, е необходимо държавно съдействие. На първо място държавата трябва да предприеме мерки за подобряване на информираността на МСП за системата на интелектуалната собственост, както и за повишаване на квалификацията на кадрите им в тази област. Тя трябва да осигури механизъм за финансови облекчения или подпомагане на МСП при регистрация на съответни права.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В разработката е направен опит да се обоснове значимата роля на държавата за развитието на МСП у нас. Представени са целите и основните постановки на българската държавната политика в тази насока, както и главните инструменти за стимулиране на развитието на малките и средни предприятия. Акцентирано е върху ролята на държавата за насърчаването на иновациите и намаляването на информационната асиметрия, подобряване на предприемаческата екосистема и цялостната конкурентоспособност, чрез удовлетворяване на специфични потребности на МСП и осигуряване на тясна координация с политиката за интелигентна специализация. Подчертана е необходимостта от ефективно държавно съдействие на МСП по отношение на интелектуалната собственост.

Тази информация може да е полезна за собствениците и ръководителите на МСП, като ги ориентира в насоките на държавната политика и им посочи различните възможности, които държавата им предоставя. Тя може да стимулира по-тясното сътрудничество с държавните органи.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Доклад от извършена последваща оценка на въздействието на закона за малките и средните предприятия, Изготвен от: Обединение „Консултанти Евролекс и Делчев“, Период на изготвяне: гр. София, февруари 2020 г. – август 2020 г.
2. Изследване и анализ Състояние на малкия и средния бизнес и последиците за сектора след COVID 19, ИАНМСП, Институт за икономическа политика, 2020;
3. Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2021-2027г.
4. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите Преглед на „Small Business Act“ за Европа, COM(2011) 78 окончателен.
5. Съобщение за разумното регулиране в ЕС, COM (2010)543
6. *Състояние на малките и средните предприятия в България, 22, ИАНМСП, Януари, 2023.*
7. Ekelund, Robert B.; Hébert, Robert F. (2013-07-31T23:58:59). A History of Economic Theory and Method (p. iii);
8. ЕК, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, An SME Strategy for a sustainable and digital Europe, Brussels, 10.03.2020
9. Наваро, Родриго (2020-05-12T23:58:59). Наръчник за стратегически правителствени връзки: Подобряване на представянето на тази непазарна арена
10. Gee, H. L. (2007). Impact of the Intellectual Property System on Economic Growth. WIPO-UNU Joint Research Project.
11. William Stanle³⁵y Jevons, “General Mathematical Theory of Political Economy” – 1862.

THE ROLE OF THE STATE IN THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Boyko Takov³⁶

Abstract

Despite long-standing debates about state intervention in the market and business development, there is a consensus on the need for its active role in the development of small and medium-sized enterprises (SMEs), given their vulnerability and significant economic and social importance. It has been proven that stimulating the development of SMEs by the state is an important mechanism for achieving competitiveness and economic success not only for individual enterprises but also for economies as a whole.

Therefore, the purpose of this paper is to justify the role of the state in the development of SMEs and to present the objectives and main instruments of the Bulgarian state policy related to the development of small and medium-sized enterprises.

Keywords: *state, small and medium enterprises, development, role, strategies*

JEL: 011, 038, 043

Introduction

There have been long-standing debates about the role of the state in the market and business development in a market economy. However, there is a consensus on the need for its active intervention in the development of small and medium-sized enterprises (SMEs), given their vulnerability and significant economic and social importance. In the European Union, there are about 25 million SMEs employing around 100 million people. In Bulgaria, the share of SMEs in the economy is approximately 98%, with over 91% of them being micro-enterprises. The share of employed persons in SMEs is 74.8% compared to all employed persons in the country's economy. Stimulating the development of SMEs by the state is an important mechanism for achieving competitiveness and economic success not only for individual enterprises but also for the economy as a whole. The relevant state authorities, as well as the leaders of Bulgarian small and medium-sized enterprises, understand this well.

Given this, the purpose of the current development is to justify the role of the state in the development of SMEs, to present the objectives and main instruments of Bulgarian state policy related to the development of small and medium-sized enterprises. The emphasis is placed on the role of the state in promoting innovation and reducing information asymmetry, improving the entrepreneurial ecosystem and overall competitiveness (especially in less developed regions, sectors and types of enterprises) by satisfying specific needs of SMEs and ensuring close coordination with the policy for smart specialization.

1. Influence of the state on business

Throughout most of human history, the economy did not have a separate identity, except in social thought as a whole. As early as the 18th century, Adam Smith viewed economics as a subset of jurisprudence. This makes the search for the first principles of economic reasoning more

³⁶ PhD Boyko Takov is an assistant professor at the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the Business Faculty, UNWE, boykotakov@unwe.bg.

difficult, not because the intellectual "cupboard" of antiquity was empty, but because the boundaries between the social sciences were blurred. Economics achieved its identity when it identified itself with a self-regulating market process, and the discovery of the market as a self-regulating process was a phenomenon of the 18th century. However, the seeds of economic analysis were planted long before that, in ancient Greece, the cradle of Western civilization (Ekelund, R., Hébert, R., 2013).

Undoubtedly, the influence of states on business is not a question that requires denial or affirmation. They are embryonically connected, like the seed of a plant consisting of roots, stems, and leaves.

Given the opportunity to view from the perspective of the present day, we are familiar with various economic theories, political ideologies, and much experience gathered from history. States and their policies have a structurally determining value, as they have an important role, influence, and impact on economies and the results of companies in their various fields - local, national, and global: shaping the regulatory environment; determining taxes, duties, and rates on products and services; inclusion/exclusion of goods and activities in international trade agreements; standard definitions/requirements; restrictions on mergers and acquisitions; promotion (or blocking) of substitutes and innovations; specific licenses, rules, and regulations for trade operations and advertising, as well as many other significant effects. (Navarro P., 2020).

The topic of the influence of states on businesses can take on an even more concrete form when we delve deeper into the extent to which this influence should be, whether it is/can/should be strategic, whether it is caused by businesses or it causes businesses.

We can give an example of strategic influence, such as the transition from a linear to a circular economy, which is not only an expression of social and environmental commitment, but also a purely market-driven one, given the depletion of natural resources.

On the other hand, in the same context, states (EU) challenge businesses with the goal of achieving carbon neutrality, as they clearly realize that without a change in the course of economic development and consumption, catastrophic results for humanity are inevitable. Here, the influence is extremely clearly expressed through all EU-level strategies, financial incentives, regulatory, social, etc. And this is a clear example of how the state can influence business in the direction of prevention and proactive actions towards negative events, which, however, in the short to long term, puts businesses in a non-competitive environment, as in this case, many other countries are not taking equivalent actions in the same direction, such as China, India, etc., which at the end of the day will not yield the desired result for the planet. The EU's carbon neutrality itself will not have a significant impact on environmental protection if the actions of all of humanity are not synchronized in one direction.

On the other hand, since negative human impact is irreversible and natural resources are being depleted, those countries that innovate and restructure their economies to be less dependent on these resources will have a competitive advantage in the long run.

Examples of how businesses challenge the state include regulatory mechanisms such as protecting competition, intellectual property, and markets, among others.

The influence of states on businesses is extremely broad and aims to address a series of challenges that ultimately have the goal of maintaining national sovereignty and prosperity. There are different tools to achieve these goals, from direct instruments such as regulatory and administrative tools to financial instruments in both directions, to indirect ones that aim to shape and guide the development of the economy and quality of life.

It is interesting to relate this topic to the theories of economist and philosopher William Stanley Jevons from the 19th century, which outline that value depends entirely on usefulness, and that "the usefulness (value) of each additional unit of a given good - the marginal utility - is always

smaller for the consumer" (Jevons W., 1862). When you are thirsty, for example, you receive a great benefit from a glass of water, but after your thirst is quenched, the second and third glasses become less attractive. In the context of this topic, this marginal utility can be applied to the mechanisms of state influence on businesses, which implies that these mechanisms must be changed, adapted, and upgraded over time to maintain their marginal utility.

Furthermore, maintaining certain mechanisms of influence on businesses, especially financial ones, can slow down their development as a result of saturation and the stifling of fundamental and inherent driving forces. This also requires a constant change in these mechanisms to maintain their marginal utility for companies.

2. Influence of the state on the development of small and medium-sized enterprises

Small and medium-sized enterprises are one of the main pillars of any economy, which logically leads to the conclusion that government intervention in them can lead to desired political and economic results. The most common connotation for small and medium-sized enterprises is that they are the backbone of the economy, and this is indeed the case, as their presence and importance is paramount for the economic life of any country and its progress. They are one of the main generators of innovation as well as a driving force in addressing a number of challenges facing us, such as climate change, industrial transformation, digitization, cybersecurity, and others.

SMEs are remarkably diverse in terms of business models, size, age, and profiles of entrepreneurs, and draw on a diverse set of talents from women and men. They range from freelance professions and micro-enterprises in the services sector to medium-sized industrial companies, from traditional crafts to high-tech start-ups. Here, the influence of states, in this case at the EU level, is clear, with various programs and strategies that establish ambitious, comprehensive and cross-sectoral approaches based on horizontal measures that support all types of SMEs, as well as actions aimed at specific needs (EK, 2020).

In the European Union, there are about 25 million small and medium-sized enterprises (SMEs) employing around 100 million people. They are essential for the competitiveness and development of Europe, its economic and technological sovereignty, and its resilience to external shocks. As such, they are a key part of achieving the EU's industrial strategy. SMEs are deeply woven into the economic and social fabric of Europe. They provide two out of three jobs, offer training opportunities in different regions and sectors, including for low-skilled workers, and contribute to the well-being of society, including in remote and rural areas.

The European Council expressed strong support for a new initiative to further strengthen the sustainable development and competitiveness of SMEs, called the "Small Business Act" for Europe, as early as 2008. It argues that it is time for a new breakthrough in EU policy towards SMEs, which is why the Commission is taking this decisive step by presenting the "Small Business Act" for Europe. The task that the EC sets itself is for this "law" to launch an ambitious program to promote SMEs throughout the EU. At its core is the belief that achieving the most suitable framework conditions for SMEs depends primarily on the recognition of entrepreneurs by society. Entrepreneurship and the readiness to take risks associated with it should be welcomed by political leaders and supported by administrative authorities. Creating favorable conditions for SMEs should become a common policy based on the belief that rules should take into account the majority of addressees who will benefit from them and apply them, which is the essence of the "Think Small First!" principle (Report, 2020).

The symbolic name "Act", given to this new initiative, emphasizes the political will to recognize the central role of SMEs in the economy of the EU and to create a comprehensive policy framework for the EU and its member states by simultaneously proposing a system of:

- ✓ the tenth guiding principles for planning and implementing policies for SMEs and measures for their implementation, both at the EU level and at the level of individual member states;
- ✓ new legislative proposals, guided by the principle "Think Small First".

The ten principles that affect SMEs at the EU level should be followed in the development and implementation of policies and have an impact on individual member states as follows:

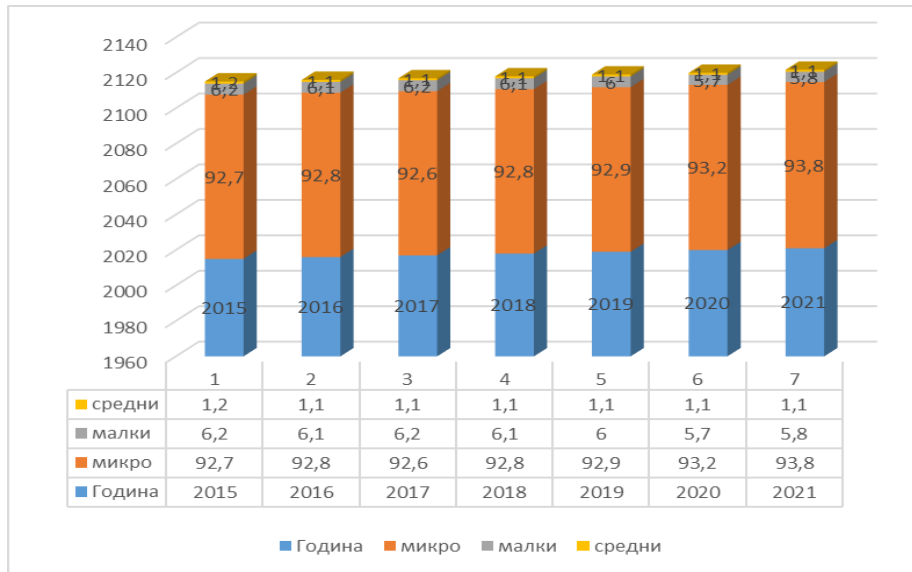
- Creating an environment where entrepreneurs and family businesses can thrive and entrepreneurship is rewarded;
- Ensuring that honest entrepreneurs who have declared insolvency will receive a second chance quickly;
- Developing rules in line with the "Think Small First" principle;
- Creating readiness on the part of government administrations to respond to the needs of SMEs;
- Adapting mechanisms for conducting public policies according to the needs of SMEs;
- Facilitating SMEs' access to financing and creating a legal and economic environment that helps timely payments in commercial transactions;
- Helping SMEs take greater advantage of the opportunities offered by the single market;
- Promoting the improvement of SME skills, including all forms of innovation;
- Creating the opportunity for SMEs to turn environmental challenges into opportunities;
- Encouraging SMEs to take advantage of market growth.

Two years later, in 2011, the European Commission reviewed the progress made during this period and presented the results in a special communication (Communication from the Commission to the European Parliament, 2011). The main conclusion was that additional actions were necessary to address the new challenges arising from the economic crisis and to further develop existing measures in line with the "Europe 2020" strategy in the following areas:

- Making smart regulation (Communication on smart regulation in the EU, 2010) a reality for European SMEs;
- Paying particular attention to the financial needs of SMEs;
- Adopting a broad approach to increasing market access for SMEs;
- Encouraging entrepreneurship, job creation, and inclusive growth by helping SMEs contribute to the creation of a resource-efficient economy.

Descending from the EU level to the situation in Bulgaria, it is very similar, with SMEs accounting for approximately 98% of the economy, with over 91% of them being micro-enterprises.

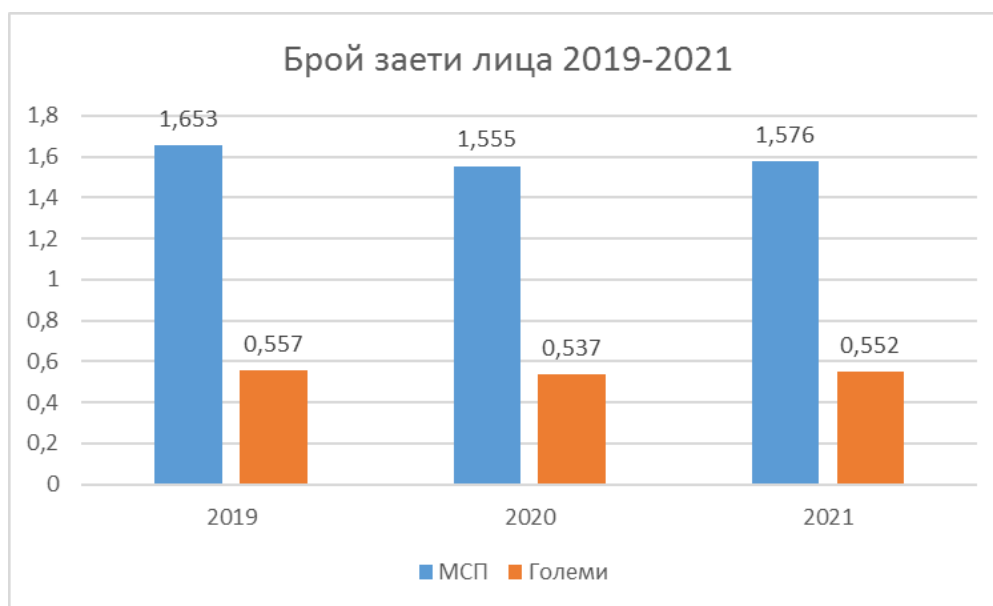
Figure 1: Relative share of micro, small and medium-sized enterprises in the total number of SMEs (%), 2015-2021)

Source: NSI, State of Small and Medium Enterprises in Bulgaria, 22, BSMEPA

Another indicator of their significance is undoubtedly the total number of employed people in the Bulgarian economy. According to data from the National Statistical Institute for 2019, this number amounted to 2,210,000 people, of which 1,653,000 were in the SME sector (Research and Analysis, 2020). In 2021, the number of employed people in the Bulgarian economy was 2,128,074, with 1,576,797 people employed in SMEs. With a share of employed people at 74% of all employed people in the country's economy, SMEs become a structurally defining factor not only in economic terms but also in social terms.

Figure 2: Number of employees in enterprises according to their size (thousands of people, 2019-2021)

Source: NSI, State of Small and Medium Enterprises in Bulgaria, 22, BSMEPA

Other important data include, for example, the accumulated long-term material assets in the economy. In 2021, the nominal value of LMA in SMEs amounted to BGN 79.4 billion, which is 3.93% higher than the previous year. This is mainly due to the growth in micro-enterprises and medium-sized enterprises, which increased by 6.1% and 4.4% respectively compared to 2020. Small enterprises continue to decline by 0.5 percentage points, with their LMA falling to the level of 2017 - BGN 20.2 billion.

From an export and import perspective, SMEs are responsible for nearly 50% of goods and services exports and almost 65% of their imports. In the period from 2000 to 2021, the trend in the development of gross value added generated by SMEs in the country has been steadily increasing, with SMEs accounting for almost two-thirds of GVA in the country (66.5%) by the end of the period. Furthermore, the trend of GVA growth in SMEs continues to be at a higher rate than in large enterprises. The average annual growth of GVA from SMEs in the country for the period of 2011-2019 is 7.9%. The fastest relative growth is observed in the ecosystem of micro-enterprises (10.9%). (State of Small and Medium Enterprises in Bulgaria, 22).

The state policy related to small and medium-sized enterprises (SMEs) is horizontal and is implemented by many different institutions through a large set of instruments. One of the main documents giving direction and implementing the influence of the state on SMEs is the SME Strategy 2021-2027, which is in line with the National Development Program Bulgaria 2030, where three development axes for the next decade are defined: 1. Innovative and intelligent Bulgaria; 2. Green and sustainable Bulgaria; and 3. Connected and integrated Bulgaria. These goals should be achieved by promoting, developing, and implementing innovations in the economy, attracting investments, and human capital.

The SME Strategy outlines six areas of impact, each of which contains specific strategic objectives for achieving specific results. These six areas are Entrepreneurship, Access to Markets, Access to Financing, Digitization and Skills, Better Regulation and Business Environment, and Environment. These six areas of impact have different identified needs, strategic and specific objectives, links to other relevant documents, strategies, etc., expected results, and specific actions outlined in the Strategy.

Some of the strategic objectives, supported by planned specific actions and objectives laid out in the document, are formulated as follows:

- The entrepreneurship ecosystem to encourage competitiveness and help overcome regional disparities, while promoting growth and subsequent development of SMEs.
- The entrepreneurship ecosystem to provide conditions for quick and easy start-up of businesses and satisfaction from the implementation of entrepreneurial ideas.
- Bulgarian SMEs to increase their level of internationalization and readiness for preparation and start of export activities.
- Bulgarian SMEs to have better access to domestic, cross-border, and international markets, including information about their development, and to use e-commerce as a way to access new markets.
- Bulgarian SMEs to have all necessary conditions to be active participants in the Single European Market.
- Bulgarian SMEs, starting and growing companies, to have access to various sources of funding to increase their competitiveness.
- Encouraging cooperation between Bulgarian SMEs and foreign SMEs for project development and business partnerships.
- Bulgarian SMEs to recognize the importance and take advantage of available opportunities for implementing ICT and digital technologies to achieve digital transformation of their activities.
- Bulgarian SMEs to actively improve the qualifications of their employees by providing in-house training and offering more opportunities for online learning.
- Bulgarian SMEs to improve their resource efficiency and energy intensity, as well as to be encouraged to use more renewable energy sources, in order to boost the country's climate neutrality by 2050. (National Strategy for SME Promotion 2021-2027).

The SME Strategy is an example of the government's influence on businesses in order to make Bulgarian small and medium-sized enterprises more competitive, digitized, sustainable, and export-oriented, producing goods and services with high added value.

The Strategy places a significant emphasis on promoting innovation and reducing information asymmetry, improving the entrepreneurial ecosystem and overall competitiveness (especially in less developed regions, sectors, and types of enterprises) by meeting specific needs of SMEs and ensuring close coordination with the policy for intelligent specialization. In this regard, the strategic document is the "Innovation Strategy for Intelligent Specialization" (ISIS), which contributes to the development of the innovation potential of the Bulgarian economy. ISIS is the most important of all the national strategic documents related to the Strategy, aimed at increasing the innovation potential of enterprises, in turn expected, to increase the competitiveness of SMEs, especially their internationalization and export activity, which will bring to the higher efficiency and effectiveness of the SME Strategy.

Developing a strategy requires a clearer definition of funding for the activities in it, being a key aspect of sustainability. The MSP strategy has indicative financial parameters for activities without being linked to specific mechanisms, and they are more desirable in the end. This happens because various operational programs and budgetary resources are indicated indicatively for many of the activities without leading to a mandatory element for their programming, as well as providing target budgetary resources. In this sense, the implementation of the strategy becomes more complex and even uncertain. On the other hand, there should be mechanisms for reviewing progress and accordingly correcting if necessary, especially in the event of various social and economic cases for the country and / or the world that can prioritize other horizons over MSPs. Moreover, such mechanisms for adjusting the strategy would make it possible to reflect other

important instruments, such as the Recovery and Sustainability Plan, through which activities will be financed in line with the strategy, as well as other emerging ones during the seven-year period. The dynamics of economic life do not assume that a seven-year strategy will remain unchanged and unaffected by the influence of pandemics, wars or economic crises, etc.

In contemporary conditions, the need for effective state assistance to SMEs in terms of intellectual property is becoming more tangible. SMEs, as a whole, are not familiar with the intellectual property system. On the one hand, this leads to underestimation of the benefits of legal protection of their inventions, trademarks, designs, etc., and on the other hand, to ignorance of how to take advantage of already protected foreign rights. The main reasons for this state of affairs are insufficient information about the importance of intellectual property, high costs associated with obtaining and enforcing intellectual property rights, perceptions that the intellectual property system is too cumbersome and time-consuming (Gee, 2007).

To overcome this long-established weakness in the activities of SMEs in our country there is a need of state assistance. Firstly, the state must take measures to improve the awareness of SMEs about the intellectual property system, as well as to increase the qualification of their staff in this area. It must provide mechanisms for access to financial resources to obtain intellectual property rights, as well as to facilitate their enforcement through effective administrative and judicial procedures. Finally, state institutions must establish close cooperation with SMEs and provide them with adequate support in their efforts to protect their intellectual property rights.

CONCLUSION

An attempt has been made in the development to justify the significant role of the state in the development of SMEs in Bulgaria. The goals and basic provisions of the Bulgarian state policy in this direction have been presented, as well as the main instruments for stimulating the development of small and medium-sized enterprises. The emphasis is on the role of the state in promoting innovation and reducing information asymmetry, improving the entrepreneurial ecosystem and overall competitiveness, by satisfying specific needs of SMEs and ensuring close coordination with the policy for intelligent specialization. The necessity of effective state support for SMEs regarding intellectual property has been highlighted.

This information can be useful for owners and managers of SMEs, as it orients them in the directions of state policy and points out the different possibilities that the state provides them. It can stimulate closer collaboration with state authorities.

REFERENCES

1. Report on the impact assessment of the Small and Medium Enterprises Act, Prepared by: Union "Consultants Eurolex and Delchev", Period of preparation: Sofia, February 2020 - August 2020
2. Study and analysis of the state of small and medium-sized businesses and the consequences for the sector after COVID 19, IANMSP, Institute for Economic Policy, 2020
3. National Strategy for Promoting Small and Medium-Sized Enterprises 2021-2027
4. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Review of the Small Business Act for Europe, COM (2011) 78 final
5. Communication on Better Regulation in the EU, COM (2010)543

6. State of Small and Medium-Sized Enterprises in Bulgaria, 22, IANMSP, January 2023.
7. Ekelund, Robert B.; Hébert, Robert F. (2013-07-31T23:58:59). A History of Economic Theory and Method (p. iii)
8. EK, COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, An SME Strategy for a sustainable and digital Europe, Brussels, 10.03.2020
9. Navarro, Rodrigo (2020-05-12T23:58:59). Handbook for Strategic Government Relations: Improving Performance in this Non-Market Arena
10. Gee, H. L. (2007). Impact of the Intellectual Property System on Economic Growth. WIPO-UNU Joint Research Project
11. William Stanley Jevons, "General Mathematical Theory of Political Economy" - 1862

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА РЕГУЛАЦИЯТА НА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ МУ ПРАВА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Камен Тодоров³⁷ / Kamen Todorov

Резюме

Предмет на публикацията са юридическите промени в авторското право и сродните му права в цифровата среда и интелектуалното право в рамките на Европейския съюз. Анализът е фокусиран върху основните Директиви на Европейския парламент и на Съвета в периода от 2001 до 2019 година. Постоянно развиващият се цифров единен пазар и промените в социално-икономическите фактори обуславят необходимостта от създаване на модерна законодателна уредба в областта на интелектуалната собственост. Тази законодателна уредба ще осигури правилно функциониращ и справедлив пазар.

Ключови думи: Авторско право и сродни права, дигитална трансформация, интелектуална собственост, Директиви на Европейския парламент и на Съвета, нормативна уредба

JEL:K11, K16

Abstract

The subject of this publication are the changing laws of copyright and related rights in the digital environment and intellectual property within the European Union. The analysis is based upon the rules laid down in the Directives in this area, particularly of the European Parliament and of the Council in the period from 2001 and 2019. The rapid developing digital single market and the changing socio-economic conditions lead to the necessity of adapting a modern legal framework regarding intellectual property. Therefore, a well-functioning and fair marketplace will be achieved.

Key words: Copyright and related rights, digital environment, intellectual property, Directives of the European Parliament and of the Council, legal framework

JEL:K11, K16

Увод

Все по-осезаемата нужда от дигитализация на социално-икономическите отношения, изискваща се както от пазара, така и от желанието на потребителите за по-бърз и леснодостъпен начин за задоволяване на своите потребности, създава необходимостта от модерна трансформация на нормативната уредба в множество аспекти, като авторските права и сродните им права не отстъпват на тези тенденции за дигитализация.

³⁷ Докторант Камен Тодоров е асистент към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултета на Университета за национално и световно стопанство kamengtodorov@unwe.bg

Цифровият единен пазар е в основата на едни от най-актуалните законодателни предложения и решения на европейския законодател, когато става дума за трансформацията на авторските права и сродните им права в условията на дигиталния свят. Интернет платформите стават все по-категоричен хегемон по отношение на привличането на потребителски интерес, когато говорим за отрасли като литературата, музиката, киното. Цифровият пазар предлага по-лесен достъп до широкоспектърен поглед по отношението на всеки един проблем и решението му, така че по естествен начин се превръща в предпочитан начин както за задоволяване на потребителския интерес, така и по отношение на трудова активност. От 2001 година до момента има три документа на европейско ниво, които будят най-силно интереса както сред тесните специалисти в областта на интелектуалната собственост, така и сред лицата, занимаващи се с юридическата регулация на материята. Това са Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество³⁸, Директива 2011/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 27 септември 2011 година за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни права³⁹ и Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО⁴⁰.

Настоящата публикация има за цел да отговори на въпроса какви са новите моменти в юридическата мисъл на европейския законодател по отношение на авторското право и сродните му права в юридически аспект.

Обект на изследването са основните документи, които са тематично свързани и еволюционно надграждащи се по отношение на юридическата дигитална трансформация на европейското законодателство в областта на авторското право и сродните му права, а по-конкретно:

1. ДИРЕКТИВА 2001/29/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество;
2. ДИРЕКТИВА 2011/77/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 27 септември 2011 година за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни права;
3. ДИРЕКТИВА 2019/790/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО.
4. **Предмет** на изследването е дигиталната трансформация на нормативната уредба по отношение на авторското право и сродните му права в рамките и за целите на цифровия единен европейски пазар, както и това как тези взаимовръзки влияят на българската нормативна уредба.

³⁸ Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>

³⁹ Директива 2011/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 27 септември 2011 година за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни права <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0077>

⁴⁰ Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019L0790>

Целта на изследването е да покаже развитието на нормативната уредба в областта на авторското право и сродните му права в условията на дигитална трансформация на социално-икономическите отношения в рамките на Европейския съюз и отражението им в българското вътрешно законодателство, както и слабостите, които трябва да бъдат обект на нови законодателни решения.

Тезата на автора е, че законодателството на Европейския парламент и на Съвета по отношение на авторското право и сродните му права в условията на дигитална трансформация на социално-икономическите отношения и развиващия се все по-актуално цифров единен пазар, е с последователен надграждащ характер и формира все по-благоприятна среда както за потребителите, така и желаещите да пренесат своята трудова заетост в него лица.

Ограничения в изследването – един от пропуските на изследването на автора е фактът, че не е направен анализ на това как Директивите на Европейския парламент и Съвета, обект на изследването, са повлияли и влияят на отделните държави-членки на Европейския съюз.

Основни нормативни документи в областта на авторското право и сродните му права в рамките на Европейския съюз

Обективният поглед върху развитието и надграждането на законодателната рамка в цифровия единен пазар на територията на Европейския съюз, която се осъществява чрез промени, създадени в работната среда на Европейския парламент и на Съвета, минава през анализ на три основни документа, а именно Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество, Директива 2011/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 27 септември 2011 години за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока на закрила на авторското право и някои сродни права и Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО.

Анализът показва развитието през признамата на европейския законодател на няколко елемента от значение за авторското право и сродните му права, като можем да подчертаем като такива срока и обхвата на тяхната закрила, а също така и цялостната визия, която се очертава на ниво Европейския съюз, по отношение на авторското право и сродните му права в информационното общество и цифровия единен пазар.

Документът, представен на вашето внимание, е от изключителна важност и поради факта, че обектът на изследване подкрепя развитието на модерните икономически процеси, които се обуславят от все по-бързо трансформиращата се икономика в цифрова такава. Затова и с категоричност можем да подчертаем необходимостта от уеднаквяване на правната уредба в сферата на интелектуалната собственост и в частност по отношение на авторското право и сродните му права сред всички държави-членки на Европейския съюз, което пък от своя страна ще допринесе за все по-големи инвестиции в творческите и иновационните дейности, а също така и ще насърчи международната активност и свързаност в бизнес отношение. Движението на стоки и услуги, свързани с интелектуалната собственост в икономически аспект за вътрешния дигитален пазар на Европейския съюз ще бъде максимално облекчено, когато е създадена хармонизирана правна уредба и се премахне възможността за различно третиране, което да създава правна несигурност. В този ред на мисли, именно Република България е една от страните, които не отговарят на темповете на прогрес по отношение на вътрешната си нормативна уредба, касаеща взаимоотношенията, свързани с интелектуалната собственост. Това е видно и от

индикаторите, които очертават индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI), зададени от Европейската комисия и служещи за отчитане на държавите-членки на Европейския съюз по отношение на цифровия им напредък.

Авторското право и сродните му права имат своята правна регламентация в нашето национално законодателство, която от 1993 година е уредена в Закона за авторското право и сродните му права⁴¹. Правната регламентация на европейско ниво търпи множество усъвършенствания, което можем да отбележим като положителна тенденция, която носи все по-детайлна и по-справедлива законодателна рамка. Директивите 2001/29/ЕО, 2011/77/ЕС и 2019/790/ЕС са една от най-значимите стъпки, формиращи тази модернизация, като са и основен стълб с приоритетно значение за настоящия анализ. Показват желанието на европейския законодател да изгради хомогенна регламентация и да хармонизира буквата на закона по отношение на авторското право и сродните му права на територията на целия Европейски съюз, а също така и да надгради и систематизира такива правила, които да отговарят на все по-бързо развиващата се дигитална икономика.

Посредством Директивите 2001/29/ЕО, 2011/77/ЕС и 2019/790/ЕС, които са обект на настоящия документ, имаме възможността да поставим в центъра на своя анализ взаимовръзките, които имат те самите помежду си. Наред с това, можем да направим ретроспекция на нормативната уредба от значение за проблемите на интелектуалната собственост и да проследим генезиса им и това как правната рамка търси решението им със способите на законодателна инициатива. Не на последно място ще проследим съпоставката между тях и вътрешното законодателство на Република България по отношение на интелектуалната собственост, в частност авторското право и сродните му права.

Започвайки с Директива 2001/29/ЕО трябва да подчертаем акцентът ѝ, като тя цели да хармонизира авторското право и сродните му права в информационното общество. Още през юни 1994 година в Корфу се провежда заседание на Европейския съвет, на което са открити основните бъдещи стъпки за изграждането на една правна уредба в условията на Европейския съюз, чрез която да се стимулира развитието на информационното общество в Европа. Трябва да отчетем и факта, че Директива 2001/29/ЕО се базира на вече създадена правна уредба на европейско равнище, която надгражда и доусъвършенства. Актовете, които я предхождат и се намират в основата на създаването ѝ от значение са:

- Директива на Съвета от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми⁴², като Директивата има за свой обект на закрила компютърните програми като оригинално исобствено интелектуално творчество на автора, тъй като държавите-членки закрилят с авторско право компютърните програми като литературни произведения по смисъла на Бернската конвенция за закрила на литературните и художествените произведения;
- Директива 92/100/ЕИО на Съвета от 19 ноември 1992 година относно правото на отдаване под наем и в заем и относно някои права, сродни на авторското право в областта на интелектуалната собственост⁴³, като Директивата е концентрирана върху правото на отдаване под наем и в заем, но също така засяга и въпросите, свързани с правото на финансиране, на възпроизвеждане, излъчване и предаване на публиката,

⁴¹ Закон за авторското право и сродните му права <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>

⁴² Директива на Съвета от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0250&from=EN>;

⁴³ Директива 92/100/ЕИО на Съвета от 19 ноември 1992 година относно правото на отдаване под наем и в заем и относно някои права, сродни на авторското право в областта на интелектуалната собственост <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A31992L0100>

правото на разпространение, както и времетраенето на правата на авторите и на сродните права;

- Директива 93/83/ЕИО на Съвета от 27 септември 1993 година относно координирането на някои правила, отнасящи се до авторското право и сродните му права, приложими към спътниковото излъчване и кабелното препредаване⁴⁴, която е концентрирана най-вече върху въпросите на интелектуалната собственост по повод излъчването на програми чрез спътник и кабелното препредаване, като изрично подчертава в чл. 13 от Директивата, че тя „не засяга нормите на държавите-членки относно регулирането на дейността на организациите за колективно управление на права“;
- Директива 93/98/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година за хармонизиране на срока за закрила на авторското право и някои сродни права, изчисляването на сроковете, прилагането по време и други свързани със сроковете на закрила разпоредби⁴⁵;
- Директива 96/9/ЕО за правната закрила на базите данни⁴⁶, която има целта да осигури правна закрила на базата данни в два аспекта – защита на авторските права за интелектуална собственост по отношение на интелектуалните творби и за защитата на правото „sui genesis“ по отношение инвестиции в това число финансова, а също така и човешки ресурси, усилия и енергия.

Директива 2001/29/ЕО се прилага от 22 юни 2001 година и е трябвало да бъде хармонизирана във вътрешните законодателства на държавите-членки до 22 декември 2002 година, когато Република България все още не е пълноправен член на Европейския съюз.

Основната цел, която си поставя Директива 2001/29/ЕО можем да обобщим в това, че характерът ѝ подчертава желанието да се осигурят условия в правния мир за прилагането на два от международните актове от по-ранен етап, а именно Договора на СОИС за авторското право (WCT)⁴⁷ и Договора на СОИС за изпълненията и звукозаписите⁴⁸. И двата акта са сключени в края на 1996 година и допълват разбирането за все по-силно развиваща се хармонизирана правна уредба по отношение на интелектуалната собственост и нейните отделни съставни части, каквато е тази с фокус върху авторското право и сродните му права. Глобалната икономика и свободното придвижване на стоки, услуги и капитали, наред със все по-бързо трансформираща се икономика в дигитална такава, създават условията за модерен прочит в по отношение на взаимоотношенията, свързани с интелектуална собственост и потребностите на участниците за създаването, възпроизвеждането и разпространението на обектите ѝ.

След съпоставка на Директива 2001/29/ЕО и предхождащите я директиви от по-ранен етап със сходен характер, както и след анализ на фокуса ѝ, можем да заключим, че законодателят

⁴⁴ Директива 93/83/ЕИО на Съвета от 27 септември 1993 година относно координирането на някои правила, отнасящи се до авторското право и сродните му права, приложими към спътниковото излъчване и кабелното препредаване <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A31993L0083>

⁴⁵ Директива 93/98/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година за хармонизиране на срока за закрила на авторското право и някои сродни права, изчисляването на сроковете, прилагането по време и други свързани със сроковете на закрила разпоредби <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:31993L0098>

⁴⁶ Директива 96/9/ЕО за правната закрила на базите данни <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/LSU/?uri=celex:31996L0009>

⁴⁷ Договора на СОИС за авторското право (WCT) <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>

⁴⁸ Договора на СОИС за изпълненията и звукозаписите <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/>

е целял приемането на документ, който да създаде една относително висока степен на правна защита по отношение на авторското право и сродните му права в хармонизирана нормативна уредба, служеща за целите на вътрешния пазар на Европейския съюз. Хармонизирането на основните права на автора и сродни такива от една страна, се отнася най-вече до правото на възпроизвеждане на авторите, артист изпълнителите, продуцентите на звукозаписи и за радио и телевизионните организации, правото на публично разгласяване на произведенията и правото на предоставяне на публично разположение на други закриляни обекти, както и правото на разпространение по отношение на авторите за оригинала на техните произведения или на техни копия. От друга страна видно от ГЛАВА II, която е озаглавена „ПРАВА И ИЗКЛЮЧЕНИЯ“, става ясно, че се въвеждат и изключения, както и ограничения върху по-горе изброените права, което намира своята правна регламентация в чл. 5 от Директивата. Проследявайки генезиса на документа се виждат и решенията, които законодателят предвижда по отношение на защитата на технологичните мерки и информацията относно режима на правата, а също така са очертани и санкциите за правна защита, както и средствата, чрез които да бъде постигната, като се предвижда, че държавите-членки трябва да установят подходящи санкции и средства за правна защита, когато е налично нарушение на правата, предмет на Директивата или иначе казано трябва да бъде предвидена гаранция за добросъвестните притежатели на права.

В периода 2017 – 2019 година Директива 2001/29/ЕО търпи две изменения, които са актуални и към днешна дата. Първото такова става с Директива (ЕС) 2017/1564⁴⁹, която е съставена в Страсбург, Франция на 13 септември 2017 година под председателството на Антонио Таяни и влиза в сила на двадесетия ден след публикуването си в Официалния вестник на Европейския съюз. Изменението се състои в промяната на чл. 5 от Директива 2001/29/ЕО, който съдържа правила относно изключенията и ограниченията и по-конкретно параграф 3, буква „б“ се заменя с текст, който допълва, че държавите-членки могат да предвидят изключения или ограничения по отношение на правата, предвидени в членовете 2 и 3 на Директивата и един от тези случаи визира възможността на хората с увреждания за използван е тогава, когато то е пряко свързано с увреждането и няма търговски характер, като тук изменението под формата на допълнение на текста предвижда това използване да се осъществи без да се засягат задълженията на държавите-членки съгласно Директива 2017/1564 на Европейския парламент и на Съвета.

За втори път нейното изменение се осъществява от европейския законодател с обективизирането на труда му в Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно авторското право и сродните му права по отношение на цифровия единен пазар на Европейския съюз. Промените засягат чл. 5, параграф 2, буква „в“ и чл. 5, параграф 3, буква „а“ от Директива 2001/29/ЕО, които са по отношение на възпроизвеждането, извършено от общодостъпни библиотеки, учебни заведения или музеи, архивни учреждения в случаите, когато нямат за цел нито пряка, нито непряка икономическа или търговска изгода, а също така и използването с цел илюстриране при преподаване или научни изследвания при задължението да се посочи източникът.

Вторият обект на изследването, а именно Директива 2011/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 27 септември 2011 година за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока на закрила на авторското право и сродните му права, оставя своята следа и в българското вътрешно законодателство, като на основата ѝ се правят промени в Закона за

⁴⁹ Директива (ЕС) 2017/1564 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1564>

авторското право и сродните му права с ДВ бр. 21 от 8 март 2014 година⁵⁰. Под председателството на проф. Стефан Данаилов, Комисията по култура и медиите на свое редовно заседание от 23 октомври 2013 година разглежда Законопроект за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права⁵¹, внесен от Министерски съвет на 13 август 2013 година. Именно в него се предвиждат промени, които да отразят изискванията на Директива 2011/77/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, като основните промени са свързани с удължаването на срока на закрила на правата на артистите-изпълнители и на продуцентите на звукозаписи, като се увеличават съответно от 50 години на 70 години. Въвеждат се и механизми за защита на артист-изпълнителите в случаите на неефективно пазарно реализиране на записите на техни изпълнения тогава, когато това е факт благодарение на бездействието на продуцентите.

Чрез чл. 77 от Закона за авторското право и сродните му права се въвежда допълнителна закрила за артист-изпълнителите, като в ГЛАВА 10 се разглежда вторичното използване на звукозаписи. С тази разпоредба се дава възможност на артист-изпълнителя в случаите, когато е отстъпил чрез договор правото да използва звукозапис с негово изпълнение на продуцент, да може да се получи съответното възнаграждение не под формата на периодични плащания. Така артист-изпълнителят може да получи допълнително годишно възнаграждение от продуцента на всяка пълна календарна година след петдесетата година от законното публикуване на звукозаписа, а ако не е бил публикуван – след петдесетата година от неговото законно съобщаване на публиката, като всеки отказ от това допълнително възнаграждение от страна на артист-изпълнителя ще се счита за недействителен. Има и ограничения в размера на допълнителното годишно възнаграждение за една календарна година, което трябва да съответства на 20% от приходите, които е получил продуцентът за предхождащата година. Тук е важно да подчертаем и това, че допълнителното годишно възнаграждение е предвидено за артист-изпълнители, чиито произведения са били записани под формата на звукозапис и е с обхват на времево действие между петдесетата и седемдесетата година на времетраене на правата. Увеличението на сроковете за закрила на артистите-изпълнители и продуцентите на звукозаписи пък намира своята регламентация съответно в чл. 82 и чл. 89 от Закона за авторското право и сродните му права. Правата на артистите-изпълнители са уредени за срок от петдесет години след датата на изпълнението. Ако е направен запис в този срок, който не е под формата на звукозапис и е бил законно публикуван или съобщен на публиката, времетраенето на правото продължава петдесет години от това събитие или ако са настъпили и двете, то от това, което е било първо по време. В случаите обаче, когато е направен звукозапис на изпълнението и е бил законно публикуван или законно съобщен на публиката в рамките на петдесет годишния срок на закрила, то времетраенето на правото продължава с хоризонт седемдесет години от това събитие, а в случаите, когато са настъпили и двете – от това, което е било първо по време. Аналогично хипотезата е валидна и за продуцентите на звукозаписи. С така направените промени имаме и осъществено хармонизиране на терминологията, което прави по-лесно възприемането на идеята на законотворците на ниво Европейски парламент, като за пример можем да дадем промяната на думата „разгласяване“ с израза „съобщаване на публиката“.

⁵⁰ ДВ бр. 21 от 8 март 2014 година, Република България [https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalnenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-\(dv-br-56-ot-1993-g\)](https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalnenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-(dv-br-56-ot-1993-g))

⁵¹ Законопроект за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права <https://parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/2080/reports/4426>

Можем да заключим, че измененията в Закона за авторското право и сродните му права в следствие на Директива 2011/77/ЕО дават положителен ефект върху сигурността по отношение закрилата на правата на артистите-изпълнители и продуцентите на звукозаписи. Осъществяват се механизми за гаранция по отношение на техните авторски и сродни права и се създава предпоставка за по-справедливото функциониране на системата на интелектуална собственост и участниците в нея, намиращи се на пазара в Република България. Налице е и добър пример, който е възприет и от българския законодател, което пък от своя страна улеснява тълкуването и ограничава възможността за противоречива практика между българското законодателство в частност и европейското такова.

Третият документ, който е обект на настоящия анализ, е Директива 2019/790/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО. Нейн предмет са актуалните постановки в европейското законодателство, които Република България все още не е хармонизирала във вътрешното си законодателство. Директивата е фокусирана върху авторското право и сродните му права, както и по-специално по отношение на цифровото и трансграничното използване на защитено съдържание, а също така са установени и правила за изключения и ограничения по отношение на авторското право и сродните му права, улесняването на лицензиите, както и правила с цел осигуряване на по-справедливо функциониращ вътрешен пазар за използването на произведенията.

Трябва да подчертаем и наличието на значително количество предхождащи документи, които Директива 2019/790/ЕС има за цел да развие законодателно, като надгради и усъвършенства, а като по значими такива можем да отбележим директивите 96/9/ЕО, 2000/31/ЕО, 2001/29/ЕО, 2006/115/ЕО, 2009/24/ЕО, 2012/28/ЕС и 2014/26/ЕС на Европейския парламент и на Съвета.

По-широкия обхват на достъпа до онлайн съдържание в рамките на Европейския съюз, което да бъде предпоставка за достигане до нови потребители, а също така и адаптирането на някои изключения към цифровата и трансграничната среда, както и стимулирането към създаване на един по-подреден и по-справедлив вътрешен пазар за авторски и сродните им права, са основните цели и проблеми на фокус, чието решение се търси с така заложените механизми за решаването им, обуславят създаването на Директивата.

Всъщност, Директива 2019/790/ЕС е един от документите с най-обсъждан и най-спорен характер по отношение на интелектуалната собственост на европейско ниво. Публичните дебати, консултациите със заинтересовани страни, както и съдебни дела, които я съпровождат, очертават необходимостта от множество корекции от първоначалния ѝ вид, за да се достигне до окончателното ѝ утвърждаване под председателството на Антонио Таяни на 17 април 2019 година. Въведен е и механизъм за мониторинг, за да може да се добие пълна и точна представа върху отражението на Директивата по отношение на проблемите, чието решение търси. Не по-рано от 26 юни 2026 година трябва да се завърши и представи доклад от страна на Европейската комисия пред Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет относно въздействието на Директивата. Комисията има задължението да изготви от своя страна и аргументирана оценка за въздействието на специфичния режим на отговорност, предвиден в чл. 17 и приложим към доставчиците на онлайн услуги за споделяне на съдържание, които имат годишен оборот под 10 милиона евро и чиито услуги са били предоставени на публично разположение в Европейския съюз от по-малко от три години, съгласно чл. 17, параграф 6, и ако е целесъобразно, то трябва да предприеме действия, които кореспондират със

заклученията на оценката. Всъщност, това е и най-дискутираният въпрос, свързан с Директивата, а в публичното пространство е известен като проблемът „филтри“, отнасящ се до авторското право в цифровия пазар.

Въвеждането на т.нар. „филтри“ като идея е добре позната още от миналия век, когато законодателят на европейско ниво търси решението чрез законодателна инициатива по отношение на авторскоправните нарушения и осъществяването на по-категорична защита на базите данни, като въвежда понятието „технологични мерки“ с Директива 96/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 1996 година. Директива 2001/29/ЕО от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество доразвива и надгражда идеята, а също така и Договора на СОИС (Световната организация за интелектуална собственост) за хармонизация на авторското право от 2002 година допълва въпроса.

„Технологични мерки“ като термин, изхождайки от дефиницията, дадена ни от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, е технология, устройство или компонент, който в нормалния ход на работата си е предназначен да предотврати или ограничи действия по отношение на произведения или други обекти, защитени от закона, които не са разрешени от притежателя на авторското право или право, което е сродно на авторското, както предвижда законът, или на правото „*suigenesis*“, което е предвидено в ГЛАВА III от Директива 96/9/ЕО. За да сме точни трябва да отбележим, че някои от новостите, които се опитва да въведе като механизми, са вече познати и навлезли в практиката. Например така известните „филтри при ъплоуд“, което представлява механизъм, внедрен от един от най-големите световни технологични гиганти в дигиталното пространство, като можем да открием „ЮТуб“, „Фейсбук“ и „Инстаграм“. С най-прости думи това е процес на автоматично ограничаване при качване на съдържание в онлайн пространството, в разнообразните интернет платформи. Най-ярко очертаващият се проблем при т.нар. „филтри“ е, че те не се намират под техническия и юридически контрол на притежателя на правата и така се създават ситуации, в които се отстранява и законно съдържание на потребителите, които не са титуляри на авторскоправните правомощия. За да бъдат въведени гаранции за автора или ползвателя се създават и необходимите разпоредби в Директивата, като за тях е предвидена възможността да обжалват пред компетентен орган неправилно премахнатото съдържание от интернет пространството. Създадено е и законодателно задължение към онлайн платформите да изградят система от технически решения под формата на механизми, правила и правни процедури, за осигуряване на възможността да получават жалби от това естество. Това е предвидено в чл. 17, ал. 4 и 9 от директива 2019/790/ЕС.

Чл. 17 в Директива 2019/790/ЕС е посрещнат с неодобрение от редица критици на документа, като още в законодателния орган Европейския парламент, е поставено началото на несъгласие с разпоредбата. Юлия Ред, Член на Европейския парламент и представител на „Пиратската партия“ на Германия, множество пъти изказва мнение против нея. Притесненията ѝ са с акцент върху свободата на словото, тъй като е възможно налагането на цензура, както и допускането на множество грешки, които т.нар. „филтри“ осъществяват във връзка с ограничаването на законното съдържание. Друг основен критик на разпоредбата е Република Полша, държава-членка на Европейския съюз, която завежда дело С 401/19 срещу Европейския парламент и Съвета на Европейския Съюз, като обжалва частично буква б) и буква в), *in fine* на член 17, параграф 4 от Директива 2019/790/ЕС. Основният аргумент на Република Полша е, че разпоредбата съдържа задължение за предварителен контрол на цялото съдържание от страна на доставчиците, което техните потребители желаят да публикуват в интернет пространството, чрез информационни

технологии за автоматично филтриране, като в случая не са предвидени гаранции за спазването на правото на свобода на изразяване на мнения и на информация. Всъщност, голямата съпротива, идваща както от законотворци, каквато е госпожа Ред, така и от държави-членки като Полша, но и от други представители вече на неправителствения сектор, е именно сблъсъка на мнения по плоскостта дали свободата на словото е водеща или гаранциите за законността на съдържанието, което се публикува в интернет пространството и релевантността му са водещи. В течение на казуса и след прецизиране за допустимостта на предмета му, все пак по същество е допуснато за разглеждане от съда единственото изложено от Република Полша основание, че упражняването на правото на свобода на изразяване и на информация е ограничено от така представения текст на член 17 от Директивата, като Европейският парламент и Съветът на Европа оспорват, а те получават подкрепата и на Кралство Испания, Република Франция и Европейската комисия. Съдът подчертава, че споделянето на онлайн информация посредством платформите за споделяне на съдържание попада в приложното поле на чл. 10 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи⁵² и чл. 11 от Хартата на основните права на Европейския съюз⁵³. Крайната констатция по казуса е, че доставчиците трябва да докажат, че отговарят на всички условия, които са предвидени в чл. 17, параграф 4, букви а), б), в) от Директива 2019/790/ЕС, като по този начин избягват носенето на отговорност, когато потребителите качват на платформите им незаконно съдържание. Това идва да каже, че са положени нужните усилия за получаване на разрешение, действано е експедитивно, за да се преустановят на платформите си конкретни нарушения на авторското право, както и че след получаване на информация за нарушения са положени необходимите усилия в пълния им обем от възможност, за да се предотврати възникването или повторното нарушение. И именно тук идва необходимостта от създаването и влизането в сила на механизмите, чрез които да е налично автоматично разпознаване и филтриране.

Въведени са ясни и категорични ограничения на мерките, които могат да бъдат взети при изпълнение на задълженията от страна на европейския законодател. Изключени са мерките за филтриране и блокиране на законното съдържание. Налично е и задължение от Директива 2019/790/ЕС към държавите-членки, която е свързана с възможността да бъде качвано и предоставено на разположение създадено за конкретни цели съдържание, което представлява цитиране, критика, обзор, използване с цел карикатура и пародия или имитация. Директивата съдържа и задължение за информиране относно други закриляни обекти, които могат да се ползват от изключенията или ограниченията на авторското право и сродните му права, предвидени в обхвата на правото на Европейския съюз. Въвеждат се, също така, и процесуални гаранции с Директивата, като например наличната възможност да се подаде жалба, когато се констатира неправилно преустановено съдържание в онлайн пространството, а също така и достъп до извънсъдебни механизми за правна защита и до средства за нея. Директива 2019/790/ЕС определя ролята на медиатор на Европейската комисия между заинтересованите страни относно изчистването на най-добрите практики между доставчиците от една страна и правноносителите от друга, както и издаването на насоки за прилагането на този режим.

Основните моменти, които трябва да открийме на база решението на Съда по казуса с дело С 401/19 трябва да бъдат изследвани, за да се добие по-ясна представа за фундамента на Директивата. Първият е по повод задължението към доставчиците да контролират

⁵² Чл. 10 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>

⁵³ Чл. 11 от Хартата на основните права на Европейския съюз <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>

съдържанието, което потребителите качват на платформите им, преди публичното му разпространение, което произтича от специфичния режим на отговорност, въведен с чл. 17, параграф 4 от Директива 2019/790/ЕС. Налице са категорични гаранции за осигуряване изпълнението на правата на ползвателите и е постигнат относително справедлив баланс между тях и правата на интелектуалната собственост. Вторият основен момент е свързан с важността за процеса на тълкуване на Директивата от страна на държавите-членки за наличието на справедливо отчитане между различните основни права, защитени от Хартата. Като трети основен момент можем да откروим въвеждането на мерки при транспониране на чл. 17 от Директивата от страна на държавите-членки. Длъжни са не само да тълкуват националното си законодателство по начин, съответстващ на разпоредбата, но и да не допускат възможности за тълкуването ѝ в последствие, което ще влезе в конфликт с посочените основни права или други общи принципи на правото на Съюза, като например принципа на пропорционалност.

На 15 септември 2021 година Министерски съвет на Република България публикува на Портала за обществени консултации Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права⁵⁴, като основната задача, която си поставя с него Министерство на културата на Република България е да въведе новите правила, създадени от европейския законодател чрез Директива 2019/790/ЕС, както и Директива 2019/789/ЕС. Получени са и препоръки, които са приложени на официалния държавен онлайн портал, като можем да откروим тази, направена от „Гугъл“⁵⁵, които имат критичен поглед върху представения от Министерство на културата текст и дори опасения, че не се разбира логиката на европейския законодател. Резервите в коментара на „Гугъл“ са по отношение главно на ал. 1 и ал. 5 от член 226 на ЗИД на ЗАПСП от Министерство на културата. Желанието за имплементиране в националните законодателства на държавите-членки на хармонизирана правна уредба по отношение на интелектуалната собственост чрез Директива 2019/790/ЕС е категорично опит за трансформацията на правния език, като добър пример за това е чл. 15 от ГЛАВА ПЪРВА относно закрилата на публикациите в пресата при онлайн използване. Анализаторите на развитието на авторскоправната закрила отчитат желанието за получаване на справедливо възнаграждение на произведенията, като е заложено спирането на порочната практика да се печелят солидни финансови резултати от големите технологични гиганти от така наречените „линкинг“ при агрегирането и предоставянето на новини и подреждането им за потребителите. Директива 2001/29/ЕС от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество е начален прочит на чл. 15 в Директива 2019/790/ЕС, както по-рано в анализа отбелязахме. Правата на „възпроизвеждане на произведенията“ са регламентирани в чл. 2, като се включват и тези в полза на радио или телевизионните организации, извършени по безжичен път или по въздух, включително чрез кабел или спътник, а хипотезата на чл. 3 визира правото на публично разгласяване на произведенията и право на предоставяне на публично разположение на други закриляни обекти. Още от създаването и влизането в сила на Бернската конвенция за закрила на литературните произведения и по-конкретно чл. 8, ал. 2 до създаването и влизане в сила на ЗАПСП и по-конкретно чл. 4, ал. 4 от него, никъде „новините“ не са признати като обект на

⁵⁴ Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права <https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/164507>

⁵⁵ Становище от Игор Зграблич, мениджър връзки с правителствата и публичните политики на ЦИЕ в „Гугъл“ относно Законопроект за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права, № 48-202-01-36, внесен от Министерски съвет на 22.11.2022 г. <https://www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/3146/standpoint/15117>

авторското или сродните му права, който да бъде закрилян по смисъла на закона. От тук следва и фактът, че към настоящия момент публикациите в информационните агенции и източници, чрез които до читателите достигат ежедневните новини, не са закриляни по смисъла на закона и от тях не произтичат каквито и да било права за онлайн издателите. Правилния прочит на правния аспект за имплементирането на Директива 2019/790/ЕС в българското законодателство минава през промяната на чл. 4, ал. 4 на ЗАПСП, за да бъде обективирана в правния мир на Република България духа на Директивата.

По отношение на член 18 от ГЛАВА ТРЕТА на Директивата българския законодател е изпреварил европейския такъв, като е регламентирал в член 19 от ЗАПСП, че „авторът има право на възнаграждение за всеки вид използване на произведението и за всяко поредно използване на същия вид“, което е търсеният ефект да има правила, регулиращи възможността за достъп до подходящо и справедливо пропорционално възнаграждение за авторите или артистите изпълнители, отговарящо на реално реализираните от използването им финансови средства. Създадено е относително добро решение за справяне с недобросъвестното им ощетяване. Това е един добър пример, че нашето законодателство е сравнително модерно. И все пак, въпреки добрата посока на правната мисъл по отношение на създаването на гаранции за механизми по разглеждания проблем, докато не бъдат въведени и минимални размери, които да отговарят на реалните стойности, с които ценим труда на авторите и артистите изпълнители, има какво да желаем, за да бъде завършен механизма за справедливо разпределение на дивидентите и финансовите престации. Трайното и обективно решение на проблема минава през установяване на минимума императивно.

На 18 май 2022 година 11 неправителствени организации излизат с позиция, като писмото им е разпространено до Министерство на културата, Комисията за култура и медии към Народното събрание, Комисията за конституционни и правни въпроси към Народното събрание и е относно „Дигитално пиратство на защитени обекти на авторски и сродни права: проект на творческия сектор относно блокиране на достъп до сайтове с незаконно съдържание“. Организацията, които стоят зад предложенията за промени в Закона за авторското право и сродните му са Асоциация „Българска книга“, Българска асоциация на музикалните продуценти, Асоциация на професионалните фотографи, Асоциация на филмовите продуценти, Българска музикална асоциация, МУЗИКАУТОР, ПЕН България, ПРОФОН, Съюз на българските писатели, Съюз на преводачите в България и ФИЛМАУТОР. Поводът за това писмо е липсата на правна възможност за блокиране на достъп до сайтовете, които предлагат защитено съдържание без да са уредени авторските и сродните права, което изтъкват като един огромен проблем, не намерил своето решение през годините. Представените въпроси от важност и предлаганите решения от тези организации са в следствие на последния към тази дата ЗИД на ЗАПСП от 15 септември 2021 година на Министерство на културата, който не включва разпоредби, които да са насочени към решение на въпроса с невъзможността за блокиране на достъп до сайтове, предлагащи т.нар. „пиратско съдържание“.

Европейската комисия излиза със съобщение до медиите от 19 май 2022 година⁵⁶, в което чрез мотивирано становище призовава държавите-членки, сред които е и Република България, да транспонират изцяло в националното си законодателство правилата на Европейския парламент по отношение на интелектуалната собственост и в частност авторското право и сродните му права. Това се случва поради факта, че част от държавите

⁵⁶ Съобщение от Европейската комисия до държавите-членки на ЕС, които не са транспонирали Директива 2019/789/ЕС и Директива 2019/790/ЕС във вътрешното си законодателство https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/IP_22_2692

в рамките на Европейския съюз не са спазили сроковете, предвидени като механизми за гаранция относно модернизиранието на правата уредба по отношение на две Директиви от важност за Европейския съюз, а именно Директива (ЕС) 2019/789 и Директива (ЕС) 2019/790, а освен нашата държава има още 12, които не са уведомили комисията към тази дата, че са взети и предприети мерки по транспонирането на правото на Европейския съюз. Това писмо идва, след като близо година по-рано Комисията изпраща уведомителни писма до държавите-членки, които не са съобщили за напредък и действия относно транспонирането на двете директиви.

Новите правила от страна на европейските законодатели са фокусирани към отговаряне на нуждите и потребностите както на авторите и артисти изпълнителите от една страна, така и на потребителите от друга. Информацията и творчеството, в следствие от все по-голямата стойност, която заемат онлайн платформите и средствата, които предоставят за популяризиране на достъпа до музикално или аудио-визуално съдържание онлайн, създадоха нужда от нови регулации и правила, които да гарантират по-справедливото възнаграждение на творците и носителите на права, издателите, създателите на съдържание в пресата, като така се носи повече сигурност и обективност по отношение на възнагражденията на лицата, имащи отношения с онлайн платформите. Няма как да бъде подминат и играещият положителна роля факт, че се създава благоприятна среда за образованието, научните изследвания и опазването на културното наследство, посредством законодателната инициатива на директивите, описани по-горе, защото с новите правила се обособяват нови възможности чрез изключения от авторското право и сродните му права, както и опростените лицензионни механизми за използване на защитени с авторското право материали в онлайн средата.

В следствие от получените съобщения и мотивирано становище на Комисията, длъжни сме да представим и опасността, която тегне над държавата ни, ако тя не предприеме по-решителни стъпки към спазване на зададените от Директива (ЕС) 2019/790 срокове и тези от Комисията. Ако до два месеца от съобщението не бъде обективно представен резултат по темата с транспониране в националното законодателство на директивата, то Комисията ще има възможността да реши да предяви иска пред Съда на Европейския съюз. Това следва от хипотезата, която е предвидена в чл. 260, Параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)⁵⁷, където е дадена възможността за Европейската комисия да поиска от Съда на Европейския съюз да наложи финансови санкции срещу държави-членки на общността, които не са транспонирани в националното си законодателство директива, приета от Европейския парламент и Съвета в определен срок.

На сайта на Народното събрание на Република България е видно, че към днешна дата е наличен нов Закон за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права, който е насочен към модернизиранието и хармонизирането на български закон с европейските актуални моменти от Директивите, по-които Република България няколко пъти вече е уведомявана, че пропуска срокове за реакция. Новият ЗИД на ЗАПСП е с вносител Министерски съвет от 22 ноември 2022 година и към декември 2022 година е на ниво разпределение по комисии, като отношение по него трябва да вземат Комисията по правни въпроси, Комисията по културата и медиите, Комисията по въпросите на Европейския съюз, Комисията по електронно управление и информационни технологии, както и Комисията по образованието и науката.

⁵⁷ чл. 260, Параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) <https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>

По отношение на представения документ за анализ трябва да бъде отчетено желанието от страна на Министерски съвет за справяне с проблема със закъсняване за транспониране на европейските документи от голямо значение за регулацията на законодателството по отношение на авторското и сродните му права в Република България. Редица правни аспекти на Директива 2019/790/ЕС са засегнати и в този ЗИД към ЗАПСП, което трябва да бъде отчетено, но в същото време трябва да подчертаем и някои съществени пропуски, които са налице. Дефинициите по отношение на публикация в пресата и на много кратки откъси от публикации в пресата, съответно в параграф 2 т. 23 и т. 24 от Допълнителните разпоредби са добра стъпка в създаване на еднопосочна мисъл и практика между българското и европейското законодателство, но могат да бъдат прецизирани, за да изпълнят напълно обективно духа на първоначалния документ. В първия случай имаме налична думата „едновременно“, с която е заменен съюзът „и“, което създава предпоставка за кумулативното наличие на условията, заложили в буква а), б) и в), което отговаря на духа на член 2, ал. 4 от Директива 2019/790/ЕС, който има за цел създаването на повече правна сигурност и възможности за защита, въпреки противоположното разбиране на „Гугъл“, изразено като позиция по отношение на ЗИД към ЗАПСП от 07.12.2022 година. Във втория случай е въведен лимит на знаците, което е благоприятно условие пък за именно повече правна сигурност както по отношение на носителите на права, така и по отношение на самите платформи за разпространение. Единственото, което като коментар може да бъде отправено тук е, че лимитът може да бъде по-голям с оглед създаването на по-голям интерес към потребителите, като европейската практика показва, че има примери в тази посока, например в Литва е въведен минимум от 125 знака без да са включени заглавията и интервалите.

По отношение на чл. 22б, ал.5 няма променена ситуация от предния ЗИД към ЗАПСП и резонно също са изразени резерви. Мотивите са в посока, че макар да опитва да избяга от неправилна, неточна или непоследователна формулировка, то българската версия на Директива 2019/790/ЕС залага на термина „грижата на добрия търговец“ (превод на английски „care of good trader“), което е в пряко противоречие с Ръководството към чл. 17 от Директивата на Европейската комисия. Допълнителен пример в тази посока намираме във факта, че стандартът “best efforts” е автономно понятие в правото на Европейския съюз и не се позовава на стандартите на местните законодателства, което пък от своя страна дава логическата последваща стъпка, че като такова, то следва да бъде транспониран буквално в националното законодателство, за да се избегне неточност при тълкуване и за да се хармонизират законодателствата на държавите членки. Още един аргумент е това, че разликата между „всички възможни усилия“ и „най-добрите усилия“ е не само терминологична, но и смислова, от което можем да заключим, че няма да е осъществена идеята, с която се създава съответната разпоредба, което от своя страна води до неизпълнение на хармонизацията във вътрешната ни правна уредба. Република България трябва да спазва логическата последователност и да я пренесе в своето законодателство по начин, който да не остави съмнение за правна несигурност по отношение на новоприетите текстове. „Най-добрите усилия“ е мярка за качество, докато „всички възможни усилия“ е израз, говорещ за обем, който създава предпоставка за тълкуване на текста не като мерител за положени качествени усилия, а усилия в пълен обем.

Категорично не подкрепям твърдението на представителите на „Гугъл“, което е разпространено до Комисиите, имащи отношение към ЗИД към ЗАПСП в Народното събрание, по отношение на чл. 22б, ал. 11. Проектът предвижда въвеждането на механизъм за осигуряването на прилагането на бързи и ефективни процедури и за разрешаването на спорове, като един от установените нови моменти е задължението за осигуряване на

информация за адрес и електронен адрес за подаване на жалби, срок за тяхното разглеждане и връщане на отговор по начинът, по който е постъпила и жалбата. Това трябва да бъде част от съдържанието на т.нар. „Общи условия“ при доставчиците за споделяне на онлайн услуги. Моето мнение е, че това е един съвременен, модерен и работещ механизъм за осъществяване на бърза и оставяща следи процедура по решаване на възникнали разминавания между доставчик и потребител. Още повече, че говорейки за дигитализация и трансформация на икономиката и въобще социално-икономическите отношения в онлайн пространството, то да се възпрепятства възможността за кореспонденция с ясни срокове, параметри и критерии, която да бъде чрез електронна поща, е меко казано несъстоятелно като теза. Директивата търси бързо и ефективно решение на споровете, а предложението, което се съдържа в чл. 22б, ал. 11 отговаря категорично на желанието на европейския законодател и противно на становището на представителите на „Гугъл“, аз го намирам за резонно и в правилната посока по създаване на устойчиви и полезни механизми както към доставчиците на онлайн услуги, така и към потребителите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изводът, който можем да направим, след запознаване с хронологията на нормативните документи и техния характер, който отразява правната мисъл по отношение на авторското право и сродните му права във времето е, че европейският законодател е последователен в желанието си да формира благоприятни условия за насърчаване на създаването на по-качествено и по-достъпно съдържание в онлайн пространството. Наред с това е видно и желанието да бъдат очертани повече гаранции за правната сигурност както на доставчиците, така и на потребителите. На мнение съм, че последователно се работи в полза подобряването на юридическите механизми, които са насочени към улеснение работата на авторите, артистите-изпълнители, а също така и повече сигурност и механизми за гаранции и защита. Обобщението по отношение на българския законодател трябва да включва и нотка на критика. Недостатъчно публичност се дава на работата на институциите, имащи отношение и развиващи текстовете, с които трябва да се хармонизира европейската и българската законодателна рамка по отношение на интелектуалната собственост и в частност авторското и сродните му права в следствие на последните изменения, които стават факт с Директива 2019/290/ЕС, като се обективират под формата на законодателна инициатива. Всъщност, освен недостатъчна публичност, можем да дадем и критика по презицирането на текстовете, което най-вероятно е факт именно, защото сътрудничеството между Министерство на културата от една страна, както и лицата и организациите от неправителствения сектор от друга, не е достатъчно интензивно. Това поражда напрежение след публикуването на предложенията вместо да се търсят разумните и ефективни действия в процеса на работа и създаване на текстовете, с които да отговорим и на критиката на Европейската комисия. И именно това е третата плоскост, по която трябва категорично да бъдем критични в оценката си по отношение на работата на правоимащите да имплементират законодателните инициативи от европейски характер във вътрешната ни правна рамка, тъй като след вече няколко годишно забавяне и две последователни съобщения за закъснението ни като държава-членка да хармонизираме законодателството си, то последващи санкции няма да бъдат нито нелогични, нито изненадващи.

И все пак, нека подчертаем, че усилия за преодоляване на пречките се полагат и имаме основа, на която можем да стъпим, за да довършим като държава реформата по

транспониране на Директивите от Европейския съюз. Налице са правилни стъпки по създаване на по-модерна и по-справедлива правна рамка по отношение на авторското право и сродните му права в Република България, чието лице е Законът за авторското право и сродните му права.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ

1. ДИРЕКТИВА 2001/29/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>
2. ДИРЕКТИВА 2011/77/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 27 септември 2011 година за изменение на Директива 2006/116/ЕО за срока за закрила на авторското право и някои сродни права
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0077>
3. ДИРЕКТИВА 2019/790/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019L0790>
4. Закон за авторското и сродните му права
<https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>
5. ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0250&from=EN;>
6. ДИРЕКТИВА 92/100/ЕИО НА СЪВЕТА от 19 ноември 1992 година относно правото на отдаване под наем и в заем и относно някои права, сродни на авторското право в областта на интелектуалната собственост
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A31992L0100>
7. Директива 93/83/ЕИО на Съвета от 27 септември 1993 година относно координирането на някои правила, отнасящи се до авторското право и сродните му права, приложими към спътниковото излъчване и кабелното препредаване
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A31993L0083>
8. Директива 93/98/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година за хармонизиране на срока за закрила на авторското право и някои сродни права
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:31993L0098>
9. Директива 96/9/ЕО за правната закрила на базите данни
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/LSU/?uri=celex:31996L0009>
10. Договор на СОИС за авторското право (WCT)
[WIPO Copyright Treaty \(WCT\)](#)
11. Договор на СОИС за изпълненията и звукозаписите
[WIPO Performances and Phonograms Treaty](#)
12. Директива (ЕС) 2017/1564 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2017 година относно определени позволени видове използване на определени произведения и други обекти, закриляни от авторското право и сродните му права, в полза на слепи хора, лица с нарушено зрение или с други увреждания, които не позволяват четенето на печатни материали, и за изменение на Директива 2001/29/ЕО относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1564>
13. Държавен вестник, брой 21 от 8.ІІІ – Закон за изменение и допълнение на закона за авторското право и сродните му права (ДВ, бр. 56 от 1993 г.)

[https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalnenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-\(dv-br-56-ot-1993-g\)](https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalnenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-(dv-br-56-ot-1993-g))

14. Законопроект за изменение и допълнение на закона за авторското право и сродните му права, № 302-01-12, внесен от Министерски съвет и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права, № 354-01-65, внесен от Стефан Данаилов и група народни представители на 16 октомври 2013 г. – Доклад за първо гласуване
<https://parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/2080/reports/4426>
15. Европейска конвенция за закрила на правата на човека и основните свободи
<https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>
16. Хартата на основните права на Европейския съюз
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>
17. Съобщение от Европейската комисия до медиите относно Авторското право: Комисията призовава държавите членки изцяло да транспонират в националното си право правилата на ЕС в областта на авторското право
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/IP_22_2692
18. ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ МУ ПРАВА
<https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/164507>
19. Договора за функционирането на Европейския съюз
<https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>
20. СТАНОВИЩЕ НА ИГОР ЗГРАБЛИЧ, МЕНИДЖЪР ВРЪЗКИ С ПРАВИТЕЛСТВАТА И ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА ЦИЕ В GOOGLE ОТНОСНО ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ МУ ПРАВА, № 48-202-01-36, ВНЕСЕН ОТ МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ НА 22.11.2022 Г.
file:///C:/Users/AYLIN/Desktop/20221207114450_%D0%9A%D0%9F-48-239-00-2.PDF

TRANSFORMATION OF COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS REGULATION IN THE EUROPEAN UNION

Kamen Todorov⁵⁸

Abstract

The subject of this publication are the changing laws of copyright and related rights in the digital environment and intellectual property within the European Union. The analysis is based upon the rules laid down in the Directives in this area, particularly of the European Parliament and of the Council in the period from 2001 and 2019. The rapid developing digital single market and the changing socio-economic conditions lead to the necessity of adapting a modern legal framework regarding intellectual property. Therefore, a well-functioning and fair marketplace will be achieved.

Key words: *Copyright and related rights, digital environment, intellectual property, Directives of the European Parliament and of the Council, legal framework*

JEL: K11, K16

Introduction

The need for digitalisation of the socio-economic relations that is required from the market and the consumers for fulfilment of their requirements in a quicker and easily accessible manner create the necessity of using modern tools for the transformation of the legal framework in various aspects while copyright and related rights have to be considered as well.

The digital single market is in the core of the current legislative proposals and is considered in the decisions of the European legislator. Internet platforms are becoming more explicit hegemon in terms of attracting consumer interest when we talk about industries such as literature, music, cinema. The digital market offers easier access to a broad-spectrum view of each problem and its solution, so it naturally becomes the preferred way to both satisfy consumer interest and employment. Since 2001, there have been three documents at European level that arouse the strongest interest both among narrow specialists in the field of intellectual property and among persons dealing with the legal regulation of the matter. Such directives are Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society⁵⁹, Directive 2011/77/EU of the

⁵⁸ Kamen Todorov is a PhD student at the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the Business Faculty of the University of National and World Economy, kamengtodorov@unwe.bg

² Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>

³ Directive 2011/77/EU of the European Parliament and of the Council of 27 September 2011 amending Directive 2006/116/EC on the term of protection of copyright and certain related rights <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0077>

European Parliament and of the Council of 27 September 2011 amending Directive 2006/116/EC on the term of protection of copyright and certain related rights⁶⁰ and Directive 2019/790/EU of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC⁶¹.

This publication aims to answer the question of what are the new trends in the legal thought of the European legislator regarding copyright and related rights in legal terms.

The object of the study is the main documents that are thematically related and evolutionarily upgrading in terms of the legal digital transformation of the European legislation in the field of copyright and related rights, and in particular:

1. DIRECTIVE 2001/29/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society;
2. DIRECTIVE 2011/77/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 September 2011 amending Directive 2006/11/EC on the term of protection of copyright and certain related rights;
3. DIRECTIVE (EU) 2019/790 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC.

The subject of the study is the digital transformation of the legal framework regarding copyright and related rights within and for the purposes of the Digital Single European Market, as well as how these interconnections affect the Bulgarian legislation.

The author's thesis is that the legislation of the European Parliament and of the Council regarding copyright and related rights in the context of a digital transformation of socio-economic relations and the growing digital single market is of a consistent upgrading nature and forms an increasingly favorable environment for both consumers and those who want to transfer their employment to it.

Limitations of the study – one of the omissions of the author's study is the fact that no analysis has been made of how the Directives of the European Parliament and the Council, the subject of the study, have influenced and influenced the individual Member States of the European Union.

Main legal documents in the field of copyright and related rights within the European Union

The objective view on the development and upgrading of the legislative framework in the Digital Single Market across the European Union, which is implemented through changes created in the working environment of the European Parliament and of the Council, goes through an analysis of three main documents, namely Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, Directive 2011/77/EU of the European Parliament and of the Council of 27 September 2011 amending Directive 2006/11/EC on the term of protection of copyright and certain related rights and Directive (EU) 2019/790/EU of the European Parliament

⁴ Directive 2019/790/EU of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019L0790>

and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC.

The analysis shows the development through the recognition of several elements of importance to copyright and related rights by the European legislator, and we can highlight as such the term and scope of their protection, as well as the overall vision that emerges at European Union level with regard to copyright and related rights in the information society and the Digital Single Market.

The document presented to your attention is of utmost importance also due to the fact that the object of the study supports the development of modern economic processes, which are determined by the increasingly rapidly transforming economy into a digital one. That is why we can firmly stress the need to unify the legal framework in the field of intellectual property, in particular as regards copyright and related rights, among all Member States of the European Union, which in turn will contribute to increasing investment in creative and innovative activities, as well as promote international activity and connectivity in business terms. The economic movement of intellectual property goods and services for the European Union's digital internal market will be maximised when a harmonised legal framework is established and the possibility of divergent treatment is eliminated and legal uncertainty is removed. In this line of thought, it is the Republic of Bulgaria that is one of the countries that do not meet the pace of progress in terms of its internal regulations concerning relations related to intellectual property.

This is also evident from the indicators that outline the Digital Economy and Society Index (DESI), set by the European Commission and used to take into account the Member States of the European Union in terms of their digital progress.

Copyright and related rights have their legal regulation in our national legislation, which since 1993 has been regulated in the Copyright and related rights act⁶². Legal regulation at European level is undergoing many improvements, which we can note as a positive trend that brings more and more detailed and fairer legislative framework. The Directives 2001/29/EC, 2011/77/EU and 2019/790/EU are one of the most significant steps forming this modernisation and are also a key pillar of priority for this analysis. They show the desire of the European legislator to build a homogeneous regulation and to harmonize the letter of the law regarding copyright and related rights throughout the European Union, as well as to upgrade and systematize such rules that correspond to the increasingly fast growing digital economy.

Through Directives 2001/29/EC, 2011/77/EU and 2019/790/EU, which are the subject of this document, we have the opportunity to put at the centre of our analysis the interconnections they have with each other. In addition, we can make a retrospective of the legal framework relevant to intellectual property issues and trace their genesis and how the legal framework seeks their solution with the means of legislative initiative. Last but not least, we will follow the comparison between them and the internal legislation of the Republic of Bulgaria regarding intellectual property, in particular copyright and related rights.

First and foremost, it could be said that Directive 2001/29/EC aims to harmonise copyright and related rights in the information society. As early as June 1994, a European Council was held in Corfu, highlighting the main future steps towards building a single legal framework in the conditions of the European Union to stimulate the development of the information society in Europe. We must also take into account the fact that Directive 2001/29/EC is based on an already established legal framework at European level, which builds on and further improves.

⁶² Copyright and related rights act <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>

The acts that precede it and are at the heart of its creation are the following:

- Council Directive of 14 May, 1991 on the legal protection of computer programs⁶³ provides protection of these programs such as original and self-intellectual creativity of the author as Member States protect them as literary works within the meaning of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works;
- Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property⁶⁴ is concentrated on the lease and loan right, but also affects issues related to the right to funding, reproduction, broadcasting and transferring the audience, the right of distribution, as well as the duration of the rights of the authors and related rights;
- Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission⁶⁵ is mainly focused on the intellectual property issues concerning the broadcasting of programs through satellite and cable retransmission while as emphasized in Art. 13 of the Directive that it "does not affect the norms of Member States regarding the regulation of the activities of the collective rights management organizations";
- Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonizing the term of protection of copyright and certain related rights⁶⁶ as well as the calculation of the deadlines, the application during and other related to the terms of protection provisions;
- Directive 96/9/EC on the legal protection of databases⁶⁷, which provides legal protection in two aspects - copyright protection for intellectual property in terms of intellectual works and by the "sui generis" right which ensures protection of investments such as financial and human resources as well as efforts and energy.

Directive 2001/29/EC has been implemented since June 22, 2001 and should have been harmonized in the internal laws of Member States until December 22, 2002. At that time, the Republic of Bulgaria was not a member of the European Union.

It could be said that the main objective of Directive 2001/29/EC is to provide the conditions for legal peace by implementing two Treaties at an early stage which are the "Wipo Copyright Treaty" (WCT)⁶⁸ and the "Wipo Performances and Phenograms Treaty"⁶⁹. Both acts were adopted at the end of 1996 and contribute to the understanding of an increasingly developing harmonized legal framework with regard to intellectual property and its separate constituents, such as the one with a focus on copyright and its related rights. The global economy and the free movement of goods, services and capital, along with the faster transforming economy into digital one, create the conditions for modern review of the relations regarding the intellectual property and the participants' needs for the creation, reproduction and distribution its objects.

⁶³ Council Directive of 14 May, 1991 on the legal protection of computer programs <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0250&from=EN>;

⁶⁴ Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A31992L0100>

⁶⁵ Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A31993L0083>

⁶⁶ Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonizing the term of protection of copyright and certain related rights <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:31993L0098>

⁶⁷ Directive 96/9/EC on the legal protection of databases <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/LSU/?uri=celex:31996L0009>

⁶⁸ Wipo Copyright Treaty (WCT) <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/>

⁶⁹ Wipo Performances and Phenograms Treaty <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wppt/>

After comparing Directive 2001/29 / EC and the previous directives at an earlier stage of a similar nature, as well as after analyzing its focus, we can conclude, that the legislator aimed to adopt a document that would create a relatively high level of legal protection with regard to copyright and related rights in harmonized regulations, serving for the purposes of the European Union's internal market. The harmonization of the fundamental rights of the author and related ones on the one hand concerns mainly the right to reproduce the authors, artist performers, producers of sound recordings and radio and television organizations, the right to public disclosure of works and the right to make available to other protected objects, as well as the right of distribution in respect of the authors for the original of their works or of their copies. On the other hand, as is apparent from CHAPTER II, which is entitled „FACILITIES AND EXCEPTIONS “, it is clear that exceptions are also being introduced, as well as restrictions on the rights listed above, which finds its legal regulation in Art. 5 of the Directive.

Following the genesis of the document, the decisions that the legislator provides regarding the protection of technological measures and information on the rights regime are also seen, and sanctions for legal protection are outlined, as well as the means by which it is achieved, providing that Member States must establish appropriate sanctions and remedies where a breach of rights is present, subject to the Directive, or in other words, a guarantee must be provided for bona fide rights holders.

In the period 2017 – 2019, Directive 2001/29 / EC underwent two amendments, which are current to this day. The first is done by Directive (EU) 2017/1564⁷⁰, which is drawn up in Strasbourg, France on 13 September 2017 under the chairmanship of Antonio Tajani and enters into force on the twentieth day following its publication in the Official Journal of the European Union. The amendment consists in the change of art. 5 of Directive 2001/29 / EC, which contains rules on exceptions and limitations, and in particular paragraph 3 (, b “ is replaced by the text, which adds that Member States may provide for exceptions or restrictions on rights, provided for in Articles 2 and 3 of the Directive and one of those cases refers to the possibility of persons with disabilities being used is when it is directly related to the disability and is not of a commercial nature, here, the amendment in the form of an addendum to the text provides for this use to take place without prejudice to the obligations of the Member States under Directive 2017/1564 of the European Parliament and of the Council.

For the second time, its amendment is made by the European legislator with the objectification of his work in Directive 2019/790/EU of the European Parliament and of the Council on copyright and related rights with regard to the European Union's digital single market. The changes affect Art. 5 (2) (, “and Art. 5 (3) (, a “of Directive 2001/29 / EC, which are with regard to reproduction, carried out by publicly available libraries, educational establishments or museums, archival institutions in cases where they do not aim at either direct or indirect economic or commercial benefit, as well as use to illustrate teaching or research in the obligation to indicate the source.

The second subject of the study, namely Directive 2011/77 / EU of the European Parliament and of the Council of 27 September 2011 amending Directive 2006/116/The EC, for the term of protection of copyright and related rights, leaves its mark in the Bulgarian domestic legislation, on its basis changes are made to the Copyright Act and its related rights by SG No. 21 of March 8, 2014⁷¹. Under the chairmanship of prof. Stefan Danailov, the Committee on Culture and Media at

⁷⁰ Directive (EU) 2017/1564 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1564>

⁷¹ SG No. 21 of March 8, 2014 [https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalnenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-\(dv-br-56-ot-1993-g\)](https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalnenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-(dv-br-56-ot-1993-g))

its regular meeting on October 23, 2013, is considering a Bill on Amendment and Supplement to the Copyright and Related Rights Act⁷², submitted by the Council of Ministers on August 13, 2013. It provides for changes that reflect the requirements of Directive 2011/77 / EU of the European Parliament and of the Council, the main changes are related to the extension of the term of protection of the rights of the performers and the producers of the phonograms, increasing from 50 years to 70 years, respectively. Mechanisms for protection of the artists are also introduced in cases of inefficient market realization of the records of their performances, when this is a fact due to the inaction of the producers.

Through Art. 77 of the Copyright Act and its related rights are introduced additional protection for artist artist, with the secondary use of sound recordings being considered in Chapter 10. This provision enables the artist-performer in cases where he has given up through the contract the right to use the sound recording of a snowman's performance of a producer that the relevant remuneration is not in the form of periodic payments.

Thus, the artist may receive an additional annual remuneration from the producer of each full calendar year after the fiftieth year of the legitimate publication of the recording, and if it has not been published-after the fiftieth year of his legitimate communication of the audience, and any refusal of this extra remuneration The artist-artist will be considered invalid. There are also restrictions on the amount of the additional annual remuneration for a calendar year, which must correspond to 20% of the revenue the producer has received for the previous year.

It is also important to emphasize the fact that the additional annual remuneration is provided for artist performers whose works have been recorded in the form of sound recording and has a time of time action between the fiftieth and seventy years of duration of rights. The increase in the protection time of the articles of the performers and the producers of the sound recordings finds its regulation respectively in Art. 82 and Art. 89 of the Copyright and its related rights act. The rights of performers are settled for a period of fifty years after the date of implementation. If a record was made within this period, which is not in the form of a recording and has been legally published or communicated to the audience, the duration of the right lasts fifty years from this event or if both have occurred, then what was first in the first time. However, in cases where the implementation recording was made and legally published or legally communicated to the public within the fifty - year protection period, the duration of the right continues with a horizon seventy years of this event, and in cases where they have occurred and when The two - from what was first in time. Similarly, the hypothesis is also valid for sound recorders. With the changes thus made, we also have a harmonization of terminology, which makes it easier to perceive the idea of lawmakers at the European Parliament level, and as an example we can give the word "disclosure" with the expression "communication of the audience".

It can be concluded that the amendments to the Copyright and related rights act as a result of Directive 2011/77/EC give a positive effect on the security with respect to the protection of the rights of artists and the producers of sound recordings. Guarantee mechanisms are being implemented with respect to their copyright and related rights and a prerequisite for the fairer functioning of the intellectual property system and the participants in it, located on the market in the Republic of Bulgaria, is created. There is also a good example that is also adopted by the Bulgarian legislator, which in turn facilitates interpretation and limits the possibility of contradictory practice between Bulgarian legislation in particular and European.

The third document that is the subject of this analysis is Directive 2019/790/EU of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market and to amend Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. Its subject is the current statements in

⁷² Bill on Amendment and Supplement to the Copyright and Related Rights Act <https://parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/2080/reports/4426>

the European legislation, which the Republic of Bulgaria has not yet harmonized in its domestic legislation.

The Directive focuses on copyright and related rights, as well as in particular in terms of digital and cross-border use of protected content, as well as rules for exceptions and restrictions on copyright and related rights, facilitating the facilitation of Licenses as well as rules in order to provide a more fairly functioning internal market for the use of works.

We must also emphasize the existence of a significant amount of preceding documents that Directive 2019/790/EU aims to develop legislatively, by upgrading and refining, and as significant ones we can note Directives 96/9/EC, 2000/11/EC, 2001/29/EC, 2006/115/EC, 2009/24/EC, 2012/28/EU and 2014/26/EU of the European Parliament and the Council.

The wider scope of access to online content within the European Union, which will be a prerequisite for reaching new users, as well as adapting some exceptions to digital and cross-border environment, as well as stimulating to create a more tidy one A fairer domestic market for their copyright and related rights, are the main goals and problems of focus, whose solution is sought with the mechanisms so set for resolving them, determine the creation of the Directive.

In fact, Directive 2019/790/EU is one of the documents with the most discussed and most controversial in terms of intellectual property at European level. Public debate, consultations with stakeholders, as well as lawsuits that accompany it, outline the need for multiple adjustments of its original form in order to reach its final approval under the presidency of Antonio Tajani on April 17, 2019. A monitoring mechanism has also been introduced in order to obtain a complete and accurate idea of the reflection of the Directive regarding the problems whose solution is to seek. Not earlier than June 26, 2026, a report from the European Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the Impact of the Directive should be completed and submitted. The Commission has the obligation to prepare, in turn, a reasoned assessment of the impact of the specific regime of liability provided for in Art. 17 and applicable to online content sharing providers, which have an annual turnover of less than € 10 million and whose services have been provided at a public disposal in the European Union for less than three years, according to Art. 17, paragraph 6, and if appropriate, it must take action that corresponds to the conclusions of the evaluation. In fact, this is also the most discussed question related to the directive, and in the public space it is known as the "filters" problem relating to copyright in the digital market.

The introduction of the so -called. "Filters" as an idea has been well known since the last century, when the legislator at European level seeks the decision through a legislative initiative regarding copyright violations and the implementation of more categorical protection of databases, introducing the concept of "technological measures" with Directive 96/ 6/EC of the European Parliament and the Council of March 11, 1996. Directive 2001/29/EC of May 22, 2001 on the harmonization of some aspects of copyright and its related rights in the information society further develops and upgrades the idea, as well as the contract of the SIS (the World Intellectual Property Organization) for the harmonization of copyright Since 2002 he has been adding the issue.

"Technological measures" such as a term, based on the definition given to us by the European Parliament and the Council Directive 2001/29/EC, is a technology, device or component that in the normal course of its work is intended to prevent or limit actions in relation of works or other objects protected by law not authorized by the copyright or law holder that is related to the copyright, as provided by the law, or the law "Suienesis, which is provided for in Chapter III of Directive 96/9/ Eo. In order to be accurate, it should be noted that some of the innovations he is trying to introduce as mechanisms are already known and entered into practice. For example, the well-known "upload filters", which is a mechanism implemented by one of the world's largest technology giants in the digital space, and we can highlight YouTube, Facebook and Instagram. In

the simplest words, it is a process of automatically restricting content to the online space, on a variety of Internet platforms. The most pronounced problem with the so-called. The "filters" are that they are not under the technical and legal control of the rights holder and thus create situations in which the legal content of users who are not the holders of copyright powers are also created. In order to introduce guarantees for the author or user, the necessary provisions in the Directive are also created, which provides for the possibility to appeal to the competent authority incorrectly removed the content from the Internet. A legislative obligation has been established for online platforms to build a system of technical solutions in the form of mechanisms, rules and legal procedures to ensure the opportunity to obtain complaints of this nature. This is provided for in Art. 17, para. 4 and 9 of Directive 2019/790/EU.

Art. 17 in Directive 2019/790/EU was met with disapproval of a number of critics of the document, and in the legislative body the European Parliament, the beginning of disagreement with the provision was launched. Julia Red, a member of the European Parliament and a representative of the Pirate Party of Germany, many times expressed an opinion against it. The concerns are focusing on freedom of speech, as censorship is possible, as well as making many mistakes that so-called. Filters are carried out in connection with the limitation of legal content. Another major critic of the provision is the Republic of Poland, a Member State of the European Union, which filed Case C 401/19 against the European Parliament and the Council of the European Union, by partial letter b) and letter c), in fine of Article 17 () 4 of Directive 2019/790/EU. The main argument of the Republic of Poland is that the provision contains an obligation to control all the content by suppliers, which their users wish to publish on the Internet through information technologies for automatic filtration, and in this case no guarantees are provided for compliance with the right to freedom of expression of opinions and information. In fact, the great resistance, coming from both lawmakers, such as Mrs. Red and Member States such as Poland, but also by other representatives of the non-governmental sector, is precise The legality of the content published on the Internet and its relevance is leading. Over the course of the case and after refining the admissibility of its subject, it is essentially admitted for consideration by the Court the only statement of the Republic of Poland the grounds that the exercise of the right to freedom of expression and of information is restricted by the text of Article 17 thus presented The Directive, such as the European Parliament and the Council of Europe, is challenging, and they also receive the support of the Kingdom of Spain, the Republic of France and the European Commission.

The court stresses that sharing online information through content sharing platforms falls within the scope of Art. 10 of European Convention on Human Rights⁷³ and Art. 11 of the Charter of Fundamental rights of the European Union⁷⁴. The final finding of the case is that the suppliers must prove that they meet all the conditions provided for in Art. 17, paragraph 4, letters (a), (b), (c) of Directive 2019/790/EU, thus avoiding bearing responsibility when users upload their platforms illegal content. This comes to say that the necessary efforts have been made to obtain a permit, it has been expeditious to stop their platforms specific copyright violations, and that after receiving information about violations, the necessary efforts have been made in their full volume of ability to prevent or re -infringement. Therefore, mechanisms have to be established through which automatic recognition and filtering is available.

Clear and definite restrictions on the measures that can be taken in the implementation of the obligations by the European legislator have been introduced. Measures to filter and block the legal content are excluded. There is also an obligation from Directive 2019/790/EU to Member

⁷³ Art. 10 of the European Convention on Human Rights <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>

⁷⁴ Art. 11 Charter of Fundamental rights of the European Union <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>

States, which is related to the ability to be uploaded and made available for specific purposes, which represents citation, criticism, review, use for cartoon and parody or imitation. The Directive also contains an obligation to inform on other protected sites that may be used by the exceptions or restrictions of copyright and its related rights provided for in the scope of European Union law. Procedural guarantees with the Directive are also introduced, such as the available possibility of lodging a complaint when it is found incorrectly discontinued content in the online space, as well as access to out-of-court mechanisms for legal protection and to it. Directive 2019/790/EU determines the role of a mediator of the European Commission between stakeholders on the clearing of best practices between suppliers on the one hand and the law carriers on the other, as well as the issuance of guidelines for the implementation of this regime.

The main points that we need to highlight on the basis of the court decision on the case C 401/19 must be examined in order to gain a clearer idea of the foundation of the Directive. The first is in connection with the obligation to suppliers to control the content that consumers upload to their platforms before its public distribution, which stems from the specific regime of responsibility introduced by Art. 17 (4) of Directive 2019/790/EU. There are definite guarantees to ensure the fulfillment of users' rights and a relatively fair balance between them and the rights of intellectual property have been achieved. The second major moment is related to the importance of the process of interpreting the Directive by the Member States for the existence of a fair reporting between the various fundamental rights protected by the Charter. As a third major moment, we can highlight the introduction of measures in the transposition of Art. 17 of the Directive by Member States. They are obliged not only to interpret their national legislation in a manner corresponding to the provision, but also not to allow opportunities to interpret it subsequently, which will conflict with these fundamental rights or other general principles of the right of the Union, such as the principle of the principle of proportionality.

On September 15, 2021, the Council of Ministers of the Republic of Bulgaria published on the Public Consultation Portal a bill on amendment and supplement to the Copyright and related rights act⁷⁵, as the main task that the Ministry of Culture of the Republic of Bulgaria sets with it is to Introduced the new rules created by the European legislator through Directive 2019/790/EU, as well as Directive 2019/789/EU.

Recommendations have been received that have been attached to the official state online portal, and we can highlight the one made by Google⁷⁶, which have a critical view of the text presented by the Ministry of Culture and even fears that the European legislator's logic is not understood. The reserves in Google's comment are mainly about Al. 1 and para. 5 of Article 22b of the LPPSP of the Ministry of Culture. The desire for implementation in the national legislation of the Member States of Hanoi-nated Legal framework for intellectual property through Directive 2019/790/EU is a definite attempt to transform the legal language, with a good example of Art. 15 of Chapter One on the protection of press publications in online use. Analysts for the development of copyright protection take into account the desire to receive a fair remuneration of the works, with the suspension of the vicious practice of gaining solid financial results from the large technological giants of the so-called "Linking" in aggregation and provision of news and arranging them for consumers S Directive 2001/29/EU of 22 May 2001 on the harmonization of some aspects of copyright and its related rights in the information society is an initial reading of Art. 15 in Directive 2019/790/EU, as earlier in the analysis we noted. The rights of "reproduction of works"

⁷⁵ Bill on amendment and supplement to the Copyright and related rights act
<https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/164507>

⁷⁶ Treaty on the functioning of the European Union
<https://www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/3146/standpoint/15117>

are regulated in Art. 2, including those for the benefit of radio or television organizations carried out by wireless or by air, including by cable or satellite, and the hypothesis of Art. 3 refers to the right of public disclosure of the works and the right to provide public location to other protected sites. Ever since the establishment and entry into force of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, and in particular Art. 8, para. 2 until the establishment and entry into force of the Law on the Protection of the Law on the CPSP, and in particular Art. 4, para. 4 of him, nowhere are the "news" recognized as the subject of copyright or related rights, which would be protected within the meaning of the law. It is also the fact that the publications in information agencies and sources, through which readers reach daily news, are not protected within the meaning of the law and do not arise any rights for online publishers. Proper reading of the legal aspect for the implementation of Directive 2019/790/EU in the Bulgarian legislation goes through the change of Art. 4, para. 4 of the LPPSP in order to be objectified in the legal peace of the Republic of Bulgaria the spirit of the Directive.

With regard to Article 18 of Chapter Three of the Directive, the Bulgarian legislator has outstripped the European one by regulating in Article 19 of the Law on the Law on the Law on the APA that "the author has the right to remuneration for each type of use of the work and for each consecutive use of the same type" It is the sought - after effect to have rules governing the possibility of access to a proper and fair proportionate remuneration for the authors or artists, which corresponding to the funds actually realized by their use. A relatively good solution has been created to deal with their unscrupulous damage. This is a good example that our legislation is relatively modern.

Yet, despite the good direction of legal thought regarding the creation of guarantees for mechanisms on the problem under consideration, until the minimum sizes are introduced to meet the real values with which we value the work of the authors and artists, there is something to We want to complete the mechanism for the fair distribution of dividends and financial repairs. The lasting and objective solution to the problem goes through the establishment of minima imperatively.

On May 18, 2022, 11 non -governmental organizations went out with a position, with their letter distributed to the Ministry of Culture, the Commission on Culture and Media at the National Assembly, the Commission for Constitutional and Legal Affairs at the National Assembly and is about the "digital piracy of protected objects of Copyright and related rights: A project of the creative sector on blocking access to illegal content sites. "The organizations behind the proposals for amendments to the Copyright Act and its related are the Bulgarian Book Association, the Bulgarian Association of Music Producers, the Association of Professional Photographers, the Association of Film Producers, the Bulgarian Music Association, the Musicide, Pen Bulgaria, PROFON, Union of Bulgarian Writers, Union of Translators in Bulgaria and Film Power. He has not found his decision over the years. The issues of importance and the solutions offered by these organizations are due to the last September 15th of September 15, 2021 of the Ministry of Culture, which does not include provisions aimed at resolving the issue with the inability to block access to sites offering the so -called "pirate content".

The European Commission published a message on May 19, 2022⁷⁷, in which, through a reasoned opinion, it calls on Member States, including the Republic of Bulgaria, to transpose the rules of the European Parliament in terms of intellectual property in their national legislation, and in particular the author's authority law and his related rights. This happens due to the fact that some countries within the European Union have not complied with the deadlines provided for as a

⁷⁷ A message published by the European Commission to Member States of the EU that not transposed Directive 2019/789/EU and Directive 2019/790/EU in their national legislation https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/IP_22_2692

guarantee mechanisms regarding the modernization of the rights for two directives of importance to the European Union, namely Directive (EU) 2019/789 and Directive (EU) 2019/790, and in addition to our country, there are 12 more, who have not notified the Commission on that date that measures have been taken and taken to transform the law of the European Union. This letter comes after a year earlier the commission sent notification letters to Member States that did not communicate of progress and actions on the transposition of the two directives.

The new rules of European legislators are focused on meeting the needs and needs of both the authors and the artist on the one hand and the users on the other. Information and creativity, as a result of the increasing value that online platforms and means they provide to promote access to music or audio-visual content online, have created the need for new regulations and rules to guarantee a fairer reward of the creators and the rights of the rights, the publishers, the creators of the content in the press, thus bearing more security and objectivity with regard to the remuneration of persons who have relationships with online platforms.

There is also no way to pass the playing positive role the fact that it creates a favorable environment for education, research and the protection of cultural heritage, through the legislative initiative of the directives described above, because new rules are distinguished by new opportunities through exceptions from the author's Law and its related rights, as well as the simplified licensing mechanisms for the use of copyright protected materials in the online environment.

As a result of the communications received and the Commission's reasoned opinion, we are also obliged to present the danger that weighs on our country, if it does not take more decisive steps towards complying with the Directive (EU) 2019/790 deadlines and those of the Commission. If within two months of the announcement the result of transposition to the national legislation of the Directive is not objectively presented, the Commission will have the opportunity to decide to bring a claim to the Court of Justice of the European Union. This follows from the hypothesis provided for in Art. 260 (3) of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)⁷⁸, where the European Commission was given to request the Court of Justice of the European Union to impose financial sanctions on Community Member States who have not transposed into their national legislation Directive, Directive adopted by the European Parliament and the Council within a specified period.

On the website of the National Assembly of the Republic of Bulgaria it is evident that to date a new law is available to amend the Copyright and Related Rights Act, which is aimed at modernizing and harmonizing the Bulgarian law with European current moments of the Directives, Moreover, the Republic of Bulgaria has been informed several times that it is missing out on response deadlines. The new ZPSP ZID has been with an importer of Council of Ministers on November 22, 2022 and as of December 2022 the level of commissions, and the Committee on Legal Affairs, the Committee on Culture and the Media, the European Union Committee, should be taken into account, The Committee on Electronic Management and Information Technology, as well as the Committee on Education and Science.

With regard to the analysis document submitted, the Council of Ministers' desire should be taken into account to deal with the problem of delay in transposing European documents of great importance for the regulation of legislation regarding copyright and related rights in the Republic of Bulgaria. A number of legal aspects of Directive 2019/790/EU are also affected in this wall to the LPPSP, which must be taken into account, but at the same time we must emphasize some of the essential gaps that are present. The definitions of the onset of a press publication and of very brief excerpts from press publications, respectively in paragraph 2 23 and item 24 of the additional

⁷⁸Art. 260, para. 3 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) <https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>

provisions are a good step in creating one-way thought and practice between Bulgarian and European legislation, but can be refined to fully objectively fulfill the spirit of the first document. In the first case, we have the word "simultaneous", which replaced the Union "and", which creates a prerequisite for the cumulative presence of the conditions set out in letter a), b) and c), which meets the spirit of Article 2, para. 4 of Directive 2019/790/EU, which aims to create more legal security and defense capabilities, despite the opposite understanding of Google, expressed as a position in terms of the LPP to the Law on 07.12.2022.

In the second case, a character limit has been introduced, which is a favorable condition for more legal certainty both in terms of rights holders and in terms of distribution platforms themselves. The only thing that can be made here is that the limit may be greater in order to create more interest in consumers, with European practice showing that there are examples in this direction, for example, a minimum of Lithuania has been introduced in Lithuania 125 characters without the titles and intervals are included.

With respect to Art. 22b, para 5 has no changed situation from the front wall to the ZAPSP and reserves are also expressed. The reasons are in the direction that although trying to escape from incorrect, inaccurate or inconsistent wording, the Bulgarian version of Directive 2019/790/EU relies on the term "Care of the Good Merchant" (Translation in English "Care of Good Trader"), which is in direct contradiction with the guide to Art. 17 of the European Commission Directive. An additional example in this direction is found in the fact that the standard "best efforts" is an autonomous concept in the law of the European Union and does not refer to the standards of local legislation, which in turn gives the logical subsequent step that as such, it should be, it should be. It is literally transposed into national legislation in order to avoid inaccuracy in interpretation and to harmonize the legislation of Member States. Another argument is that the difference between "all possible efforts" and "best effort" is not only terminological but also meaningful, from which we can conclude that the idea that creates the relevant provision will not be realized, which in turn leads to a failure to fulfill harmonization in our internal legal framework. The Republic of Bulgaria must comply with the logical sequence and transfer it to its legislation in a way that does not leave any doubt about legal uncertainty about newly adopted texts. "Best efforts" is a measure of quality, while "all possible efforts" is an expression speaking of a volume that creates a prerequisite for interpreting the text not as a meter for quality efforts, but efforts in full.

I definitely do not support the claim of the representatives of Google, which is distributed to the committees relevant to the ATS to the LPPSP in the national assembly, in respect of Art. 22b, para. 11. The project envisages the introduction of a mechanism to ensure that the implementation of quick and effective procedures and dispute resolution, one of the established new moments being the obligation to provide information about the address and an electronic address to file complaint in the way the complaint was also filed. This should be part of the content of the so-called "Terms and Conditions" for online service providers. My opinion is that this is a modern, modern and working mechanism for carrying out a quick and leaving monitoring procedure for resolving any discrepancies between the provider and the user. Moreover, speaking of the digitalization and transformation of the economy and in general, socio-economic relations in the online space, it is from impeding the possibility of correspondence with clear terms, parameters and criteria to be e-mail is, to put it mildly, as insolvent as a thesis.

The Directive is looking for a quick and effective dispute decision, and the proposal contained in Art. 22b, para. 11 is categorically responsible to the desire of the European legislator and contrary to the opinion of Google representatives, I find it reasonable and in the right direction in creating sustainable and useful mechanisms both to online services and users.

CONCLUSION

It could be concluded that, after getting acquainted with the chronology of normative documents and their nature that reflect the legal thought regarding copyright and related rights over time, the European legislator stimulates the creation of a favorable environment for the production of quality works that are easily accessible online. Also, it is considered that legal certainty has to be provided both to the suppliers and consumers. In my opinion, a consistent work is being done for improving the legal mechanisms aimed at facilitating the work of authors, performers, as well as more security and mechanisms for guarantees and protection.

There are views of the Bulgarian legislator that I disagree with. Firstly, there is insufficient publicity given to the institutions that develop texts for the further harmonization of the European and Bulgarian legislative framework with regard to intellectual property, and particularly copyright and related rights, as a result of the latest amendments in Directive 2019/290/EU that is being objectified in the form of a legislative initiative. Secondly, it could be said that there is a poor communication between the Ministry of Culture and non-governmental organizations because of the lack of precision of some texts. Therefore, this creates disagreements after their publication instead of seeking reasonable and effective actions during the creation of the texts. Also, we would be able to give a reasonable respond if there is any criticism from the European Commission regarding the texts. Furthermore, after several years of delay and two consecutive announcements about it, we must develop a critical assessment of the work of those who are entitled to harmonize our national law with the laws of the Member states to prevent future sanctions.

Yet, efforts are being made to overcome the obstacles and most importantly we have a foundation which gives the ability for our country to complete the reform of the transposition of the Directives by the European Union. The right actions have been taken to create a modern and relevant legislation regarding copyright and related rights in the Republic of Bulgaria that is regulated by the Copyright and related rights act.

REFERENCES

1. DIRECTIVE 2001/29/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>
2. DIRECTIVE 2011/77/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 September 2011 amending Directive 2006/11/EC on the term of protection of copyright and certain related rights
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0077>
3. DIRECTIVE (EU) 2019/790 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex:32019L0790>
4. Copyright and related rights act
<https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>
5. Council Directive of 14 May, 1991 on the legal protection of computer programs
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0250&from=EN>;
6. Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A31992L0100>

7. Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A31993L0083>
8. Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonizing the term of protection of copyright and certain related rights
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:31993L0098>
9. Directive 96/9/EC on the legal protection of databases
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/LSU/?uri=celex:31996L0009>
10. Wipo Copyright Treaty (WCT)
[WIPO Copyright Treaty \(WCT\)](#)
11. Wipo Performances and Phonograms Treaty
[WIPO Performances and Phonograms Treaty](#)
12. Directive (EU) 2017/1564 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2017 on certain permitted uses of certain works and other subject matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print-disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1564>
13. SG No. 21 of March 8, 2014 - Copyright and related rights act
[https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-\(dv-br-56-ot-1993-g\)](https://www.ciela.net/svobodna-zona-darjaven-vestnik/document/2136121691/issue/4925/zakon-za-izmenenie-i-dopalenie-na-zakona-za-avtorskoto-pravo-i-srodnite-mu-prava-(dv-br-56-ot-1993-g))
14. Bill on Amendment and Supplement to the Copyright and Related Rights Act, No 302-01-12, submitted by the Council of Ministers and supplementing the Copyright and Related Rights Act, No 354-01-65, submitted by Stefan Danailov and a group of MPs on 16 October 2013 – Report for first reading
<https://parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/2080/reports/4426>
15. European Convention on Human Rights
<https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>
16. Charter of Fundamental rights of the European Union
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>
17. European Commission Release on Copyright: Commission calls on Member States to fully transpose EU copyright rules into national law
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/BG/IP_22_2692
18. BILL ON AMENDMENT AND SUPPLEMENT TO THE COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS ACT
<https://www.parliament.bg/bg/bills/ID/164507>
19. Treaty on the functioning of the European Union
<https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>
20. OPINION OF IGOR ZGRABLICH, MANAGER RELATIONS WITH GOVERNMENTS AND PUBLIC POLICIES FOR CEE AT GOOGLE ON BILL AMENDING AND SUPPLEMENTING THE COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS ACT, No 48-202-01-36, SUBMITTED BY THE COUNCIL OF MINISTERS ON 22.11.2022

ИНТЕРВЮ С Г-ЖА ПЕТЯ ТОЧАРОВА

Г-жа Петя Точарова е изпълнителен директор на Българската асоциация на музикалните продуценти (БАМП). Магистър по право от СУ „Св. Климент Охридски“. Започва кариерата си в Агенцията за авторско право, която след 1989 г. се преобразува в Музикаутор. През 1997 г. заминава за Брюксел, за да се посвети на регулаторните аспекти и политики в областта на филмовата индустрия и медиите в Европа. През 2003 г. е назначена за ръководител на Програмата на ЮНЕСКО за авторски права в Париж. Няколко години по-късно поема отговорността за практическото прилагане на Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. (първия международен инструмент, регулиращ културните индустрии). Има специализации по интелектуална собственост в Лондон и Страсбург, както и по международна политика в Брюксел.

1. Разкажете ни малко повече за Българската асоциация на музикалните продуценти. Какви са основните проблеми и предизвикателствата пред музикалните продуценти?

БАМП е представителна браншова организация на музикалните продуценти, създадена през 1996 г. Няколко са основните цели, които са обединили тогава компаниите – основателки на асоциацията – борбата с широко разпространеното по онова време пиратство на физически носители на музика, подобряването на регулаторната рамка и - особено важно - на правоприлагането, както и необходимостта от общи усилия за популяризиране на ролята на творчеството и значението на свързаните с него авторски и сродни права. Днес, почти тридесет години по-късно, тези цели са еволюирали, но без да се променят по същество. И пиратството продължава да присъства, макар и в нова, не толкова видима дигитална форма, и при правоприлагането има много какво да се желае, а необходимостта да образуваме обществото от ранна възраст да уважава творчеството и да цени нематериалните активи си остава напълно актуална, с всяко ново поколение.

2. Какви са приоритетите пред БАМП за 2023 г.? Върху какви цели за развитието на индустрията ще работите?

Музикалната индустрия е показала, че умее да се адаптира добре, да оцелява и да върви напред, дори и когато ситуацията изглежда почти отчайващо. Достатъчно е да посочим като пример начина, по който индустрията се справи с огромните нелегални масиви от музика на MP3 от времето на *Napster* и с бума на музикалното пиратство в началото на 21 в., когато изглеждаше, че с нея е почти свършено. Но тя канализира това на пръв поглед необратимо явление, чрез легални формати като напр. Spotify и Deezer, чрез използване на лостовете на авторскоправното законодателство и непрекъснатата работа за подобряване на правоприлагането. В този смисъл триъгълникът **„технология – право – правоприлагане“** представя три от ключовите аспекти за музикалния бизнес, като нито един от тях не бива да бъде оставен да убегне от вниманието: **технологичният напредък** – защото е възможност, която може да допринесе за създаване на все по-добър музикален продукт и за по-успешно популяризиране на артистите, но и защото е предизвикателство, което може да се превърне в проблем, ако не бъдат взети своевременни мерки; **адекватната правна рамка** – защото е *conditio sine qua non*, когато става дума за нематериални активи,

каквито са звукозаписите и другите музикални продукти; **ефективно** правоприлагане – защото без него и най-добре написаният закон остава само пожелание върху лист хартия.

Приоритетите ни и през 2023 г. ще продължат да бъдат до голяма степен фокусирани върху именно този триъгълник. От **технологична** гледна точка, през 2023 г. **изкуственият интелект ще бъде темата на годината**, заради въпросите и предизвикателствата, които генерираното от модели на ИИ съдържание поставя по отношение на творчеството и свързаните с него права на интелектуална собственост. Участието на БАМП в този дебат, най-малкото на европейско и глобално ниво, в качеството ни на Национална група на Международната федерация на звукозаписната индустрия /IFPI/, е, така да се каже, „гарантирано“. От **регулаторна** гледна точка – в национален план очакваме най-после да бъдат транспонирани **две ключови директиви** на Европейския съюз. Става въпрос за Директива 2019/790 за авторското право в цифровия единен пазар и Директива 2019/789 за установяване на правила във връзка с упражняването на авторското право и сродните му права, приложими за определени онлайн предавания на излъчващите организации и за препредаването на телевизионни и радиопрограми, т. нар. СатКаб Директива. Ние ще участваме в дискусиите и ще следим много внимателно дали транспонирането се извършва по начин, който не се отклонява от буквата и най-вече от духа на европейските правни норми, чийто баланс е постигнат в резултат на дълги и сериозни дискусии и преговори. Ще работим и по още един изключително важен за културните индустрии **законопроект за блокиране на пиратски сайтове**, който инициирахме през 2022 г., в партньорство с Асоциация „Българска книга“, и около който успяхме да обединим целия творчески сектор. Ще продължаваме и с усилията си, насочени към **по-ефикасно правоприлагане**.

Разбира се, дейността на БАМП през 2023 г. няма да се ограничи до горепосочената проблематика. За нас е много важно да продължим да работим за подобряване на разбирането за професията „музикален продуцент“ и за приноса на продуцентите за успеха на артистите. Ще продължим да информираме музикалната гилдия и интересуващите се кръгове за тенденциите и развитията в индустрията. Тази година ще направим „премиера“ и в сектора на образованието – за първи път ще организираме, в партньорство между БАМП и ИИСТТ, **квалификационен курс за музикалния бизнес**, преподаван от академични лектори и български и международни експерти от индустрията. Музикалната индустрия предлага множество опции за реализация, в нея са ангажирани десетки различни специалисти, които осигуряват динамичното ѝ развитие. Но досега не е съществувала структурирана форма на обучение, която да допринесе за „професионализацията“ на индустрията ни и за нейната конкурентоспособност. Надяваме се след този пилотен курс мнозина да изберат музиката за свое професионално поприще, дори и ако самите те не са творци.

3. По света пиратството е огромен проблем. Каква е ситуацията в България?

В „пиратски“ план България е в крачка със световната тенденция. И у нас незаконното или нелицензирано използване на музика си остава много голям проблем за правноносителите. Споменах, че физическото пиратство се замени от дигиталното, което в някакъв смисъл е по-невидимо и по-неуловимо. Което пък дава измамното усещане, че проблемът с пиратството е изчезнал. Но един скорошен **мапинг на музикалното пиратство в България**, осъществен от БАМП през 2022 г., показва ниво от средно 12 милиона визити, на месечна база, на пиратски сайтове, и то само по отношение на музика. BitTorrent-ите са преобладаващата категория пиратски сайтове в България, докато в

европейски и глобален план пиратският пейзаж е превзет от stream-rippers и cyberlockers. Така че проблемът с пиратството си стои на дневен ред, както и в други части на света. Разликата със световната тенденция можем обаче да търсим в мерките и механизмите, прилагани от повечето други държави в ЕС и по света - например небезизвестният сайт The Pirate Bay е успешно блокиран в повече от половината европейски държави и потребителите нямат достъп до него. Но не и в България – българският потребител има напълно необезпокояван достъп до сайта, поради липса на законодателство, което да позволи неговото блокиране. Необходими са политическа воля и специални мерки за премахване или поне ограничаване на тези незаконни действия, както и работещи механизми за тяхното прилагане. Това е и причината за инициирания от БАПМ проектозакон, който ще позволи да се иска блокирането на сайтове с пиратско съдържание от доставчиците на интернет услуги /т.нар. *убсайт блокинг законодателство*/. И още нещо – необходимо е публиката да започне да разбира, че зад всеки музикален продукт стоят талантът, времето, енергията и инвестициите на много хора и да променя своето отношение към нематериалните активи. Трябва да продължим да работим и в тази посока, независимо колко е дълъг и труден процесът.

4. Целият Ви професионален път досега е свързан с културния сектор на европейско и глобално ниво, каква според Вас трябва да бъде държавната стратегия относно развитието на културния сектор в България?

Вярвам, че отношението към културата трябва да се промени радикално, поради изключително важната роля, която тя би могла да има за изграждането на едно по-добро, по-образовано, по-морално общество. Културата трябва да се разглежда от управлението като системна необходимост, а не просто като придатък, винаги последна в списъка на приоритетите на което и да е управление, и винаги първа в списъка, когато се налага да се съкращават бюджети. Убедена съм, че ако не се смени цялостното отношение към културата като към глобално обществено благо и основен градивен елемент за обществото, с директно влияние върху ценностната система, социалната и икономическата сфера, и не се приеме нов системен подход към културния сектор, ще бъде изгубен шансът за истинска промяна, независимо от броя на новоприетите закони и стратегии и броя на решенията на парче проблеми.

5. Кои песни и албуми сме слушали най-много през 2022 година?

Годишните награди на Международната федерация на звукозаписната индустрия в края на февруари 2022 г. определиха Тейлър Суифт за Глобален артист на годината, а Хари Стайлс бе награден за най-продаван сингъл */As It Was/*. Bad Bunny стана първият латино артист, който получава наградата за Глобален албум за *Un Verano Sin Ti*. А ако говорим за музикалния пейзаж тук, най-слушаната българска песен /на база airplay/ е „Повече“ на Миро и Алма. Топ 10 на най-продаваните албуми води „Целуни ме“ на Любо Киров, а в първата десетка са и Миро с „Мироглед“, Дара Екимова с „Родена такава“. „Жълт код“ на Стефан Вълдобрев и обичайните заподозрени също продължава да бъде много харесван от публиката и се задържа в десетката за втора поредна година.

INTERVIEW WITH MRS. PETYA TOCHAROVA

Mrs. Petya Tocharova is the Executive Director of the Bulgarian Association of Music Producers (BAMP). Master of Laws from Sofia University "St. Kliment Ohridski". She started her career at the Copyright Agency, which after 1989 was transformed into Musicautor. In 1997 she moved to Brussels to focus on the regulatory aspects and policies of the film industry and media in Europe. In 2003, she was appointed as a Head of Copyright Programme, Culture Sector in Paris. A few years later, she took responsibility for the practical implementation of the UNESCO Convention (the first international instrument regulating cultural industries). Petya Tocharova has specializations in intellectual property in London and Strasbourg, as well as in international politics in Brussels.

1. Tell us a little more about the Bulgarian Association of Music Producers. What are the main problems and challenges facing music producers?

BAMP is a representative branch organization of music producers, established in 1996. There are several main goals that united the founding companies of the association at the time – the fight against the then widespread piracy of physical music carriers, the improvement of the regulatory framework and – especially important – of law enforcement, as well as the need for common efforts to popularize the role of creativity and the importance of related copyright and related rights. Today, almost thirty years later, these goals have evolved, but not fundamentally changed. And piracy is still present, albeit in a new, less visible digital form, and enforcement leaves much to be desired, and the need to educate society from an early age to respect creativity and value intangibles remains utterly relevant, with every new generation.

2. What are the priorities for BAMP for 2023? What industry development goals will you be working on?

The music industry has shown that it can adapt well, survive and move forward, even when the situation seems almost desperate. Suffice it to cite as an example the way the industry dealt with the vast arrays of illegal MP3 music from the Napster era and the boom in music piracy at the beginning of the 21st century, when it seemed almost over. But it channels this seemingly irreversible phenomenon through legal formats such as Spotify and Deezer, by leveraging copyright law and continuously working to improve enforcement.

In this sense, the triangle "technology – law – enforcement" represents three of the key aspects for the music business, none of which should be allowed to escape attention: technological progress – because it is an opportunity that can contribute to creating everything a better musical product and for more successful promotion of artists, but also because it is a challenge that can become a problem if timely measures are not taken; the adequate legal framework – because it is the *conditio sine qua non* when it comes to intangible assets, such as sound recordings and other musical products; effective law enforcement because without it, even the best written law remains just a wish on a piece of paper.

Our priorities in 2023 will continue to be largely focused on this particular triangle. From a technology perspective, artificial intelligence will be the theme of the year in 2023, because of the questions and challenges that AI model-generated content poses regarding creativity and related

intellectual property rights. The participation of BAMP in this debate, at least at the European and global level, in our capacity as a National Group of the International Federation of the Phonographic Industry /IFPI/, is, so to speak, "guaranteed". From a regulatory point of view - on a national level, we expect to finally transpose two key directives of the European Union. These are Directive 2019/790 on copyright in the Digital Single Market and Directive 2019/789 laying down rules relating to the exercise of copyright and related rights applicable to certain online broadcasts by broadcasting organizations and to the retransmission of television and radio programs, the so-called „SatCab“ Directive.

We will participate in the discussions and will monitor very carefully whether the transposition is carried out in a way that does not deviate from the letter and above all from the spirit of the European legal norms, the balance of which has been reached as a result of long and serious discussions and negotiations. We will also work on another extremely important bill for the cultural industries to block pirate sites, which we initiated in 2022, in partnership with the Bulgarian Book Association, and around which we managed to unite the entire creative sector. We will also continue our efforts aimed at more effective law enforcement. Of course, the activity of BAMP in 2023 will not be limited to the above-mentioned issues. It is very important to us that we continue to work to improve the understanding of the music production profession and the contribution of producers to the success of artists. We will continue to inform the music guild and interested circles about trends and developments in the industry. This year we will also make a "premiere" in the education sector – for the first time we will organize, in partnership between BAMP and IISTT, a qualification course for the music business, taught by academic lecturers and Bulgarian and international experts from the industry. The music industry offers many options for realization, dozens of different specialists are engaged in it, which ensure its dynamic development. But until now there has been no structured form of training to contribute to the "professionalization" of our industry and its competitiveness. We hope that after this pilot course, many will choose music as their professional field, even if they are not artists themselves.

3. Worldwide, piracy is a huge problem. What is the situation in Bulgaria?

In "piracy" terms, Bulgaria is in step with the global trend. In our country too, the illegal or unlicensed use of music remains a very big problem for rights holders. I mentioned that physical piracy has been replaced by digital piracy, which is in some ways more invisible and more elusive. Which gives the false impression that the piracy problem has disappeared. But a recent mapping of music piracy in Bulgaria, carried out by BAMP in 2022, shows a level of an average of 12 million visits, on a monthly basis, to piracy sites, and only in relation to music. BitTorrents are the predominant category of pirate sites in Bulgaria, while in European and global terms the pirate landscape is taken over by stream-rippers and cyberlockers.

So the problem of piracy is on the agenda, as it is in other parts of the world. However, we can look for the difference with the global trend in the measures and mechanisms applied by most other countries in the EU and around the world - for example, the well-known site The Pirate Bay has been successfully blocked in more than half of European countries and users do not have access to it. But not in Bulgaria – the Bulgarian user has completely undisturbed access to the site, due to the lack of legislation that would allow it to be blocked.

Political will and special measures are needed to eliminate or at least limit these illegal actions, as well as working mechanisms for their enforcement. This is also the reason for the draft law initiated by BAMP, which will allow requesting the blocking of sites with pirated content from Internet service providers /the so-called website blocking legislation/. And one more thing – it is

necessary for the audience to start understanding that behind every musical product is the talent, time, energy and investment of many people and to change their attitude towards intangible assets. We must continue to work in this direction as well, regardless of how long and difficult the process is.

4. Your entire professional path so far has been related to the cultural sector at the European and global level, what do you think should be the state strategy regarding the development of the cultural sector in Bulgaria?

I believe that the attitude towards culture must change radically, because of the extremely important role it could play in building a better, more educated, more moral society. Culture must be seen by management as a systemic necessity, not just an appendage, always last on any management's priority list, and always first on the list when budgets need to be cut. I am convinced that if we do not change the overall attitude towards culture as a global public good and a basic building block for society, with a direct impact on the value system, social and economic sphere, and if we do not adopt a new systemic approach to the cultural sector, it will be lost the chance for real change, regardless of the number of new laws and strategies adopted and the number of piecemeal problems solved.

5. Which songs and albums did we listen to the most in 2022?

The annual awards of the International Federation of the Phonographic Industry (IFPI) at the end of February 2022 named Taylor Swift as Global Artist of the Year, and Harry Styles was awarded for the best-selling single /As It Was/. Bad Bunny became the first Latin artist to receive the Global Album Award for Un Verano Sin Ti. And if we talk about the musical landscape here, the most listened Bulgarian song /based on airplay/ is "More" by Miro and Alma. The top 10 of the best-selling albums is led by "Kiss Me" by Lyubo Kirov, and in the top ten are also Miro with "Viepoint", Dara Ekimova with "Born this way". Stefan Valdobrev and the Usual Suspects' Code Yellow also continues to be a big hit with audiences, staying in the top ten for the second year in a row.

ИНТЕРВЮ С Г-Н МАРИО ХРИСТОВ

Г-н Марио Христов е машинен инженер със специалност „Двигатели с вътрешно горене“, дипломиран патентен специалист, с докторска дисертация на тема „Методи и модели за системно проектиране на технологични иновации“. Магистър е по право, лицензиран оценител на дълготрайни нематериални активи. Представител по индустриална собственост за изобретения, марки и дизайни и европейски представител за изобретения, марки и дизайни. От 1999 г. е секретар на Съюза на изобретателите в България и от 2009 г. е председател на Съюза на изобретателите в България.

1. Бихте ли споделили проблемите на изобретателите и възможности за решаването им от Съюза на изобретателите в България?

Определено може да се каже, че през последните години наблюдаваме засилване на изобретателската активност като креативна дейност и в частност като техническо творчество. За съжаление внедряването на новите изобретения не е така активно и успешно. Попадал съм на статистика, която сочи успеваемост от един до три процента по този показател. Проблемът пред изобретателите, който можем да сложим на първо място е внедряването в производство и употреба на техните изобретения. В дейностите на Съюза са заложили инициативи и организирани от нас събития, които са в помощ за преодоляване на този проблем и реализиране на техническите и технологични решения. Разбира се, ние сме наясно, че не от всяко изобретение може да се получи иновация. Това е въпрос за приемане на пазара на нови продукти и услуги, които са реализирани в резултат на тези изобретения. Примери за това са организирани и провеждани изложби, на които могат да се представят новите решения с цел обобществяване и търсене на съмишленици за реализация. В центъра на нашето внимание по време на изложенията са начина на промотиране на новите решения. Провеждането на конференции по злободневни теми в различни градове на страната, също се приема позитивно и е полезно за изобретателите.

Конкурсите също са важен елемент от стратегията в нашата работа с инженери, изобретатели и селекционери на нови сортове растения.

2. Колко са изобретателите в България?

Едва ли някой знае колко точно са изобретателите в момента. Не се води статистика, няма регистър за тази категория дейности в страната. Изобретателството не е професия, която влиза в някакви рамки и регулации.

Нашият ориентир по този въпрос е заявителската активност.

Мога да споделя опита ни от провеждане на конкурса ИЗОБРЕТАТЕЛ НА ГОДИНАТА, когато правим 12-месечен анализ на всичко, което се е случило от заявяване до издаване на патенти. Така една част от изобретателите излизат на светло служебно, каквато е процедурата за признаване на изобретенията като патентноспособни.

Въпросът има два аспекта: Колко са в Национален мащаб и Колко са активните членове на Съюза на изобретателите в България.

Световният опит сочи, че сродните неправителствени организации в Европа и по света не са масови по численост на членовете.

Нашият опит в страната показва същото. За разлика от периода преди 1990 година, когато всеки инженер и специалист, завършил висше техническо образование, служебно се

причисляваше за член на научно-техническите съюзи и в частност на отделните дружества по специалности, в новата история на Съюза и на другите научно-технически съюзи, не се полагат усилия за масовизиране на Сдруженията.

3. Успява ли СИБ да помага на изобретателите не само да защитят своите изобретения, но и да намерят пазар за тях?

Стараем се да насърчаваме изобретателите за създаване на нови изобретения като организираме конкурси с които да покажат своите постижения.

Като пример ще посоча конкурса ИЗОБРЕТАТЕЛ НА ГОДИНАТА, който последно организирахме през 2021 година.

Тогава направихме връзка с 343 изобретателя, от които (23.6%) са с повече от 1 изобретение, в т.ч. половината от тях изобретатели са с 2 изобретения; 17 са с 3 изобретения; 10 са със 4 изобретения; 6 са със 5 изобретения; 4 са с повече от 5 изобретения. Това говори, че в страната има обособени центрове с голям креативен потенциал за решаване на индустриални задачи и проблеми, създаване на нови технически решения, на нови технологии и нови продукти, от които се очаква развитие в скоро време. Всичко това ни вдъхва оптимизъм!

В посока защита на изобретенията, мисля че няма такива проблеми защото гилдията на патентните специалисти и представители по индустриална собственост върши перфектно работата си. Смятам че това е основната причина за голямата успеваемост на заявките достигащи до издаден патент. Нашият принос през последните 12 години е организиране на постоянна консултантска приемна за членовете на СИБ (и не само за тях).

4. В кои области творят българските изобретатели в момента?

Нашите наблюдения са, че в страната се изобретява най-много в областите електроника, електротехника, машиностроене, строителство, химия и биотехнологии. Ние нямаме предпочитания към някоя браншова група от изобретатели. Стремим се да работим ефективно с всички и да сме полезни на всички.

Съюза организира и конкурс в две категории за определяне на СЕЛЕКЦИОНЕР НА ГОДИНАТА на нови сортове растения. Поради специфичността в научния творчески процес на селекционната традиционна и новаторска дейност, е трудно в рамките на една година да се търси структуриран и завършен творчески продукт. В този сектор резултатите са плод на многогодишна работа. Това обуславя сложността на организиране и провеждането на конкурса. Ние се гордеем с постиженията на българските селекционери на нови сортове растения. Достатъчно е да се подчертае факта, че редица селекционери изнасят извън границите на страната своя интелектуален продукт. В земята на десетки държави растат български сортове. Не са много секторите, които изнасят от България индустриална собственост.

5. Имате ли във вашата практика изобретение, което обаче не е било внедрено, поради финансови проблеми или някакви други причини?

За съжаление много малко са тези изобретения, които достигат до пазара на стоки и услуги в страната и в Европа. Да, ресурсното осигуряване почти винаги е голямата спънка при внедряване на нови технически и технологични решения. Но освен това има и други важни елементи на този процес, които отсъстват при нас.

Неслучайно, традиционното вече провеждано от Съюза изложение, нарекохме “Изобретения-Трансфер-Иновации” - ИТИ, а едно от списанията, които издаваме се казва “Изобретения-Технологичен-Трансфер-Иновации” - ИТИ. Това е веригата на успешните иновации.

Може би, точния кратък отговор каква е формулата на тази верига, е геометрично погледнато “две успоредни, взаимосвързани прави, с движение в една посока, задължително пресичайки се в началото и в края”. Разковничето е хармоничното, на високо ниво, публично-частното партньорство. Много са факторите за успешното преминаване на тази верига. Ще изредя няколко от тях: задължително наличие на добро техническо образование; специални Научноизследователски и внедрителски институти; насърчаване за създаване на индустрии с паралелни производства на горните; адекватни данъчни преференции; създаване на центрове за трансфер по специалности. Добрата вест е, че по света има добри примери по отношение подхода за конкретното структуриране и детайлното подреждане на всички елементи от веригата.

6. Споделете ни за български уникални продукти с награди от изложения за иновации и изобретения в България и чужбина?

Не са много тези, които са награждавани в чужбина, но не са и малко. Без да претендирам за изчерпателност ще посоча някои от тях.

Изобретението “Брайлов екран за създаване на помощен текстово графичен компютърен интерфейс при хора със зрително увреждане” на изобретателя проф. д-тн инж. Димитър Карастоянов представлява тактилната Брайлова матрица, която намира приложение за създаването на помощен текстово/графичен компютърен интерфейс при хора със зрителни увреждания. Изобретението “Метод и система за зареждане на акумулаторни батерии” на изобретателя д-р Стоян Гишин намира приложение при зареждане и експлоатация на акумулаторни батерии от различни електрохимични системи. С изобретението се намалява многократно времето на заряд на акумулаторните батерии, което е изключително необходимо при електромобилите, електрокарите и други консуматори.

7. Всички знаем, че в днешно време е все по-наложително бизнесът и науката да вървят ръка за ръка, според Вас какви качества са нужни на един мениджър, за да мисли иновативно?

Трудно е добрите изобретатели да са и добри предприемачи. Обикновено тези дейности и способности са разделени между хората поради тяхната специфика. За едното се изисква задълбочени технически и технологични знания, талант и ирационално мислене, за другото - знания и умения в области като икономика, информатика, планиране, финанси, програмиране, визионерство, работа в екип.

INTERVIEW WITH MR. MARIO HRISTOV

Mr. Mario Hristov is a mechanical engineer with a degree in Internal Combustion Engines, a graduated patent specialist, a PhD dissertation is on "Methods and models for systematic design of technological innovations". He is a Master of Laws, certified assessor of intellectual property at the Privatization Agency. Industrial Property Representative for Inventions, Trade Marks and Designs and European Representative for Inventions, Trade Marks and Designs. Since 1999 the Secretary of the Union of Inventors of Bulgaria and since 2009 the President of the Union of Inventors of Bulgaria.

1. Could you share the inventors' problems and opportunities for UIB to solve them?

It can definitely be said that in recent years we have observed an increase in inventive activity as a creative activity and in particular as a technical creativity.

Unfortunately, the implementation of new inventions is not so active and successful.

I have come across statistics that indicate a one to three percent success rate on this metric.

The problem facing inventors, which we can put in the first place, is the implementation in production and use of their inventions. The activities of the Union include initiatives and events organized by us, which help to overcome this problem and implement technical and technological solutions. Of course, we are aware that not every invention can lead to innovation. It is a matter of market acceptance of new products and services that are realized as a result of these inventions.

Examples of this are organizing and holding exhibitions where new solutions can be presented in order to socialize and find like-minded people for implementation. In the center of our attention during the exhibitions are the way of promoting the new solutions.

Holding conferences on current topics in different cities of the country is also received positively and is useful for inventors.

Competitions are also an important element of strategy in our work with engineers, inventors and breeders of new plant varieties

2. How many inventors are there in Bulgaria?

Hardly anyone knows how accurate inventors are right now. No statistics are kept, no register for this category of activities in the country. Invention is not a profession that falls under any frameworks and regulations.

Our guide in this matter is the applicant activity.

I can share our experience of running the INVENTOR OF THE YEAR competition, where we do a 12-month analysis of everything that happened from application to grant of patents. Thus, a part of the inventors come out in the light officially, which is the procedure for recognizing inventions as patentable. The question has two aspects: How many are there on a national scale and how many are the active members of the Union of Inventors in Bulgaria.

World experience shows that related non-governmental organizations in Europe and around the world are not massive in terms of the number of members.

Our experience in the country shows the same. In contrast to the period before 1990, when every engineer and specialist who completed a higher technical education was ex officio considered a member of the scientific and technical unions and in particular of the individual

societies by specialties, in the recent history of the Union and of the other scientific and technical unions, no efforts are made to popularize the Associations.

3. Does UIB succeed in helping inventors not only protect their inventions, but also find a market for them?

We try to encourage inventors to create new inventions by organizing competitions to show their achievements.

As an example, I will point to the INVENTOR OF THE YEAR competition, which we last organized in 2021.

Then we contacted 343 inventors, of which (23.6%) have more than 1 invention, incl. half of them inventors have 2 inventions; 17 have 3 inventions; 10 have 4 inventions; 6 have 5 inventions; 4 have more than 5 inventions.

This means that there are separate centers in the country with great creative potential for solving industrial tasks and problems, creating new technical solutions, new technologies and new products, which are expected to develop in the near future. All this inspires us with optimism!

In the direction of protection of inventions, I think there are no such problems because the guild of patent specialists and representatives does its job perfectly. I believe that this is the main reason for the high success rate of applications reaching an issued patent. Our contribution over the past 12 years has been the organization of a permanent counseling reception for SIB members (and not only for them).

4. In which areas are Bulgarian inventors currently working?

Our observations are that in the country the most inventions are in the fields of electronics, electrical engineering, mechanical engineering, construction, chemistry and biotechnology. We have no preference for any industry group of inventors. We strive to work effectively with everyone and be helpful to everyone.

The Union also organizes a competition in two categories to determine the BREEDER OF THE YEAR of new varieties of plants. Due to the specificity in the scientific creative process of selection traditional and innovative activity, it is difficult to search for a structured and finished creative product within a year.

In this sector, the results are the fruit of many years of work. This determines the complexity of organizing and conducting the competition. We are proud of the achievements of the Bulgarian breeders of new varieties of plants. It is enough to emphasize the fact that a number of breeders export their intellectual product outside the borders of the country. Bulgarian varieties grow in the land of dozens of countries. There are not many sectors that export industrial property from Bulgaria.

5. Do you have an invention in your practice that has not been implemented due to financial problems or any other reasons?

Unfortunately, very few of these inventions reach the market of goods and services in the country and in Europe.

Yes, resource provision is almost always the big stumbling block when implementing new technical and technological solutions. But in addition, there are other important elements of this process that are absent here.

It is no coincidence that we named the traditional exhibition already held by the Union "Inventions-Transfer-Innovations" - ITI, and one of the magazines we publish is called "Inventions-Technological-Transfer-Innovations" - ITI. This is the chain of successful innovation. Perhaps, the correct short answer, what is the formula of this circuit, is geometrically speaking "two parallel, interconnected lines, moving in one direction, necessarily crossing at the beginning and at the end". The key is the harmonious, high-level, public-private partnership. There are many factors for the successful passage of this circuit. I will list a few of them: mandatory presence of a good technical education; special Research and Development Institutes; encouragement to create industries with parallel productions to the above; adequate tax preferences; establishment of transfer centers by specialties. The good news is that there are good examples around the world regarding the concrete structuring approach and the detailed arrangement of all elements of the chain.

6. Tell us about Bulgarian unique products with awards from innovation and invention exhibitions in Bulgaria and abroad?

There are not many who are awarded abroad, but they are not few either. Without pretending to be exhaustive, I will point out some of them.

The invention "Braille screen for creating an auxiliary text-graphic computer interface for people with visual impairments" by the inventor Prof. Dimitar Karastoyanov represents the tactile Braille matrix, which is used to create an auxiliary text/graphic computer interface for people with visual impairments. The invention "Method and system for charging rechargeable batteries" by the inventor Dr. Stoyan Gishin finds application in charging and operating rechargeable batteries from various electrochemical systems. With the invention, the charging time of the storage batteries is reduced many times, which is extremely necessary for electric cars, electric cars and other consumers

7. We all know that nowadays it is increasingly imperative that business and science go hand in hand, in your opinion, what qualities do you think a manager needs to think innovatively?

It is difficult for good inventors to be good entrepreneurs. Usually these activities and abilities are divided between people because of their specificity. For one, in-depth technical and technological knowledge, talent and irrational thinking are required, for the other - knowledge and skills in areas such as economics, informatics, planning, finance, programming, visionary, teamwork.

ИНТЕРВЮ С Г-Н ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

„Амюзнет Интерактив/ Amusnet Interactive“ ЕООД създава онлайн казино софтуер и игрални решения с високо качество, които са предпочитан избор на водещите казино оператори по света. Компанията развива портфолио от над 240 игри на различни теми. Гейминг съдържанието, разработено от компанията, е налично в уеб страниците на над 750 оператора в над 30 различни юрисдикции. Компанията ще продължи да разраства присъствието си, като направи игрите си достъпни във всички модерни и традиционни гейминг канали.

1. Бихте ли представили фирма „Амюзнет Интерактив“ ЕООД пред читателите ни?

Amusnet Interactive е глобален доставчик на високотехнологичен онлайн софтуер и игрални решения, който работи с едни от най-големите казино оператори в света. Дружеството е с доказано име в индустрия, която се развива със сериозни темпове в глобален мащаб благодарение на постоянни иновации и високо качество на предлаганите продукти и услуги. Наши клиенти са лицензирани онлайн казино оператори. Те, чрез платформите към които е интегриран нашия продукт, са отговорни за неговото предоставяне към крайните потребители – играчите.

Стремим се постоянно да разширяваме гамата си от продукти, поддържайки микс от класически и модерни казино игри. С над 240 разнообразни заглавия, които включват слот игри, лотарийни игри и рулетки с крупиета на живо, Амюзнет Интерактив генерира приходи за повече от 750 онлайн казино оператори по цял свят.

Към днешна дата компанията има присъствие в над 30 регулирани пазари по света.

2. Инвестирате ли в инженерна или научно-изследователска и развойна дейност?

През последните десетилетия ИТ индустрията постоянно се развива, което изисква редовни инвестиции за да бъдат догонени новостите. За нас като софтуерна компания това представлява един постоянен кръговрат, в който ние трябва да адаптираме продуктите, екипите и бизнес стратегиите си към нови технологии, трендове и регулаторни изисквания. Важна особеност е, че освен развиването на нови продукти и пазари е необходима текуща поддръжка на работещите ни системи. Това често е предизвикателство поради бързите темпове на развитие и иновации, както и поради факта, че работим в строго регулирана индустрия, което изисква всяка наша стъпка да бъде предварително проверена и потвърдена. Разработката на нови продукти и усъвършенстването на тези, от които печелим е ключова дейност, която ни позволява да останем конкурентноспособни и да отговаряме на съвременните стандарти и изисквания.

3. Какво е значението на интелектуалната собственост за успеха на Вашата фирма? Имате ли регистрирани обекти на ИС – патенти, полезни модели, промишлени дизайни, марки? Какви са предлаганите от Вас продукти? Как ги защитавате?

Правата върху продуктите, които предлагаме са от основно значение, тъй като те са заложили в правоотношенията с нашите клиенти. Ние произвеждаме софтуер или използвайки терминологията на бернската конвенция „компютърни програми“, за чиято закрила се прилагат разпоредбите на авторското право, приложими към литературни произведения. Уредбата в България и редица страни в някои отношения се явява доста базисна, което създава трудности, когато е необходимо да бъдат упражнявани правата по закрила, прехвърляне и доказване на собствеността върху разработваните от нас продукти. Друго огромно предизвикателство представлява необходимостта от защита на нашите обекти на индустриална собственост, като търговски марки и дизайни на продуктите ни в различните държави, в които работим. Съществуват европейски и световни организации като EUIPO и WIPO, които спомагат за регистрацията и защитата на тези обекти. Всяка регистрация преди да бъде заявена от нас обаче изисква детайлно проучване и съгласуване с продуктите ни отдели. Това представлява един дълъг процес на планиране, в който следва умело да преценим рисковете за отказ или потенциални опозиции от трети лица. Предлагаме продуктите си в различни държави по света, чиито ведомства по интелектуална собственост често имат специфични изисквания, с които следва да се съобразяваме. Това налага изграждането на добра сравнително-правна практика. За юристите в нашия екип това е интересна дейност, тъй като дава възможност да изследваме различни модели и решения приети в различни държави. Интересни са юрисдикциите внедрили тъй наречените извънсъдебни правораздавателни органи още наричани административни юрисдикции като част от дейността на своите отговорни органи за защита на интелектуална собственост. Друг важен защитен инструмент за защита е и наблюдението на вече регистрирани обекти на индустриална собственост, в рамките на което се извършват проучвателни действия в базите данни на различни регистърни ведомства, като се следи за нарушения и злоупотреби от трети лица.

4. Имате ли Ваша уникална методика за управление на ноу-хау във фирмата Ви?

В това отношение се придържаме към добрите практики в индустрията, които станали задължителни с някои нововъведения в нормативните актове уреждащи онлайн хазарта включително и в България. Производителите на подобен софтуер са задължени да бъдат сертифицирани по ISO 27001 Системи за управление на информационната сигурност. Стандартът е интересен с това, че задава рамки и изисквания, но методите на внедряване и това как дружеството избира да приспособи своята дейност към тях, зависи изцяло от него. Подобни модели и използването на тъй нар. „меко право“, за внедряване на добри практики са важни за демонстриране на надеждност и предвидимост в работата, което гарантира определен стандарт за партньорите с които работим. Те са станали необходимост в индустрията и са в синхрон с нейните особености, най-основната от които, че регулацията следва иновацията. Подобни модели позволяват част от тези особености да бъдат компенсирани.

По-конкретно, стандарта ISO 27001 налага определени изисквания за определянето, употребата, защитата и обмена на информация категоризирана като конфиденциална, като напр. know-how, които ние сме адаптирали към нашата дейност.

5. Имали ли сте случаи, които сте успели да разрешите с използване на Ваша интелектуална собственост от лица и фирми без Ваше разрешение и как сте го разрешили?

Мога да дам конкретен пример с опитите за копиране на наши игри. Изискванията в нашия бранш са много стриктни, като е нужен огромен ресурс, за да бъде осигурена и гарантирана коректната им функционалност и нормативно съответствие. Срещат се сайтове, които предлагат фалшиви игри на известни производители целящи да подлъжат играчите с цел измама и реализация на бърза печалба. За целта се копира дизайнът на игрите, а математиката зад играта е изцяло подменена заблуждавайки играчите. Репутацията на дружествата в нашия бранш е от огромна важност, поради което всички участници във веригата – регулатори, производители и оператори сме единни в борбата по идентифицирането и прекратяването на подобни практики. Поради това препоръчваме на крайните потребители, които играят нашите игри винаги да проверяват сайтовете на оператори през които те са достъпни, за това дали фигурират в списъците на отговорния регулатор и дали сайтът съдържа необходимите реквизити и препратки гарантиращи, че операторът е надлежно лицензиран за извършване на подобна дейност.

6. Какви са най-честите предизвикателства в работата Ви?

В последните години терминът „compliance“ индикиращ съответствие с приложими нормативни изисквания се е наложил като даденост. Този компонент е залегнал като основа в съвременните корпоративни структури, оказвайки се едно значително и необходимо звено, чиято поддръжка е неизменна част нужна за функционирането на бизнеси в нашата сфера. Все по-често се срещат примери, в които инвестициите за поддръжка на това съответствие се равняват или дори надхвърлят тези за техническа иновация.

INTERVIEW WITH MR. GEORGI DIMITROV

"Amuznet Interactive" Ltd creates online casino software and gaming solutions of high quality, which are the preferred choice of the leading casino operators around the world. The company develops a portfolio of over 240 games on various topics. Gaming content developed by the company is available on the web pages of over 750 operators in over 30 different jurisdictions. The company will continue to grow its presence by making its games available across all modern and traditional gaming channels.

1. Could you introduce the company "Amuznet Interactive" Ltd to our readers?

Amuznet Interactive is a global provider of high-tech online software and gaming solutions that works with some of the largest casino operators in the world. The company has a proven name in an industry that is developing at a serious pace on a global scale thanks to constant innovation and high quality of the products and services offered. Our customers are licensed online casino operators.

They, through the platforms to which our product is integrated, are responsible for providing it to the end users - the players.

We strive to constantly expand our product range, maintaining a mix of classic and modern casino games. With over 240 diverse titles that include slot games, lottery games and roulette with live dealers, Amuznet Interactive generates revenue for more than 750 online casino operators worldwide.

To the present date, the company has a presence in over 30 regulated markets worldwide.

2. Are you investing in engineering or research and development?

In the recent decades, the IT industry has been constantly developing, which requires regular investments to catch up with new developments. For us as a software company, this represents a constant cycle in which we must adapt our products, teams and business strategies to new technologies, trends and regulatory requirements. An important feature is that, in addition to developing new products and markets, ongoing maintenance of our operating systems is required. This is often a challenge due to the rapid pace of development and innovation as well the fact that we operate in a highly regulated industry, which requires that every step we take is pre-screened and validated. Developing new products and improving the ones we profit from is a key activity that allows us to remain competitive and meet modern standards and requirements.

3. What is the importance of intellectual property for the success of your company? Do you have registered IP objects - patents, utility models, industrial designs, trademarks? What are the products you offer? How do you protect them?

The rights to the products we offer are of fundamental importance, as they are embedded in the legal relationship with our customers. We produce software, or using the terminology of the Berne Convention "computer programs", for the protection of which the copyright provisions applicable to literary works apply.

The regulation in Bulgaria and a number of countries is in some respects quite basic, which creates difficulties when it is necessary to exercise the rights of protection, transfer and proof of ownership of the products we develop. Another huge challenge is the need to protect our industrial property, such as our trademarks and product designs, in the various countries in which we operate. There are European and global organizations such as EUIPO and WIPO that help register and protect these objects. However, each registration before being requested by us requires detailed research and coordination with our product departments.

This is a long planning process in which we should skillfully assess the risks of refusal or potential opposition from third parties. We offer our products in various countries around the world, whose intellectual property authorities often have specific requirements that we must comply with. This necessitates the development of a good comparative legal practice. For the lawyers in our team, this is an interesting activity, as it gives us the opportunity to explore different models and decisions adopted in different countries. Of interest are the jurisdictions that have implemented so-called extrajudicial adjudication bodies, also called administrative jurisdictions, as part of the activities of their responsible bodies for the protection of intellectual property. Another important protective tool for protection is the monitoring of already registered objects of industrial property, within which investigative actions are carried out in the databases of various registry offices, monitoring for violations and abuses by third parties.

4. Do you have your own unique know-how management methodology in your company?

In this regard, we adhere to the best practices in the industry, which became mandatory with some innovations in the legal acts governing online gambling, including in Bulgaria. Manufacturers of such software are required to be certified under ISO 27001 Information Security Management Systems. The standard is interesting in that it sets frameworks and requirements, but the methods of implementation and how the company chooses to adapt its activities to them are entirely up to it. Similar models and the use of so-called "soft law" to implement good practices are important for demonstrating reliability and predictability in work, which guarantees a certain standard for the partners we work with. They have become a necessity in the industry and are in sync with its characteristics, the most fundamental of which is that regulation follows innovation. Such models allow some of these features to be compensated. More specifically, the ISO 27001 standard imposes certain requirements on the identification, use, protection and exchange of information categorized as confidential, such as know-how, which we have adapted to our activity.

5. Have you had any cases where you were able to resolve the use of your intellectual property by individuals and companies without your permission and how did you resolve it?

I can give a specific example with the attempts to copy our games. The requirements in our industry are very strict, and a huge resource is needed to ensure and guarantee their correct functionality and regulatory compliance. There are sites that offer fake games of well-known manufacturers aiming to deceive players with the aim of cheating and realizing a quick profit. For this purpose, the design of the games is copied, and the mathematics behind the game is completely replaced, deceiving the players. The reputation of the companies in our industry is of great importance, which is why all participants in the chain - regulators, manufacturers and operators are united in the fight to identify and stop such practices. Therefore, we recommend that end users

who play our games always check the sites of operators through which they are accessed, whether they appear on the lists of the responsible regulator and whether the site contains the necessary details and references ensuring that the operator is properly licensed to carry out similar activity.

6. What are the most common challenges in your work?

In recent years, the term "compliance" indicating compliance with applicable regulatory requirements has become a given. This component is laid as a foundation in modern corporate structures, proving to be a significant and necessary unit, the maintenance of which is an indispensable part necessary for the functioning of businesses in our sphere. Increasingly, there are examples where investment in maintaining this compliance equals or even exceeds that of technical innovation.